27RB

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO

TAJNE

Egz. Nr 2

PROBLEMY MILITARNEJ OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Opracowanie teoretyczne

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA 0107 Nr ewid. AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

038601

ARCHIWUM BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ KADEMII SZTABU GENERALNEGO im. gen. broni K. Świerczewskiego Nr 038601

WARSZAWA 1975

27RB

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO
TAJNE
Egz. Nr 2

PROBLEMY MILITARNEJ OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Opracowanie teoretyczne

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA 0107 Nr ewid.
038601
AKCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KADRY SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr 038601

WARSZAWA 1981

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P

im.Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO

Egz.nr 2

Rwch. pt 1257

PROBLEMY MILITARNEJ OBRONY TERYTORIUM KRAJU

/Opracowanie teoretyczne/

60 egz
1-60 Bg 1,025
poz. 0273 4/W2
0951

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA
0107
Nr ewid.
ASE IM GEN BR K ŚWIERCZEWSKIEGO

ARCHIWUM
BLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
ADEMII SZTABU GEN. WP
. gen. bron. K. Świerczewskiego
Nr 038601

WARSZAWA - 1975 r.

T R E Ś Ć

1. Cel i ogólne zadania militarnej obrony terytorium kraju 5

1.1. Obrona powietrzna kraju 6

1.2. Obrona wybrzeża morskiego 7

1.3. Obrona lądowa terytorium kraju 11

2. Obrona wybrzeża morskiego 17

2.1. Zagrożenie wybrzeża 17

2.1.1. Zagrożenie z powietrza 18

2.1.2. Zagrożenie z morza 19

2.1.3. Zagrożenie dywersyjne 20

2.1.4. Zagrożenie desantem morskim 21

2.2. Zadania obrony wybrzeża 22

2.2.1. Obrona powietrzna wybrzeża 23

2.2.2. Obrona morska 25

2.2.3. Obrona lądowa wybrzeża 28

2.2.3.1. Przeciwdywersyjna obrona wybrzeża 28

2.2.3.2. Przeciwdesantowa obrona wybrzeża 33

2.2.3.3. Właściwości obrony cywilnej w obronie wybrzeża 39

2.3. Rozpoznanie w obronie wybrzeża 41

3. Obrona lądowa terytorium kraju 45

3.1. Obrona przeciw desantom powietrznym 45

3.1.1. Zasady wykorzystania wojsk powietrznodesantowych i powietrznomanewrowych według poglądów NATO . . . 45

3.1.1.1. Wojska powietrznodesantowe 45

3.1.1.2. Wojska powietrznomanewrowe 49

3.1.2. Ogólne zasady zwalczania desantów powietrznych na obszarze kraju 51

3.1.2.1. Zagrożenie terytorium PRL desantami powietrznymi 51
3.1.2.2. Ogólna charakterystyka walki z desantami powietrznymi na obszarze kraju 54
3.1.2.3. Siły i środki do realizacji zadań obrony przeciwdesantowej 62
3.1.3. Organizacja obrony przeciwdesantowej 64
3.1.3.1. Planowanie obrony przeciwdesantowej 64
3.1.3.2. Organizacja współdziałania 67
3.1.3.3. Dowodzenie obroną przeciwdesantową 68
3.1.3.4. Prowadzenie przeciwdesantowych działań bojowych 69
3.2. Obrona przeciwdywersyjna wojsk oraz ochrona i obrona obiektów wojskowych i ważnych z obronnego punktu widzenia 72
3.2.1. Obrona przeciwdywersyjna wojsk 72
3.2.2. Ochrona i obrona obiektów wojskowych i ważnych z obronnego punktu widzenia 81
3.3. Udział wojsk OTK w utrzymaniu porządku i bezpieczeństwa publicznego 87
3.3.1. Działanie jednostek wojskowych kierowanych do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych . . . 89
3.3.2. Organizacja działania wojsk po przyjęciu odpowiedzialności za zwalczanie sił dywersyjnych 94
4. Obrona przed bronią masowego rażenia wojsk i obiektów wojskowych 103
4.1. Przedsięwzięcia wojsk w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia 106

5.	Zabezpieczenie przegrupowania wojsk własnych i sojuszniczych	116
5.1.	Założenia ogólne	116
5.2.	Organa systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk	119
5.3.	Komunikacyjne zabezpieczenie przegrupowania wojsk	126
5.4.	Bojowe zabezpieczenie przegrupowania wojsk	129
5.5.	Zabezpieczenie tyłowe przegrupowania wojsk	131
6.	Zabezpieczenie rozwinięcia i funkcjonowania stanowisk kierowania	135
6.1.	Krótka charakterystyka stanowisk kierowania	135
6.2.	Przedsięwzięcia zabezpieczające rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk kierowania	137
	Bibliografia	150

1. CEL I OGÓLNE ZADANIA OBRONY MILITARNEJ TERYTORIUM KRAJU

Obrona militarna ma podstawowe znaczenie w systemie obronnym PRL. Znaczenie to niezależnie od zasadniczej roli, jaką w wojnie odgrywa walka zbrojna, wypływa również z dużej roli polityczno-militarnej, jaką Polska odgrywa w obozie socjalistycznym oraz z jej położenia gepgraficznego. Powyższe założenia muszą być uwzględnione we wszystkich problemach obrony militarnej systemu obronnego.

Celem obrony militarnej terytorium kraju jest uzupełnienie wysiłków wojsk koalicyjnych "frontu zewnętrznego", tj. przeciwstawienie się wszelkiej zbrojnej działalności przeciwnika, skierowanej na obszar kraju, wszechstronne zabezpieczenie środkami militarnymi sprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej i administracyjnej i państwowej w czasie wojny oraz zapewnienie swobody i skuteczności działania własnych i sojuszniczych sił zbrojnych.

Z celu wynikają zadania, które - uwzględniając odmienność metod działania oraz uczestniczących w ich realizacji sił - można by usystematyzować w sposób następujący:

- grupa pierwsza - <u>zadania walki zbrojnej</u>, a więc zwalczanie sił zbrojnych przeciwnika na lądzie, morzu i w powietrzu;
- grupa druga - <u>zadania zabezpieczające,</u> w tym także zapewnienie warunków i możliwości wykonania zadań przez siły zbrojne /realizujące zadania walki zbrojnej/.

Z powyżej wymienionych dwóch grup zadań można by wyodrębnić:

<u>w grupie pierwszej</u>:

- zadania obrony powietrznej kraju;
- zadania obrony wybrzeża morskiego;

- zadania obrony lądowej.

W grupie drugiej zadania związane z:

- organizacyjno-mobilizacyjnym zabezpieczeniem rozwinięcia sił zbrojnych i innych sił obronnych, ich materiałowo-technicznym i medycznym zabezpieczeniem, zaopatrywaniem i uzupełnieniem;
- zabezpieczeniem przemarszu wojsk własnych i sojuszniczych przegrupowujących się przez obszar kraju;
- zabezpieczeniem warunków funkcyjnych organów władz na stanowiskach kierowania.

Zadania walki zbrojnej

1.1. Obrona powietrzna kraju /OPK/ to całokształt przedsięwzięć militarnych mających na celu osłonę sił zbrojnych, rejonów administracyjno-politycznych, przemysłowych oraz innych obiektów przed działaniem środków napadu powietrznego przeciwnika.

Do przedsięwzięć obrony powietrznej należy:

- ciągłe wykrywanie obiektów powietrznych, ich identyfikacja oraz określenie aktualnego stanu znajdowania się celów powietrznych;
- aktywna walka z pilotowanymi i bezpilotowanymi środkami napadu powietrznego przeciwnika;
- uprzedzenie i powiadamianie wojsk oraz komitetów obrony o niebezpieczeństwie napadu z powietrza;
- przeciwdziałanie nalotom poprzez wytworzenie różnego rodzaju zakłóceń.

Zadania związane z obroną powietrzną realizują wojska OPK, w skład których wchodzą:

- wojska radiotechniczne, których zadaniem jest prowadzenie ciągłego rozpoznania i przekazywanie danych do

organów dowodzenia w celu powiadomienia wojsk OPK i całych sił zbrojnych oraz ostrzeganie komitetów obrony o groźbie powietrznego napadu;

- lotnictwo myśliwskie, którego zadaniem jest niszczenie lotnictwa i bezpilotowych środków napadu przeciwnika na dalekich podejściach oraz bezpośrednio nad bronionymi obiektami;
- artyleria rakietowa i lufowa, która zwalcza nie atakowane przez lotnictwo cele powietrzne i rakietowe środki napadu przeciwnika, znajdujące się w zasięgu jej ognia.

W systemie obrony powietrznej kraju wykorzystywane są ponadto wszystkie siły i środki obrony przeciwlotniczej wojsk oraz lotnictwo operacyjne, znajdujące się na obszarze kraju, obrona powietrzna obszaru PRL jest objęta zintegrowanym systemem koalicyjnym obrony powietrznej państw sygnatariuszy Układu Warszawskiego, co podnosi jej skuteczność.

Przykłady obrony powietrznej PRL zintegrowanej w koalicyjnym systemie, a realizującej swe zadania na rzecz obrony terytorium kraju i w zasadzie na obszarze kraju, świadczy o ścisłym zespoleniu wszystkich zadań obrony militarnej w ramach jednego systemu obrony państwa.

1.2. Obrona wybrzeża morskiego wyodrębniona została spośród zadań obrony militarnej z uwagi na położenie naszego kraju na europejskim teatrze wojny, jak i istniejące zagrożenie na BAŁTYKU. Stosunkowo długa i otwarta przestrzeń wybrzeża narażona jest stale na bezpośrednią penetrację przeciwnika, a w okresie zagrożenia i wojny, wybrzeże może stanowić pierwszy obiekt uderzeń sił i środków napadu powietrznego, jak też narażone zostanie na działalność dywersyjną i ogniową przeciwnika. Uderzenia te mogą być wykonane zarówno

z powietrza od strony morza, jak i z samego morza /z powierzchni wody/ i spod wody.

Obrona wybrzeża jako specyficznego regionu kraju, ma charakter kompleksowy. Na kompleksowość obrony wybrzeża składają się przedsięwzięcia związane z wojenną organizacją i funkcjonowaniem gospodarki narodowej i administracji państwowej regionu nadmorskiego, ochroną ludności i obiektów w ramach obrony cywilnej, jak też militarna obrona wybrzeża.

Minitarna obrona wybrzeża obejmuje:

- obronę powietrzną wybrzeża;
- obronę morską wybrzeża;
- obronę lądową wybrzeża.

Obrona powietrzna wybrzeża morskiego to całokształt przedsięwzięć militarnych mających na celu zarówno osłonę wybrzeża, jak i kierunków od strony morza, realizowanych w ramach jednolitego systemu obrony powietrznej kraju. Niezależnie od wojsk OPK w realizacji zadań biorą udział: lotnictwo morskie, siły i środki OPL okrętów i baz morskich oraz wojsk lądowych znajdujących się na wybrzeżu. Do ochrony powietrznej należy też zaliczyć "bierną obronę przeciwlotniczą wojsk i ludności cywilnej" /w ramach OC/.

Obrona morska wybrzeża - to działania bojowe na morzu mające na celu zabezpieczenie obszaru wodnego i przybrzeżnych szlaków komunikacyjnych, osiąga się je przede wszystkim przez:

- wywalczenie panowania na BAŁTYKU oraz zwalczanie sił przeciwnika rozwiniętych na morzu i znajdujących się w bazach;

- wsparcie działań wojsk lądowych na nadmorskim kierunku operacyjnym i zabezpieczenie ich skrzydła od strony morza;
- zabezpieczenie własnych przybrzeżnych szlaków komunikacyjnych, jak też dezorganizowanie morskich linii komunikacyjnych przeciwnika.

Niezależnie od wymienionych działań, prowadzone są również działania bojowe na rzecz bezpośredniej obrony wybrzeża morskiego i zabezpieczenie obszaru wodnego, jak np. obrony i osłony baz, portów morskich oraz dojść do nich.

Ządania bojowe na morzu, w tym również i na rzecz obrony wybrzeża, mogą być realizowane w postaci operacji morskich prowadzonych siłami sojuszniczych sił morskich na BAŁTYKU oraz w ramach systematycznej działalności bojowej w strefie operacyjnej marynarki wojennej prowadzonej przez flotylle obrony wybrzeża.

Obrona lądowa wybrzeża - obejmuje obronę przeciwdesantową oraz obronę przeciwdywersyjną. Obrona przeciwdesantowa wybrzeża to kompleks działań bojowych obejmujących zwalczanie przeciwnika, zarówno w rejonie koncentracji i bazach /rejonach załadowczych/ w czasie przejścia /morzem i w powietrzu/ i zbliżania się do lądowania, jak też w czasie lądowania i działań na lądzie.

W ramach obrony przeciwdesantowej organizuje się system umocnień inżynieryjnych na lądzie, system przeszkód /zapór/ przeciwdesantowych, system zagród minowych w morzu, system ognia artylerii polowej i nadbrzeżnej oraz system obserwacji rozpoznania, powiadamiania i dowodzenia.

Obrona przeciwdesantowa, jak i sama operacja przeciwdesantowa organizowana jest wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk zarówno w ramach wysiłków koalicyjnych, jak i na obszarze wybrzeża /w ramach militarnej obrony terytorium kraju/, przy szerokim wykorzystaniu do wykonania zadań pomocniczych, sił zmilitaryzowanych i nawet oddziałów samoobrony.

Obrona przeciwdywersyjna na wybrzeżu ma specyficzne cechy z uwagi na większe możliwości przerzutu sił dywersyjnych przeciwnika /drogą powietrzną, nawodną i podwodną/ i obejmuje: rozpoznanie, ochronę i obronę obiektów, działania manewrowe oraz obronę przed dywersją podwodną. Ze względu na metody działania oraz środki obrona przeciwdywersyjna na wybrzeżu musi być ściśle powiązana z ochroną granicy morskiej.

Zadania związane z militarną obroną wybrzeża morskiego realizują:

- wojska OPK rozmieszczone na wybrzeżu i przeznaczone do osłony wybrzeża i obiektów znajdujących się na wybrzeżu;
- siły i środki marynarki wojennej wydzielone do obrony wybrzeża;
- wojska lądowe /jednostki wojskowe POW oraz inne/ stacjonujące na wybrzeżu;
- wydzielone siły MSW /nadmorskie brygady WOP oraz siły milicji obywatelskiej/;
- wyznaczone oddziały zmilitaryzowane oraz oddziały samoobrony.

1.3. Obrona lądowa terytorium kraju - obejmuje działania bojowe mające na celu zwalczanie sił przeciwnika, którym udało się przedostać na obszar kraju /poza strefę działania frontu zewnętrznego/ i stworzyć ogniska walki zbrojnej na lądzie. Tymi siłami przeciwnika mogą być przede wszystkim desanty powietrzne, a ponadto oddzielne grupy wojsk lądowych przedzierających się na głębokie tyły, jak też siły przeznaczone do działań dywersyjnych. A zatem podstawowymi działaniami w ramach obrony lądowej będą:

- obrona przeciwdesantowa /zwalczanie desantów powietrznych/;
- obrona przeciwdywersyjna /zwalczanie dywersji bojowej/.

Stan zagrożenia terytorium PRL przez siły desantów powietrznych czy też grup wojsk lądowych będzie ściśle uzależniony od rodzaju wydarzeń na froncie zewnętrznym. Przeciwnik może stosować desanty powietrzne w skali strategicznej, czy operacyjnej, gdy będzie miał inicjatywę w działaniach i szanse rozwijania operacji zaczepnych.

Przeciwnik może też wyrzucać taktyczne desanty powietrzne, desanty dywersyjno-rozpoznawcze lub stosować tzw. "rajdy powietrzne" o charakterze bojowym. Użycie tego rodzaju desantów może nastąpić niezależnie od sytuacji na froncie zewnętrznym. Stąd też obrona przeciwdesantowa czy też zwalczanie sił desantów - mogą przybrać charakter operacji przeciwdesantowej w skali strategicznej lub operacyjnej, albo też mogą pozostać działaniami przeciwdesantowymi w skali taktyczno-operacyjnej.

Obrona przeciwdesantowa na lądowym obszarze - podobnie jak i obrona przeciwdesantowa na wybrzeżu - to kompleksowe działania bojowe mające na celu zwalczanie

przeciwnika zarówno w rejonach koncentracji , wyjściowych do załadowania w czasie przelotu /na dalekich przedpolach jak i na obszarze kraju/, w czasie zrzutu, jak też w czasie działań na lądzie po desantowaniu.

Walka z desantem powietrznym organizowana jest również wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów wojsk zbrojnych, rozpoczynają ją wojska rakietowe i lotnictwo obezwładniając siły desantu w rejonach koncentracji, załadowania i przelotu. W miarę zbliżania się desantu na obszar kraju przystępują do działania wojska OPK, zwalczając desant w powietrzu.

Po wylądowaniu desantu /niekiedy, już w czasie lądowania/ przystępują do walki z nim wojska lądowe.

Obronę przeciwdywersyjną na obszarze kraju, mimo, że jest ona organizowana przez resort spraw wewnętrznych, uwzględniając przygotowania naszych potencjalnych przeciwników do działań przeciwdywersyjnych, należy uznać za odrębny i jeden z podstawowych elementów obrony lądowej obszaru kraju.

Do głównych elementów obrony przeciwdywersyjnej, realizowanej w ramach obrony lądowej, zaliczamy ochronę i obronę obiektów wojskowych i obiektów szczególnie ważnych dla obronności /obiekty I kategorii/.

Odrębność ta wynika z faktu, że niektóre obiekty, zwłaszcza wojskowe lub szczególnie ważne dla obronności nie tylko mogą być narażone na działalność dywersyjną, lecz również stać się przedmiotem bojowych działań desantów przeciwnika czy grup bojowych działających na głębokich tyłach. Dlatego mówimy nie tylko ochronie /przeciwdywersyjnej/ obiektów, lecz i ich obronie

zarówno przed siłami przeciwnika, jak i przed bronią masowego rażenia.

Ochrona i obrona obiektów ma charakter stacjonarny, a siły i środki wydzielone do tego celu są bezpośrednio związane z bronionymi obiektami.

Pod pojęciem ochrony obiektu należy rozumieć zespół czynności uniemożliwiających skryte i podstępne przedostanie się na obiekt osób niepowołanych.

Bezpośrednią ochronę obiektu zapewnia się przez wystawienie wart i posterunków ochronnych oraz działanie obserwatorów, podsłuchów, zasadzek, ubezpieczeń, patroli, a także w wyniku realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia inżynieryjnego oraz instalowania urządzeń sygnalizacji alarmowej.

Obrona obiektu obejmuje przedsięwzięcia uniemożliwiające zbrojne opanowanie obiektu lub wyrządzenie istotnych szkód,

Skuteczną obronę obiektu osiąga się przez właściwie zorganizowany system ognia, rozbudowę inżynieryjną, ciągłe rozpoznanie i prowadzenie działań zaczepnych na przedpolu broniących się obiektów.

Ochrona obiektów realizowana jest głównie siłami terenowych i zakładowych oddziałów samcobrony, w skład których wejdą straże przemysłowe, grupy ORMO. Obiekty wojskowe, ważniejsze obiekty komunikacyjne, łączności i niektóre energetyczne, będą ochraniane i bronione przez oddziały ochronne oraz specjalistyczne oddziały samoobrony podporządkowane wojewódzkim sztabom wojskowym.

Zadania zabezpieczające

Do drugiej grupy zadań obrony militarnej realizowanych na obszarze kraju zaliczamy zadania zabezpieczające.

Zadania te różnią się od zadań grupy pierwszej /walki zbrojnej z przeciwnikiem/. Mimo jednak zabezpieczającego charakteru mają nie mniej ważne znaczenie strategiczne, a w okresie narastania zagrożenia, stają się zadaniami priorytetowymi.

Na plan pierwszy tej grupy zadań wysuwają się zadania związane z organizacyjno-mobilizacyjnym zabezpieczeniem rozwinięcia sił zbrojnych i wszystkich sił obronnych. Będą to:

- aktualizacja planów organizacyjno-mobilizacyjnych i operacyjnych, stosownie do stopnia zagrożenia oraz wprowadzenie w życie przedsięwzięć mających na celu stopniowe doprowadzenie sił obronnych do gotowości bojowej;
- przygotowanie warunków do operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych /zarówno wojsk operacyjnych, jak i wojsk pozostających na terenie kraju/ oraz innych sił i środków obronnych.

W okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa zadania zabezpieczające będą polegały na:

- realizowaniu przedsięwzięć z zakresu osiągania pełnej gotowości bojowej sił zbrojnych, zgodnie z dyrektywami Sztabu Generalnego;
- kierowaniu organizacyjno-mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych oraz sił obronnych w systemie poza-militarnym;
- zorganizowaniu i uruchomieniu systemów: ostrzegania i alarmowania, wykrywania i prognozowania skażeń, łączności i dowodzenia.

W czasie wojny zadania te będą polegały na ciągłym kierowaniu procesem uzupełniania wojsk i sił zbrojnych /odtwarzaniu rezerw/ oraz ich zaopatrywaniu.

Zabezpieczenie przemarszu /przegrupowania/ wojsk w kierunku frontu oraz zapewnienie rytmicznego dowozu zaopatrzenia z głębi kraju stanowi, oprócz zadań mobilizacyjnych, jedno z głównych świadczeń zaplecza na rzecz wojsk operacyjnych walczących na froncie zewnętrznym. Ogólnym celem tego zabezpieczenia powinno być usprawnienie ruchu na obszarze kraju, zwłaszcza na dużych przeszkodach wodnych.

Do zadań realizowanych w ramach kompleksowego zabezpieczenia przegrupowania wojsk i dowozu zaopatrzenia należy zaliczyć:

- organizowanie regulacji ruchu i pilotowanie kolumn w miastach, większych osiedlach lub na organizowanych w czasie marszu obejściach oraz w rejonach przepraw;
- osłonę techniczną tras przemarszu, w celu zapewnienia ich przejezdności, utrzymanie przepraw oraz utrzymanie przelotowości dróg kolejowych i węzłów komunikacyjnych;
- organizowanie wzdłuż dróg pomocy technicznej dla pojazdów mechanicznych oraz udzielenie pomocy w zakresie naprawy i ewakuacji pojedyńczych pojazdów pozostałych na drogach;
- udzielenie pomocy w zakresie materiałowo-technicznego zaopatrzenia, dostarczenie wody oraz udzielenie pomocy medycznej;
- organizowanie przeciwdywersyjnej osłony dróg, ze szczególnym uwzględnieniem newralgicznych punktów oraz zapewnienie przegrupowującym się wojskom niezbędnych informacji o sytuacji drogowej;

- organizowanie i udzielanie w razie potrzeby i w miarę możliwości dla przegrupowujących się wojsk pomocy w akcjach ratowniczych po uderzeniach jądrowych.

Zadania w zakresie zabezpieczenia ruchu na obszarze kraju organizowane są centralnie przez Sztab Generalny, przy czym wykonawstwo zadań realizowane jest przez okręgi wojskowe i właściwe wojewódzkie sztaby wojskowe, zarówno w strefach kierowania i kontroli ruchu wojsk /SK i KRW/, jak i na obszarach nie objętych systemem strefowym.

Jednym z bardzo ważnych zadań z dziedziny militarnej obrony terytorium kraju jest organizacyjne zabezpieczenie funkcjonowania wszystkich organów władz politycznych, państwowych i administracyjnych w systemie stanowisk kierowania /SK/. Zadanie to obejmuje przedsięwzięcia związane z przygotowaniem niezbędnych sił i środków do pełnego zabezpieczenia potrzeb w tym zakresie, a szczególnie z ochroną i obroną zarówno obiektów /SK/, jak i rejonów, na których będą się one znajdowały.

Obiekty przewidziane na stanowiska kierowania powinny zapewnić:

- warunki funkcjonowania organów w okresie wojny, ze szczególnym uwzględnieniem obrony i ochrony oraz łączności;
- warunki organizacji obrony przed bronią masowego rażenia.

Do realizacji wymienionego zadania niezależnie od innych sił, zwłaszcza resortu spraw wewnętrznych i łączności - na szczeblu centralnym zostały wydzielone specjalne jednostki wojsk obrony wewnętrznej, które w swym składzie organizacyjnym posiadają specjalistyczne oddziały /pododdziały/ przygotowane do tych zadań.

2. OBRONA WYBRZEŻA MORSKIEGO

Z militarnego punktu widzenia wybrzeże Polski wchodzi w skład północnego kierunku strategicznego zachodniego TDW. Są to tereny ściśle związane z morzem, co uwidacznia się zarówno w środowisku geograficznym, gospodarczym, jak i przygotowaniu operacyjnym terenu.

Rola wybrzeża w systemie obrony PRL wynika przede wszystkim z jego położenia w stosunku do terytorium potencjalnego przeciwnika i zasadniczych ośrodków polityczno-gospodarczych kraju.

2.1. Zagrożenie wybrzeża.

Rozpatrując zagrożenie w sposób kompleksowy, to jest z uwzględnieniem działania sił powietrznych, morskich i lądowych Minister Obrony Narodowej na naradzie poświęconej obronie wybrzeża morskiego w 1972 r. stwierdził między innymi, że: "trzeba się natomiast liczyć z bardzo ostrymi, gwałtownymi uderzeniami z powietrza, nękaniem od strony morza, obezwładnieniem portów, dywersyjnym działaniem zmierzającym do przecięcia linii komunikacyjnych, tras marszu wojsk sojuszniczych i własnych. Przede wszystkim musimy przewidywać działania, których celem będzie naruszenie podstawowych struktur polityczno-państwowych naszego kraju. Traktując te problemy kompleksowo można stwierdzić, że zagrożenie spowodowane sumą możliwych działań na tym kierunku, może mieć znaczenie strategiczne"[x/].

Najniebezpieczniejsze, ze względu na możliwość szybkiego wtargnięcia w obszar wybrzeża oraz siłę uderzenia i częstotliwość oddziaływania sił przeciwnika, jest zagrożenie z powietrza.

---

x/ Materiały z narady dotyczącej obrony wybrzeża morskiego /17.11.1972r./ Wyd.przez Sztab Generalny - grudzień 1972 s.85

Zagrożenie to przeciwnik może stworzyć rakietami z atomowych okrętów podwodnych oraz siłami powietrznymi cieśnin duńskich i zachodniego Bałtyku. Zagrożenie z powietrza wzrasta niewspółmiernie w warunkach stosowania broni jądrowej. Zmasowane uderzenia jądrowe mogą zdezorganizować działalność polityczno-gospodarczą na wybrzeżu oraz znacznie zmniejszyć możliwości i skuteczność działania sił obrony.

Kolejnym pod względem ważności jest zagrożenie z morza. Wynika ono z małych odległości baz morskich przeciwnika od naszego wybrzeża, szybkości współczesnych okrętów nawodnych oraz możliwości skrytego podejścia okrętów podwodnych do strefy wód przybrzeżnych.

Zagrożenie na lądzie przeciwnik może stworzyć przede wszystkim siłami dywersyjno-rozpoznawczymi. Z działalnością tych sił należy się liczyć w okresie zagrożenia, a z chwilą wybuchu wojny jej intensywność wzrośnie. Grupy dywersyjno-rozpoznawcze mogą być wysadzane z okrętów, śmigłowców i samolotów.

Rozpatrując zagrożenie wybrzeża, nie należy wykluczać w określonych warunkach możliwości wysadzenia desantów powietrznych i morskich. Z uwagi na pojemność kierunku oraz siły, które mogą być użyte, bardziej prawdopodobne będą próby wysadzenia desantów o znaczeniu taktycznym.

2.1.1. Zagrożenie z powietrza

Wybrzeże jest najbardziej narażone na silne zaskakujące uderzenie z powietrza, z północno-zachodniego kierunku. Na kierunku nadmorskim siły powietrzne przeciwnika mają najkrótszą drogę dolotu oraz możliwość wykonania podejścia z rejonów bazowania lotnictwa cieśnin duńskich i Bałtyku Zachodniego, lotnictwa morskiego RFN oraz pokładowego lotnictwa

Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii . Możliwe także jest użycie części sił 2 PTSP oraz 3 ALT /A/ i brytyjskiego lotnictwa uderzeniowego z terytorium Wielkiej Brytąnii.

Celami uderzeń powietrznych przeciwnika w wojnie konwencjonalnej, jak i jądrowej będą obiekty nadbrzeżne - porty, bazy, węzły komunikacyjne, zakłady o znaczeniu obronnym. Z obiektów wojskowych /militarnych/ można wymienić: siły i środki OPK, lotnictwa operacyjnego, marynarki wojennej, związki i oddziały wojsk.

Działania sił powietrznych będą prowadzone pod osłoną intensywnych zakłóceń radioelektronicznych wytwarzanych przez nadajniki umieszczone na pokładach samolotów bojowych, specjalnych i okrętów.

Zagrożenia terytorium PRL a w tym wybrzeża środkami strategicznymi,należy się spodziewać z zachodniego kierunku. Z uwagi na rodzaj celów dla pocisków strategicznych ich użycie na obiekty PRL jest mało prawdopodobne. Nie można jednak całkowicie wykluczyć kilku uderzeń pociskami Polaris lub Posejdon na ważniejsze obiekty administracyjno-przemysłowe na terytorium Polski.

Ogólnie przewiduje się, że w rejon wybrzeża do głębokości 40 km przeciwnik może wykonać od 15 do 25 uderzeń jądrowych.[x/]

2.1.2. Zagrożenie z morza

Głównym zadaniem sił morskich, zgodnie z przewidywaniami sił zbrojnych NATO, jest zdobycie i utrzymanie panowania na morzu. Realizacja tego zadania polega na obezwładnieniu

---

x/ Biuletyn Informacyjny Szt.Gen. 1/115/ 1974 r. str. 21

morskich sił uderzeniowych przeciwnika, niszczeniu jego systemu zabezpieczenia bojowego i materiałowo-technicznego, dezorganizacji systemu dowodzenia i łączności, zwalczaniu komunikacji morskiej oraz blokadzie baz morskich i portów.

W akwenie Morza Bałtyckiego głównymi rodzajami sił morskich, które mogą wykonać powyższe zadania jest lotnictwo morskie, okręty podwodne i nawodne. Siły te, dzięki utrzymaniu stałej gotowości bojowej w czasie pokoju oraz częściowemu rozwinięciu w czasie zagrożenia, są w stanie w krótkim czasie przejść do działań zaczepnych w pasie przybrzeżnym państw UW. Pierwszych uderzeń należy się spodziewać na okręty i transportowce w morzu, na obiekty brzegowe /porty, punkty obserwacji wzrokowo-technicznej, stanowiska rakiet i węzły łączności/ z jednoczesnym minowaniem podejść do portów i torów wodnych wzdłuż wybrzeża.

2.1.3. Zagrożenie dywersyjne

Państwa NATO prowadzą działalność dywersyjno-rozpoznawczą na wybrzeżu PRL już w okresie pokoju. Sprzyja temu między innymi znaczny wzrost ruchu turystycznego i żeglugi morskiej. Należy się liczyć, że tego rodzaju działalność zostanie spotęgowana w okresie zagrożenia i wojny. Wyrazi się to przede wszystkim w uaktywnieniu działalności agenturalno- wywiadowczej, inspiracji wystąpień antypaństwowych, niekiedy zaś działalności przestępczej elementów kryminalnych. Niektóre z tych form mogą wystąpić w połączeniu z terrorem. Należy się liczyć, że część grup dywersyjnych zostanie przerzucona na terytorium kraju dużo wcześniej, a niektóre zostaną zorganizowane spośród obywateli naszego kraju. Zwiększa to możliwość dywersji nawet jeszcze przed wybuchem wojny. Bezpośrednio przed konfliktem zbrojnym i z chwilą jego

wybuchu przeciwnik rozpocznie przerzut agentów i dywersantów drogą nielegalną. Wydaje się, że siły dywersyjne przeciwnika w tym okresie będą miały na celu:

- niszczenie urządzeń i zakłócenie pracy w portach i bazach morskich /łącznie z dywersją podwodną/;
- niszczenie posterunków obserwacji wzrokowo-technicznej marynarki wojennej i WOP.

Zagrożenie dywersyjne może przyjąć różne formy - od pojedyńczych skrytych uderzeń na szczególnie ważne obiekty, do masowych działań dywersyjnych przeciwko zespołom obiektów rozmieszczonych na znacznym obszarze. Ocenia się, że mogą działać grupy dywersyjno-rozpoznawcze oraz rajdowe grupy desantowo-dywersyjne w sile od plutonu do batalionu głównie z RFN i Wielkiej Brytanii.

2.1.4. Zagrożenie desantem morskim

Desant morski na nasze wybrzeże może być organizowany z sił zbrojnych RFN, Danii, Norwegii, Holandii, Belgii i Wielkiej Brytanii. Nie wyklucza się również ewentualnego udziału w desancie sił /brygady lub wzmocnionego batalionu/ amerykańskiej 2 DPM bazującej na wschodnim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych.

Desant morski może być przeprowadzony w celu:

- przyśpieszenia tempa działań w operacji zaczepnej sił lądowych na środkowoeuropejskim TDW;
- umożliwienia wznowienia działań zaczepnych w razie załamania się natarcia sił lądowych;
- opanowania ważnych obiektów i ośrodków politycznych, gospodarczych i wojskowych na wybrzeżu.

Ponadto może być wysadzony w rejonie wybrzeża w wypadku olbrzymich zniszczeń uniemożliwiających prowadzenie lądowej operacji zaczepnej.

Morskie działania desantowe przeciwnik może przeprowadzić tylko w wypadku uzyskania powodzenia na morzu i lądzie oraz panowania w powietrzu na danym obszarze.

Desanty morskie o znaczeniu taktycznym mogą być organizowane siłami około wzmocnionej brygady. Może to być brygada zmechanizowana ze składu sił zbrojnych RFN lub Wielkiej Brytanii wzmocniona batalionem piechoty morskiej - najprawdopodobniej brytyjskiej.

Mając na uwadze możliwości desantowe NATO można przyjąć, że w pierwszym rzucie może desantować do dwóch wzmocnionych BZ, w drugim - do trzech BZ. Ogółem do dwóch DZ.

Należy się liczyć, że w warunkach Morza Bałtyckiego działania desantowe będą prowadzone sposobem kombinowanym tzn. część sił, przede wszystkim oddziały szturmowe i część pierwszego rzutu desantowana będzie sposobem "brzeg-brzeg" i z powietrza, natomiast pozostałe siły sposobem "okręt-brzeg".

2.2. Zadania obrony wybrzeża

W ramach obrony wybrzeża realizowane będą następujące zadania:

- w okresie pokoju - rozpoznanie przygotowań potencjalnego przeciwnika do agresji w celu uniemożliwienia jego siłom zbrojnym uzyskania zaskoczenia i niedopuszczenia do naruszenia granicy państwowej;

- w okresie wojny - odpieranie nalotów SNP, zwalczanie sił morskich przeciwnika, niszczenie wysadzonych na wybrzeże sił dywersyjno-rozpoznawczych, walka z lądującym lub wysadzanym desantem przeciwnika, likwidacja skutków uderzeń.

Jak wynika z zadań obrona wybrzeża stanowi więc zespół różnorodnych przedsięwzięć i działań prowadzonych według jednolitego planu przez różne rodzaje sił zbrojnych i wojsk oraz w określonych dziedzinach siły i środki układu pozamilitarnego. Stanowi ona istotną część udziału PRL w koalicyjnych działaniach strategicznych, realizowanych na TDW.

Podstawowymi elementami obrony wybrzeża są: obrona powietrzna, morska i lądowa.

Wspólnym zadaniem dla wszystkich elementów obrony wybrzeża jest rozpoznanie organizowane i działające - w jakościowo różnym i większym zakresie niż na innych kierunkach zagrożenia PRL.

2.2.1. Obrona powietrzna wybrzeża

Wybrzeże PRL, jest szczególnie zagrożone działalnością przeciwnika powietrznego. Wybrzeże w porównaniu do innych rejonów kraju, nie ma na podejściu ciągłej, trudnej do pokonania strefy obrony powietrznej /OP/ państw sojuszniczych. Stwarza to przeciwnikowi dogodne warunki do skrytego zbliżenia się i zaatakowania obiektów, zwłaszcza z małych i bardzo małych wysokości.

W ramach obrony wybrzeża nadmorski Korpus OPK powinien:

- nie dopuścić do skrytego podejścia środków napadu z powietrza do wybrzeża, powiadomić i ostrzec na czas środki obrony powietrznej i osłaniane obiekty;

- wzbronić przecownikowi rozpoznania powietrznego wybrzeża;
- osłonić przed uderzeniem z powietrza ośrodki gospodarczo-administracyjne i komunikacyjne, obiekty militarne, stacjonujące lub działające /przegrupowujące się/ na wybrzeżu wojska oraz siły marynarki wojennej w strefie odpowiedzialności Korpusu;
- nie dopuścić do przenikania lotnictwa przeciwnika w głąb kraju.

Ponadto, niezależnie od tych typowych zadań, Korpus OPK może brać udział w zwalczaniu sił morskich i desantu przeciwnika na podejściu do wybrzeża oraz wspierać działania lądowych sił obrony.

Korpus OPK działa w ścisłej współpracy z siłami i środkami obrony powietrznej innych rodzajów sił zbrojnych znajdujących się na danym obszarze oraz z sąsiednimi związkami OPK. W odróżnieniu od pozostałego obszaru kraju w obronie powietrznej wybrzeża współuczestniczą także siły i środki marynarki wojennej.

Głównymi ogniwami współdziałającymi z nadmorskim Korpusem OPK są marynarka wojenna i okręg wojskowy.

W ramach współdziałania Korpusu OPK z marynarką wojenną ustala się sposoby wzajemnej wymiany różnorodnych informacji, użycia sił i środków w osłonie obiektów i zabezpieczenia działań bojowych. Aby zapewnić jak najlepsze warunki współdziałania, wymienia się przedstawicieli między sztabami Korpusu OPK i marynarki wojennej oraz między właściwym PSD Korpusu OPK i SD flotyll obrony wybrzeża.
Przedstawiciele MW informują dowódców OPK o zadaniach, ruchach i strefach ognia okrętów oraz sytuacji na morzu. Ponadto przekazują do swych SD decyzje dowódców OPK związane z osłoną

rejonu bazowania okrętów i ich przejściu morzem. Z kolei przedstawiciele OPK przekazują informacje o zadaniach i możliwościach związków i oddziałów OPK, przedstawiają propozycje i uzgodnienia co do osłony sił MW itp.

Współdziałanie Korpusu OPK z okręgiem wojskowym organizuje się w celu zapewnienia wzajemnego informowania się o działalności przeciwnika oraz ciągłej i skutecznej osłony wojsk i ludności na obszarze okręgu.

Jednym z elementów wymiany informacji jest uprzedzanie wojsk, ludności i obiektów o zagrożeniu z powietrza.

W sieciach ostrzegania są również przekazywane informacje o uderzeniach jądrowych i zagrożeniach skażeniami. Z kolei dane o celach powietrznych, zwłaszcza lecących na małych wysokościach, wykryte przez nadbrzeżne posterunki obserwacyjne WOP odbierane są telefonicznie przez najbliższe SD oddziałów /pododdziałów/ radiotechnicznych OPK i włączane do obiegu informacji o sytuacji powietrznej na wybrzeżu.

W zakresie przedsięwzięć przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych współdziałające stanowiska dowodzenia Korpusu OPK i OW oraz właściwe PSD OPK i SK WKO na bieżąco wzajemnie informują o przelotach /przejściu morzem/ i rejonach wysadzenia oraz działalności grup dywersyjnych i desantów przeciwnika.

2.2.2. Obrona morska

Opierając się na ocenie stanu i bazowania sił morskich przeciwnika wydaje się, że siły marynarki wojennej będą zmuszone do prowadzenia różnorodnych działań, począwszy od działań o charakterze zaczepnym na dalekich podejściach do naszego wybrzeża do obronnych w swojej strefie operacyjnej.

Należy jednak podkreślić, że głównym zadaniem sił i środków marynarki wojennej jest niszczenie, wspólnie z flotami sojuszniczymi, sił morskich przeciwnika na morzu i w rejonie bazowania.

Pomyślna realizacja tego zadania oznacza bowiem wywalczenie panowania w południowej części Bałtyku, co z kolei - proporcjonalnie do osiągniętego sukcesu - zmniejszy zagrożenie wybrzeża ze strony sił morskich przeciwnika. Należy jednak mieć na uwadze, że i wtedy mogą przenikać grupy dywersyjno-rozpoznawcze oraz będą próby minowania, rozpoznania morskiego, a niekiedy nawet uderzeń ogniowych na wybrzeże.

Już w okresie pokoju - wspólnie z flotami sojuszniczymi organizuje się morską służbę bojową w celu przeciwdziałania penetracji wybrzeża, zapewnienia obrony naszej granicy morskiej oraz znajomości sytuacji na obszarze Bałtyku. Morska służba bojowa - na zamkniętym i stosunkowo niewielkim akwenie Morza Bałtyckiego - sprowadza się przede wszystkim do nadzorowania wejść na Bałtyk ze strefy cieśnin oraz śledzenie wychodzących z niej sił morskich przeciwnika. W tym celu wystawia się dozory okrętowe na wyjściach ze strefy cieśnin, wydziela okręty i samoloty do śledzenia sił morskich NATO wchodzących na Bałtyk oraz odpowiednie siły dyżurne w portach i na lotniskach do wsparcia dozorów i sił prowadzących śledzenie.

Zasadniczą treść morskiej służby bojowej stanowi rozpoznanie pozwalające systematycznie śledzić poczynania potencjalnego przeciwnika morskiego w okresie pokoju oraz przygotowania i rozwinięcie jego sił do działań bojowych w okresie zagrożenia. W czasie działań wojennych rozpoznanie morskie prowadzą wyspecjalizowane i wydzielone siły i środki rozpoznania jak i wszystkie okręty działające w morzu.

Działania zaczepne prowadzone wspólnie z flotami sojuszniczymi Bałtyku mające na celu przechwycenie inicjatywy oraz zdobycie i utrzymanie panowania na morzu wpływają pośrednio na korzyść obrony wybrzeża.

Obrona przeciwdywersyjna na morzu obejmuje wykrycie i niszczenie sił i środków dywersyjnych /małych i szybkich jednostek nawodnych i okrętów podwodnych/ w celu zapobieżenia działalności dywersyjnej przeciw naszym okrętom /statkom/ w portach i na kotwicowiskach oraz portowym i innym ważnym obiektom nadbrzeżnym. Główny wysiłek obrony przeciwdywersyjnej marynarki wojennej jest skierowany na zwalczanie dywersji podwodnej. Siły marynarki wojennej, zwłaszcza flotyll obrony wybrzeża, wykrywają również i zwalczają grupy dywersyjno-rozpoznawcze usiłujące przeniknąć ze strony morza na obszar lądowy wybrzeża.

Obrona przeciwdesantowa jest częścią składową lądowej obrony wybrzeża organizowaną przez wojska lądowe w ścisłym współdziałaniu z wojskami OPK i marynarką wojenną.

W ramach tej obrony marynarka wojenna realizuje zadania związane z działaniami na morzu. Przede wszystkim będzie dążyć do zwalczania desantu morskiego przeciwnika możliwie najdalej od własnego wybrzeża, skupiając główny wysiłek na pierwszym rzucie desantu.

W zwalczaniu desantu w rejonach załadowania i przejścia morzem wezmą udział okrętowe i lotnicze grupy uderzeniowe. W miarę podchodzenia do brzegu - do zwalczania desantu morskiego włączą się również pododdziały rakietowo-artyleryjskie marynarki wojennej oraz siły i środki flotyll obrony wybrzeża, których głównym zadaniem będzie wystawianie obronnych zagród minowych na podejściach do prawdopodobnego rejonu

lądowania desantu. Większość zadań siły marynarki wojennej będą wykonywać głównie metodą kolejnych, bezpośrednio po sobie następujących uderzeń.
Lądujący desant morski przeciwnika zwalczają w zasadzie wszystkie siły i środki obrony wybrzeża. Z sił marynarki wojennej w tej fazie działań wezmą udział:
- okręty i lotnicze grupy uderzeniowe, których głównym zadaniem będzie niszczenie drugiego i kolejnych rzutów desantu na podejściu do rejonu lądowania;
- pododdziały rakietowo-artyleryjskie działające zgodnie z zadaniem dowódcy obrony wybrzeża;
- inne pododdziały brzegowe marynarki wojennej, znajdujące się w rejonie bezpośrednich działań przeciwdesantowych; na ten okres są one podporządkowane dowódcy związku /oddziału/ prowadzącego walkę z desantem.

2.2.3. Obrona lądowa wybrzeża

Obrona lądowa integruje wysiłki sił zbrojnych z działalnością układu pozamilitarnego w zakresie obrony przeciwdywersyjnej, przeciwdesantowej oraz likwidacji skutków uderzeń przeciwnika.

2.2.3.1. Przeciwdywersyjna obrona wybrzeża

Obrona przeciwdywersyjna wybrzeża ma na celu niedopuszczenie do wtargnięcia, bazowania i działań sił dywersyjnych przeciwnika na obszarze wybrzeża, które w połączeniu z silnymi uderzeniami z powietrza i nękaniem od strony morza mogą stworzyć poważne zagrożenie linii komunikacyjnych i tras przemarszu wojsk sojuszniczych i własnych, a także zakłócić system kierowania obroną na tym obszarze. W ramach przygotowania

i prowadzenia obrony przeciwdywersyjnej ochrania się obiekty polityczno-gospodarcze i militarne przed rozpoznaniem, sabotażem i zniszczeniem oraz wykrywa, umiejscawia i zwalcza grupy dywersyjne.

Specyficzna rola obrony przeciwdywersyjnej w obronie wybrzeża polega na tym, że:

- stanowi niezbędne zabezpieczenie możliwości rozwinięcia i swobody działania pozostałych elementów obrony wybrzeża;
- jest operacyjnie czynna już w okresie pokoju, a większość przedsięwzięć składających się na obronę przeciwdywersyjną stanowi kontynuację przedsięwzięć czasu pokojowego realizowanych przez MSW.

Obrona przeciwdywersyjna nasila się w okresie zagrożenia, a pełne jej uruchomienie następuje z chwilą wprowadzenia pełnej gotowości obronnej państwa. Strefa obrony przeciwdywersyjnej wybrzeża obejmuje pas graniczny /szerokości około 30 km/, obszar morza terytorialnego i strefę odpowiedzialności flotyll obrony wybrzeża.
W szerokim ujęciu obrona przeciwdywersyjna wybrzeża obejmuje:

<u>Na lądzie</u>

- systematyczne śledzenie rozwoju sytuacji na wybrzeżu i w pasie morza terytorialnego;
- wykrywanie przygotowań i przeciwdziałanie akcjom terrorystycznym, wrogiej propagandzie, likwidowanie ognisk zamętu politycznego i ideologicznego;
- przeciwdziałanie panice i rozprzężeniu dyscypliny społecznej;
- zwalczanie szpiegostwa, dywersji, sabotażu i wystąpień antypaństwowych oraz podziemia zbrojnego i politycznego;

- ochrona obiektów;
- wykrywanie i zwalczanie grup dywersyjno-rozpoznawczych przeciwnika oraz bandytyzmu i chuligaństwa.

Na morzu

- obronę przeciw okrętom podwodnym i obronę przeciwkutrową jako system zwalczania środków transportu;
- obronę przeciw dywersji podwodnej.

W powietrzu

- wykrywanie i niszczenie powietrznych środków przerzutu grup dywersyjno-rozpoznawczych.

Wiodącą rolę w przeciwdywersyjnej obronie wybrzeża odgrywają:

- na lądzie: siły i środki resortu spraw wewnętrznych, a głównie organa służby bezpieczeństwa i milicji obywatelskiej oraz nadmorskie brygady wojsk ochrony pogranicza;
- na morzu: siły i środki marynarki wojennej;
- w powietrzu: siły i środki wojsk OPK.

W okresie pokoju głównym zadaniem jest rozpoznanie, głównie specjalne i radioelektroniczne, odpowiednich organów MON planowo powiązane z rozpoznaniem technicznym i specjalistycznym resortu spraw wewnętrznych. Stanowi ono jednolity system. W tym okresie resort spraw wewnętrznych skupia główny wysiłek na:

- kontrwywiadowczym zabezpieczeniu;
- umacnianiu porządku publicznego i dyscypliny społecznej;
- ochronie granic państwowych.

W okresie zagrożenia do głównych zadań obrony przeciwdywersyjnej należy zaliczyć:

- uaktywnienie rozpoznania;
- wzmocnienie ochrony granicy morskiej;
- wzmocnienie [illegible]

- wzmożenie działań mających na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego.

W miarę wzrostu zagrożenia a najpóźniej z chwilą wprowadzenia pełnej gotowości obronnej państwa rozwija się w pełni system obrony przeciwdywersyjnej.

Należy nadmienić, że w tym okresie nadmorskie brygady WOP, które zgodnie z Dyrektywą Ministra Obrony Narodowej o gotowości bojowej Sił Zbrojnych PRL przechodzą w podporządkowanie POW.

W okresie wojny do głównych zadań w obronie przeciwdywersyjnej należy zaliczyć:

- eliminowanie /ograniczenie/ przez siły marynarki wojennej możliwości lądowania grup dywersyjno-rozpoznawczych od strony morza;
- wykrywanie i zwalczanie sił dywersyjnych przez resort spraw wewnętrznych i nadmorskie brygady WOP.

Szczególną rolę spełniają w systemie obrony przeciwdywersyjnej wybrzeża nadmorskie brygady WOP, których działalność polega na tym, że:

- dysponują stosunkowo dużą ilością źródeł informacji oraz mają ścisłe i tradycyjnie dobrze ukształtowane sprzężenia z organami służby bezpieczeństwa i milicji obywatelskiej. Stwarza to dogodne warunki dodatkowego źródła informacji o sytuacji w pasie granicznym;
- wykonywanie w czasie pokoju zadań w ochronie granicy pozwala jednostkom WOP na ciągłe specjalizowanie się w formach przeciwdywersyjnych działań;
- brygady WOP w działalności służbowej ściśle współdziałają z organami służby bezpieczeństwa i MO, a jako jednostki

wojskowe podległe w okresie zagrożenia i wojny POW łatwo mogą przyjmować dowodzenie doraźnie przydzielonymi zarówno pododdziałami MO, jak i pododdziałami wojskowymi, co pozwala im prowadzić elastyczne działania przeciwdywersyjne.

Nadmorskie Brygady WOP organizują pierwszą linię obrony przeciwdywersyjnej z posterunków obserwacji wzrokowo-technicznej /POWT/ współdziałające z posterunkami obserwacji wzrokowo-technicznej marynarki wojennej pokrywające pas wód przybrzeżnych ciągłym polem radiolokacyjnym i obserwacji wzrokowej, POWT tworzą jednocześnie plutonowe punkty oporu oraz punkty aktywnej obrony przeciwlotniczej. Są one w stanie ujawnić każdy najmniejszy cel zbliżający się oraz dobijający lub oddalający od brzegu.

2-4 POWT tworzy odcinek strażnicy. Dowódca strażnicy kieruje działaniami POWT, organizuje współdziałanie z gminnymi posterunkami MO i oddziałami samoobrony, organizuje rozpoznanie, a w razie potrzeby interweniuje na zagrożonym kierunku siłami odwodu strażnicy.

W strefie nadgranicznej /poszerzonej do 10 km od brzegu morskiego/ po ujawnieniu działalności dywersyjnej przeciwnika przystępują do likwidacji siły szczebla strażnicy do batalionu granicznego włącznie. Odwody brygady WOP angażuje się do działań w sytuacjach poważnego zagrożenia.

W razie szczególnego zagrożenia mogą być tworzone z brygad WOP, oddziałów zwartych MO i doraźnie przydzielonych oddziałów wojskowych zgrupowania przeciwdywersyjne. W takich wypadkach operacją przeciwdywersyjną dowodzi dowódca brygady WOP, któremu podporządkowuje się na okres operacji wszystkie inne doraźnie przydzielone siły.

Dla ścisłego współdziałania dowództwa POW z organami MSW oraz dowodzenia nadmorskimi brygadami WOP tworzy się przy dowództwie POW na okres zagrożenia i wojny grupę operacyjną MSW, w skład której wchodzą oficerowie zainteresowanych pionów MSW oraz dowództwa WOP.

2.2.3.2. Przeciwdesantowa obrona wybrzeża

Przeciwdesantowa obrona wybrzeża obejmuje całokształt przedsięwzięć przygotowawczych i działań wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk w celu rozbicia i zniszczenia desantu przeciwnika.

Zwalczanie desantów przeciwnika w zależności od miejsca, czasu i biorących udział sił i środków można podzielić na następujące etapy:

I etap - zwalczanie desantów w rejonach ześrodkowania i załadowania, wykonują siły lotnictwa i wojsk rakietowych szczebla operacyjno-strategicznego.

II etap - zwalczanie desantów podczas przejścia morzem i przelotu do rejonu desantowania. Wykonują siły lotnictwa, wojsk rakietowych i marynarki wojennej.

III etap - niszczenie desantów w czasie lądowania i walki na lądzie, realizują - przy wsparciu rodzajów sił zbrojnych i wojsk - wojska lądowe.

Z powyższego podziału wynika, że wojska lądowe POW przy wsparciu rodzajów sił zbrojnych i wojsk MW, KOPK, MSW zwalczają desant w III etapie.

Ugrupowanie w obronie wybrzeża

W wypadku dojścia do skutku lądowania i walki na lądzie przeciwnika, przed OW stawia się następujący cel

utrzymanie bronionego obszaru, odparcie desantu morskiego przeciwnika, rozbicie i zniszczenie sił morskiego i powietrznego desantu nieprzyjaciela w wypadku jego wylądowania. Jeżeli osiągnięcie tego celu z różnych względów jest niemożliwe, to celem obrony OW powinno być stworzenie dogodnych warunków do rozbicia przeciwnika przez odwody wyższego szczebla.

W okresie pokojowym na kierunkach, odcinkach i swych pasach obrony znajdują się zawczasu tylko nadmorskie brygady WOP oraz niektóre nadbrzeżne jednostki marynarki wojennej. Pozostałe siły wydzielone do lądowej obrony wybrzeża wprowadzane są w przewidywane dla nich rejony działań dopiero w okresie zagrożenia i wojny stosownie do rzeczywistych potrzeb. Wówczas także następuje ich pełne rozwinięcie w ugrupowanie bojowe. Mając na uwadze 500 km odcinek wybrzeża i jego dostępność do desantowania z morza, ugrupowanie operacyjne powinno zapewnić możliwość szybkiego przenoszenia głównego wysiłku obrony wzdłuż całego wybrzeża oraz odporność na uderzenia bronią masowego rażenia.

Obrona przeciwdesantowa, w zależności od przewidywanego zagrożenia, może być organizowana wyłącznie siłami wojsk lądowych okręgu lub z wykorzystaniem oddziałów i związków wojsk operacyjnych. Ugrupowanie sił obrony może składać się z:

- sił pierwszego rzutu;
- odwodów ogólnych okręgu;
- artylerii wsparcia;
- odwodów specjalnych.

Z zasady zadaniem pierwszego rzutu jest rozpoznanie przeciwnika, zwalczanie desantów taktycznych zwłaszcza typu

rajdowego, w wypadku zaś wylądowania większych sił - wzbronienie im rozszerzania i pogłębiania uchwyconych rejonów, łączenie ich w większy obszar działań oraz zapewnienie warunków do wykonania przeciwuderzeń/kontrataków/ siłami głównymi.

Zadaniem odwodów ogólnych jest przede wszystkim wykonanie kontrataków i zniszczenie sił desantu w rejonie opanowanego przyczółka, niekiedy wzmocnienie wojsk pierwszego rzutu lub pogłębienie obrony na kierunku zasadniczego powodzenia desantu oraz zwalczanie desantu powietrznego.

Orientacyjnie na szczeblu OW mogą być rozwinięte 2-3 zgrupowania odwodowe. Rozmieszcza się je na kierunkach zagrożonych. Dla każdego odwodu /zgrupowania/ wyznacza się 1-2 rejony zapasowe. Średnia odległość rejonów rozmieszczenia odwodów od linii brzegowej - 40-60 km.

Wydzielone oddziały i pododdziały artylerii z jednostek OW pozostają środkiem interwencyjnym dowódcy okręgu, działając według zasad wsparcia wojsk lądowych. Rozmieszcza się je w pobliżu odcinków wybrzeża szczególnie zagrożonych lądowaniem desantu, zapewniając im warunki szybkiego wyjścia na brzeg i zwalczania celów na wodzie. Ponadto przygotowuje się dla nich kilka rejonów SO w głębi lądu na potrzeby wsparcia wojsk broniących się w głębi.

Odwody specjalne przeznaczone są do wykonywania różnorodnych zadań wynikających w toku działań. Z sił i środków wzmocnienia mogą być utworzone jeden lub więcej odwodów przeciwpancernych, oddziały zaporowe, odwód inżynieryjny.

Odwód przeciwpancerny wykorzystywany jest do walki z bronią pancerną przeciwnika na lądzie, jak również w obronie przeciwdesantowej. Odwód przeciwpancerny rozmieszcza się w rejonie zapewniającym mu możliwość rozwinięcia się na linii brzegowej w ciągu 15-20 minut.

Oddział zaporowy przeznacza się do stawiania zapór przeciwpancernych w toku walki. Działa on z reguły w sile kompanii saperów i zazwyczaj wspólnie z odwodem przeciwpancernym. Jeżeli pododdziały inżynieryjne zostaną wyposażone w środki pływające - mogą wtedy stawiać zapory minowe na wodach przybrzeżnych, tworząc tak zwany przybrzeżno-morski OZap /PMOZap./

Odwód inżynieryjny tworzy się w celu wykonania zadań wynikających niespodziewanie w toku walki obronnej lub dla dodatkowego wzmocnienia oddziałów /pododdziałów/. W wypadku braku OZap może być również wykorzystany do szybkiego ustawienia zapór minowych.

Struktura lądowej obrony przeciwdesantowej wybrzeża może obejmować:

- zapory inżynieryjne ustawiane w przybrzeżnym pasie morza, na plaży i w głębi lądu;
- dwie - trzy pozycje obronne na głównym kierunku działania w formie batalionowych i kompanijnych punktów oporu;
- samodzielne batalionowe rejony obrony i kompanijne /plutonowe/ punkty oporu na kierunkach drugorzędnych;
- plutonowe punkty oporu przybrzeżnych posterunków obserwacji wzrokowo-technicznej;
- kompanijne punkty oporu strażnic WOP;
- rejony stanowisk ogniowych baterii artylerii stałej i artylerii polowej;
- rejony obrony baz morskich;
- rejony /rubieże/ stanowisk ogniowych artylerii strzelającej ogniem na wprost;
- rejony stanowisk startowych rakiet marynarki wojennej;
- rejony stanowisk ogniowych jednostek OPL;

- rubieże rozwinięcia odwodów specjalnych;
- rejony wyjściowe odwodów ogólnych;
- rejony stanowisk dowodzenia;
- rejony i rubieże pozorne.

Właściwości prowadzenia działań przeciwdesantowych

Zwalczanie desantu morskiego w rejonach załadowania i w czasie przejścia morzem prowadzą wydzielone siły marynarki wojennej, lotnictwa operacyjno-strategicznego i wojsk rakietowych.

Lądowanie desantu operacyjnego, a często także taktycznego poprzedzi ogniowe przygotowanie, począwszy od przednich punktów oporu obrony.

W celu zmniejszenia strat przednie punkty oporu celowo jest obsadzać dopiero po przeniesieniu ognia przez przeciwnika w głąb obrony. Wspomniany manewr musi być dokładnie przygotowany i zabezpieczony pod każdym względem, bowiem w warunkach panowania przeciwnika w powietrzu jego wykonanie może być bardzo trudne.

Po zbliżeniu się desantu do wybrzeża artyleria wykonuje ognie zmasowane i ześrodkowane na poszczególne okręty lub zespoły okrętów desantowych. Jednym z ważniejszych zadań jest osłona ogniowa zapór minowych i przeszkód ustawionych w przybrzeżnym pasie morza i na plaży celem uniemożliwienia przeciwnikowi wykonania w nich przejść. Środki ogniowe przeznaczone do strzelania ogniem na wprost rozpoczynają ogień z chwilą podejścia środków desantowych na odległość skutecznego strzału.

Lądowanie desantu morskiego z zasady będzie poprzedzone wysadzeniem taktycznych desantów powietrznych. Mogą

one lądować w strefie taktycznej, na tyłach broniących się oddziałów lub nawet na przednim skraju obrony. Do zwalczania desantów powietrznych wykorzystuje się część drugich rzutów lub odwodów ogólnych.

Pododdziały, które na skutek przewagi przeciwnika zostały odrzucone z przedniego skraju, powstrzymują natarcie na dogodnych rubieżach. Szczególnego znaczenia w takiej sytuacji nabiera uporczywa obrona punktów oporu pozostających na tyłach przeciwnika, nawet w warunkach całkowitego okrążenia. Wiąże bowiem siły przeciwnika, hamuje tempo natarcia, zmusza do wcześniejszego wprowadzenia świeżych sił i stwarza dogodne warunki do wykonania kontrataku czy przeciwuderzenia.

W czasie walki przeciwnika o opanowanie linii brzegowej, obrońca powinien zwrócić szczególną uwagę na utrzymanie portów, baz marynarki wojennej, stanowisk ogniowych artylerii stałej oraz innych obiektów na wybrzeżu mających duży wpływ na prowadzenie dalszych działań bojowych.

Podstawowym elementem aktywności obrony przeciwdesantowej są kontrataki i przeciwuderzenia wykonywane na jednym lub dwu kierunkach jednocześnie i jeśli to możliwe na skrzydła nacierających wojsk, jako najsłabszą, najmniej odporną na uderzenia część ugrupowania. Kontrataki i przeciwuderzenia wykonuje się wcześniej, tj. po stwierdzeniu kierunku lądowania desantu i opanowania linii brzegowej. Najczęściej przy wykonywaniu kontrataków i przeciwuderzenia stosowane będzie ugrupowanie bojowe w jednym rzucie z odwodem ogólnym.

Jeżeli w głębi obrony przeciwdesantowej wylądował desant powietrzny, wówczas głównym zadaniem jest niedopuszczenie do spotkania z desantem morskim. W tym celu należy główny wysiłek przeciwuderzających sił skupić na prawdopodobnym kierunku spotkania. Przestrzega się przy tym zasady

kierowania wysiłku na rozbicie desantu morskiego, następnie zaś powietrznego.

W utrzymaniu linii brzegowej i walce na lądzie główny wysiłek współdziałających stron jest organizowany przeważnie na korzyść wojsk lądowych, w celu rozbicia sił desantu na lądzie. Organizacja współdziałania wewnątrz wojsk nie odbiega od prowadzonych działań obronnych. Specyfiką będzie posiadanie różnorodnych sił i środków, wyposażenia i uzbrojenia oraz przynależności organizacyjnej.

2.2.3.3. Właściwości obrony cywilnej w obronie wybrzeża

Obrona cywilna, stanowiąca integralną część systemu obronnego naszego kraju, odgrywa ważną rolę w kompleksowym przygotowaniu obrony wybrzeża morskiego.

Siły i środki obrony cywilnej muszą zapewnić między innymi odporność wybrzeża na jądrowe uderzenia przeciwnika. Dlatego też obrona wybrzeża przed bronią masowego rażenia i środkami klasycznymi powinna być realizowana wszystkimi siłami znajdującymi się na wybrzeżu na rzecz ludności i gospodarki narodowej, jak też dla potrzeb wojska, tyłów frontu, marynarki wojennej, wojsk OPK oraz wojsk lądowych OTK. Ponieważ ewentualność uderzeń BMR wyłącznie na wojska jest w warunkach polskich prawie niemożliwa /zbyt duża gęstość zaludnienia i stan zagospodarowania obszaru/ istnieje konieczność daleko posuniętej integracji systemów obrony. System zintegrowany ujmujący możliwie całościowo siły i środki ostrzegania, zapobiegania i usuwania następstw ataku w sposób kompleksowy, niezależnie od ich podległości, zapewni największą skuteczność działania.

W szczególności ustala się dla wszystkich, łącznie z wojskami operacyjnymi, wojskami OPK i marynarką wojenną /w części ich zainteresowań obroną wybrzeża/, że podstawowymi ośrodkami zbierania, uogólniania, oceny i z kolei rozpowszechniania informacji o skażeniach są okręgowe i wojewódzkie inspektoraty obrony cywilnej.

W obronie wybrzeża następuje ścisłe uzgodnienie użycia wojsk OW do akcji ratowniczych z odnośnymi sztabami obrony cywilnej i odwrotnie użycia sił obrony cywilnej na rzecz obrony militarnej wybrzeża. W opracowanych planach przewiduje się:

- użycie sił i środków obrony cywilnej w akcjach ratowniczych w rejonach szczególnie ważnych dla obrony wybrzeża morskiego;
- określenie systemu łączności niezbędnego na potrzeby współdziałania organów cywilnych z wojskowymi;
- system obiegu i przetwarzanie informacji przez organa obrony cywilnej na potrzeby sił zbrojnych;
- udział jednostek organizacyjnych obrony cywilnej w materiałowym, technicznym, medycznym i innych rodzajach zabezpieczenia działań jednostek wojskowych;
- udział w utrzymaniu dróg zapewniających manewr siłom obrony wybrzeża;
- rozbudowę inżynieryjną obiektów ochronno-obronnych, budowę umocnień itp.

Zmilitaryzowane oddziały znajdujące się w strefie działań bojowych mogą zostać podporządkowane właściwym dowódcom obrony wybrzeża.

2.3. Rozpoznanie w obronie wybrzeża

W okresie pokoju i zagrożenia rozpoznanie w obronie wybrzeża prowadzi się według odrębnych planów rozpoznania morskiego, powietrznego i radioelektronicznego realizowanych przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych. Zadania rozpoznawcze stawia poszczególnym dowództwom Sztab Generalny. Na tej podstawie odpowiednie dowództwa opracowują szczegółowo zadania dla podległych sił i kierują ich realizacją. Zdobyte informacje rozpoznawcze po opracowaniu przekazuje się do sztabów wyższych i współdziałających dowództw. Sztab OW wykorzystuje wszystkie źródła informacji, zbiera i opracowuje kompleksowe dane o siłach przeciwnika.

Na okres wojny rozpoznanie realizuje się według jednolitego planu dla zainteresowanych sztabów MW, OW, WOPK, WL i WOP.

Sztab OW stawia dodatkowo zadania, zwłaszcza z zakresu zagrożenia wybrzeża, składa też zapotrzebowanie na informacje o przeciwniku do zarządu rozpoznawczego frontu i zarządu II Sztabu Generalnego.

W okresie prowadzenia bezpośrednio walki z desantem morskim i powietrznym działalność sił i środków wydzielonych wszystkich rodzajów rozpoznania koordynuje sztab OW. Zapewnia to możliwość skupienia wysiłku rozpoznania na najważniejszych rejonach i siłach przeciwnika oraz koncentruje dopływ danych do jednego ośrodka.

Do głównych zadań rozpoznania w obronie wybrzeża w okresie pokoju należy:

Marynarka wojenna:

- ustalenie składu sił przeciwnika, organizacji systemu bazowania, zdolności bojowej, charakteru szkolenia i

zamiaru ich użycia;
- systematyczne śledzenie działalności przeciwnika i wykrycie jego przygotowań w celu uprzedzenia sił własnych o zamierzonym uderzeniu;
- rozpoznanie wszystkich rodzajów obrony przeciwnika, w tym urządzeń obronnych /usytuowanie baterii artylerii nadbrzeżnej, zagród minowych, stanowisk obserwacji radiotechnicznej itp/;
- ustalenie linii komunikacji morskiej, częstotliwości przejść statków, rodzaju przewożonych towarów oraz reżimu pływania i przelotów samolotów przeciwnika;
- uzupełnienie danych o właściwościach geograficznych TDW;
- ocena stanu moralno-politycznego wojsk przeciwnika.

Obrona powietrzna kraju:

- nieprzerwane śledzenie składu, ugrupowania oraz stanu sił i środków napadu z powietrza;
- terminowe wykrycie bezpośrednich przygotowań przeciwnika do wykonania napadu z powietrza;
- zdobycie danych, których analiza pozwoli ustalić zamiar i charakter operacji powietrznej, kierunek głównego uderzenia oraz zgrupowanie sił i środków;
- śledzenie zmian w dyslokacji, stanie, organizacji i taktyce działania SMP;
- terminowe wykrycie obiektów powietrznych, zbliżających się do granic powietrznych obszaru kraju.

Okręg wojskowy organizuje rozpoznanie radioelektroniczne szczebla operacyjnego siłami i środkami brzeg na kierunku wysp duńskich, Półwyspu Jutlandzkiego i Szleswik - Holsztynu. Podstawowe wiadomości dowództwo OW otrzymuje

z Zarządu II Sztabu Generalnego, marynarki wojennej, wojsk lotniczych, wojsk OPK i WOP.

Wojska ochrony pogranicza - prowadzą we współdziałaniu z innymi organami ministerstwa spraw wewnętrznych rozpoznanie specjalistyczne /kontrwywiadowcze i przeciwdywersyjne/ w okresie pokoju i kontynuują w okresie zagrożenia i wojny.

Do głównych zadań rozpoznania w obronie wybrzeża w okresie zagrożenia i wojny należy:

Marynarka wojenna w okresie zagrożenia jako główne zadania ma na celu ustalenie planowanego przez przeciwnika momentu rozpoczęcia działań wojennych i prawdopodobnego zamiaru wykorzystania sił morskich państw NATO w rejonie Bałtyku.

Z chwilą rozpoczęcia działań wojennych podstawowym zadaniem jest wykrycie okrętów i zespołów przeciwnika na takiej odległości, która zapewni rozwinięcie własnych sił do wykonania uderzenia w zaplanowanym rejonie lub na określonej rubieży. Wczesne wykrycie zamiaru prawdopodobnego rejonu i czasu lądowania umożliwia dowództwu obrony wybrzeża podjęcie decyzji co do sposobu zwalczania desantu, w ramach działań systematycznych czy operacji przeciwdesantowej.

Wojska lotnicze - mając na uwadze zasięg działania mogą prowadzić rozpoznanie operacyjne do głębokości 450-500 km na północ i północny-zachód od granicy morskiej. Główne zadanie rozpoznania wojsk lotniczych to rozpoznanie rozmieszczenia wojsk lądowych i ewentualnego ich przygotowania do desantowania, ustalenie baz załadowania wojsk

i środków zaopatrzenia; określenie przejścia morzem i przelotu wojsk desantu. Ponadto część sił może brać udział w rozpoznaniu sił przeciwnika lądujących i rozwijających działania zaczepne.

Siły lądowe w rozpoznaniu skupiają główny wysiłek na zabezpieczeniu obrony przeciwdywersyjnej i przeciwdesantowej. Rozpoznanie przeciwdywersyjne prowadzą przede wszystkim siły wydzielone z milicji, służby bezpieczeństwa MSW oraz WOP.

W toku operacji przeciwdesantowej rozpoznanie sił lądowych powinno:

- śledzić zmiany zachodzące w ugrupowaniu desantu;
- określić czas i miejsce lądowania poszczególnych oddziałów i rzutów desantu, ich skład, rejony przeładunku, formowania fal itp.;
- ustalić podchodzenie do rejonu lądowania kolejnych rzutów desantowych;
- wykryć symptomy załamania się natarcia przeciwnika przejścia do obrony i przygotowania ewakuacji.

3. OBRONA LĄDOWA TERYTORIUM KRAJU

3.1. Obrona przeciw desantom powietrznym

Polska położona w Europie Środkowej znajduje się na głównym kierunku strategicznym i stanowi przedpole operacyjnego obszaru działań wojsk lądowych w początkowym okresie wojny.

Terytorium Polski stanowi obszar łączący Europę wschodnią z zachodnią, przez który w czasie działań wojennych przegrupowywać się będą główne siły strategiczne państw Układu Warszawskiego mające rozstrzygać losy wojny na środkowo-europejskim teatrze działań wojennych. Ponadto z uwagi na małą głębokość operacyjną /200-250 km/ terytorium NRD, w początkowym okresie wojny na terytorium Polski znajdzie się szereg elementów ugrupowania operacyjno-strategicznego.

Te obiektywne warunki geograficzno-strategiczne powodują, że obszar naszego kraju w ewentualnej wojnie, będzie obiektem intensywnego oddziaływania sił powietrznodesantowych i powietrznomanewrowych przeciwnika.

3.1.1. Zasady wykorzystania wojsk powietrznodesantowych i powietrznomanewrowych według poglądów NATO

3.1.1.1. Wojska powietrznodesantowe

Wojska powietrznodesantowe stanowią integralną część składową sił lądowych szeregu państw NATO. Liczebność i skład bojowy tych wojsk są w poszczególnych państwach różne. Na przykład, w skład wojsk powietrznodesantowych Stanów Zjednoczonych wchodzi jedna dywizja i dwie samodzielne brygady, Wielkiej Brytanii - dwie brygady. Natomiast

w innych państwach NATO - pododdziały powietrznodesantowe wchodzą organicznie w skład poszczególnych jednostek sił lądowych.

Według poglądów specjalistów wojskowych NATO, wojska powietrznodesantowe - dzięki swej ruchliwości - mogą być nie tylko wykorzystywane w powszechnej wojnie jądrowej, lecz także w wojnach lokalnych o różnej skali i na różnych TDW, a nawet w okresie pokoju w celu wywarcia presji militarnej, bądź też dokonania bezpośredniej ingerencji w wewnętrzne sprawy krajów, w których mogłoby nastąpić naruszenie interesów imperializmu amerykańskiego. Mogą one być szybko i skutecznie wprowadzone do walki na głębokich tyłach przeciwnika, w ślad za uderzeniami jądrowymi, z zadaniem rozwinięcia powodzenia lub wykonania zaskakującego ataku, w celu zniszczenia lub opanowania ważniejszych obiektów; izolacji rejonu działań bojowych; uchwycenia i utrzymania przyczółka na przeszkodzie wodnej; niszczenia składów i środków przenoszenia broni jądrowej; dezorganizacji systemu kierowania i dowodzenia, łączności, linii komunikacyjnych, powiadamiania itp.; blokowania sił nieprzyjaciela na kierunkach, osłona własnych skrzydeł; prowadzenia dywersji na tyłach nieprzyjaciela; wzmocnienia własnych oddziałów znajdujących się w okrążeniu; opanowania ważnych rejonów o znaczeniu polityczno-ekonomicznym.
W wojnach lokalnych, wojska powietrznodesantowe mogą niespodziewanie uchwycić i utrzymać ważne dla przeciwnika obiekty, kontrolować poszczególne rejony i węzły komunikacyjne, przeprowadzać rajdy powietrznodesantowe itp. We współczesnych warunkach mogą one również wykonywać operacje w różnych rejonach geograficznych, zarówno w skali taktyczne

jak i strategicznej.

Desanty taktyczne będą w zasadzie wykonywane w celu uchwycenia i utrzymania - do czasu podejścia wojsk własnych - rejonów wyjściowych, przepraw wodnych, węzłów komunikacyjnych, przełęczy górskich, niszczenia środków napadu jądrowego i innych obiektów, dezorganizacji systemów dowodzenia wojskami i pracy tyłów, izolacji rejonów działań bojowych itp.

Strategiczne operacje powietrznodesantowe mogą być przeprowadzane przede wszystkim w celu szybkiego wykorzystania rezultatów uderzeń strategicznych sił jądrowych i uchwycenia ważnych rejonów, z których planuje się rozwinąć operację zaczepną przy użyciu sił przerzuconych w ten rejon drogą powietrzną lub morską, jak też dla zapewnienia kontroli nad ważnymi rejonami danego terytorium, albo izolacji określonych stref działań bojowych celem niedopuszczenia do nich odwodów przeciwnika.

Według poglądów dowództwa Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych, w zależności od składu desantu powietrznego i postawionych mu zadań, operacje powietrznodesantowe mogą być krótkotrwałe lub długotrwałe, a każda z nich może mieć charakter taktyczny lub strategiczny. Dla przeprowadzenia długotrwałej operacji strategicznej należy koniecznie wzmocnić wojska powietrznodesantowe związkami lub oddziałami piechoty lub zmechanizowanymi środkami transportu, lotnictwem taktycznym i strategicznym oraz innymi środkami walki. Uważa się, że wojska powietrznodesantowe użyte w operacjach strategicznych, powinny spełniać głównie rolę szturmowego rzutu desantowego, przeznaczonego do uchwycenia i zabezpieczenia rejonu desantowania następnych rzutów sił głównych, złożonych

z oddziałów i związków sił lądowych. Krótkotrwałe operacje będą zazwyczaj przeprowadzane tylko siłami oddziałów i pododdziałów wojsk powietrznodesantowych.

Przy prowadzeniu operacji powietrznodesantowej określa się rejon wyjściowy, który obejmuje lotniska załadowcze i rejon desantowania, w którym wyznacza się strefy zrzutów i strefy lądowania. Ilość lotnisk załadowczych jak i stref zrzutu i lądowania uzależniona jest od wielkości sił i środków przewidzianych do operacji powietrznodesantowej.

Amerykańscy specjaliści wojskowi podkreślają, że przeprowadzenie operacji powietrznodesantowej w toku działań bojowych, prowadzonych w warunkach użycia broni jądrowej, będzie nastręczało poważne trudności, przede wszystkim z uwagi na stałe zagrożenie bronią jądrową desantów powietrznych i lotnictwa transportowego w rejonie wyjściowym, podczas lotu i w rejonie desantowania. Dlatego też prowadzenie operacji powietrznodesantowej uzależnia się w znacznym stopniu od sprawności organizacyjnej wydzielonych do prowadzenia operacji sił i środków.

Powodzenie operacji powietrznodesantowej może zapewnić skrytość i maksymalne skrócenie okresu przygotowania; właściwe rozśrodkowanie na lądzie oraz urzutowanie w powietrzu uczestniczących w niej sił i środków; sprawny przelot samolotów transportowych z desantem do rejonu wyładowania, wykonywany na małych wysokościach i przeważnie w czasie nocy; szybkie wykonanie zadania bojowego związanego z okresowym utrzymaniem określonego rejonu, rubieży lub obiektu. Dłuższe utrzymanie przez desanty rejonów, punktów i innych obiektów w warunkach użycia

broni jądrowej uważa się za niemożliwe. Desanty powietrzne powinny podczas wykonywania operacji stosować różne metody i sposoby działań taktycznych, których podstawę powinien stanowić aktywny manewr sił i środków.

Wojska powietrznodesantowe Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii stanowią najruchliwszą część składową sił odwodów strategicznych tych państw. Są one utrzymywane w stanie wysokiej gotowości bojowej i biorą systematycznie udział w różnych samodzielnych ćwiczeniach, jak i organizowanych wspólnie ze związkami sił lądowych. W czasie ćwiczeń i treningów wyznacza się optymalne składy desantów powietrznych, ustala się różne zadania, określa najdogodniejszą wysokość, sposoby i kolejność zrzutu desantu, uzbrojenia, sprzętu i innych ładunków, realizuje przedsięwzięcia mające na celu zmniejszenie wrażliwości desantu na uderzenia jądrowe w momencie jego wysadzenia lub zrzutu oraz przerabia się zbiórki po desantowaniu /zrzucie/ i fazę wprowadzenia wojsk desantu do walki.

3.1.1.2. Wojska powietrznomanewrowe

Koncepcja ruchliwości powietrznej jest jednym z elementów, będących przedmiotem prac naukowo-badawczych, specjalnych konferencji i seminariów organizowanych w wyższych uczelniach wojskowych, zakładach naukowych i sztabach amerykańskich sił zbrojnych. Szczególne znaczenie przywiązuje się do działań powietrznomanewrowych, których skuteczność sprawdzono doświadczalnie w wojnie wietnamskiej. Wojskowi specjaliści z Zachodu uważają, że w związku z dysponowaniem bronią jądrową, manewr powietrzny stał się nowym elementem w dziedzinie operacji wojskowych. Koncepcja przerzutów /ruchliwości/

przyczyniła się do wprowadzenia wielu zmian i opracowania nowych wniosków w zakresie wykorzystania bojowego sił lądowych.

Aktualnie, w skład amerykańskich sił zbrojnych wchodzi 101 dywizja kawalerii powietrznej. Kierownictwo wojskowe Stanów Zjednoczonych wykorzystując wyniki doświadczeń z działań wojsk amerykańskich w Wietnamie, doskonali strukturę organizacyjną sił lądowych, zwiększa ich ruchliwość i siłę ogniową, szczególnie w warunkach europejskich, wykorzystując przy tym najnowsze osiągnięcia naukowo-techniczne.

Jednym z głównych niedomagań dywizji kawalerii powietrznej o dawnej strukturze organizacyjnej były niedostateczne możliwości obronne.szczególnie w walce z bronią pancerną.Jednostki te nie były więc przystosowane do prowadzeni działań bojowych z silnym przeciwnikiem. Wychodząc z tych założeń dowództwo amerykańskich sił zbrojnych wiąże duże nadzieje z tworzeniem dywizji kawalerii powietrznopancernej typu "Tricap" w składzie trzech współdziałających ze sobą brygad, z których każda jest przeznaczona do wykonania określonych zadań bojowych.

W skład nowej dywizji włączono oddziały i pododdziały różnych rodzajów wojsk: pancerne i zmechanizowane, zmotoryzowane, powietrznodesantowe i powietrznomanewrowe oraz artylerii. Dywizja może prowadzić natarcie, obronę ruchową, szybko wejść i wycofać się z walki, działać w składzie wojsk osłony i ubezpieczenia na szerokim froncie, przeprowadzać głębokie rajdy, rozwijać powodzenie nacierających grup, prowadzić działania opóźniające lub stanowić ruchomy odwód.

Zdaniem kierowniczych przedstawicieli amerykańskich sił zbrojnych, dywizja "Tricap", po przeprowadzeniu

doświadczeń i uzyskaniu pozytywnych wyników, powinna wejść w skład Dowództwa Odwodu Strategicznego i być w stałej gotowości do przerzutów w dowolny rejon świata w pełnym składzie, lub poszczególnymi oddziałami - w zależności od konkretnej sytuacji i wynikających stąd zadań.

Koła wojskowe innych państw NATO uważnie śledzą amerykański eksperyment, celem wykorzystania jego rezultatów, jeśli okażą się one pozytywne. Dowództwo Bundeswehry, badając doświadczenia bojowe amerykańskich jednostek kawalerii powietrznej z wojny wietnamskiej, doszło do przekonania, że w ramach sił lądowych Bundeswehry należy zorganizować podobne jednostki.

Według poglądów dowództwa Bundeswehry, wojska powietrznomanewrowe mogą być wykorzystane na europejskim TDW do: przeprowadzenia desantów powietrznych na tyły przeciwnika, na głębokość do 120 km celem uchwycenia przepraw, ważnych obiektów i rejonów; wzmocnienia wojsk pierwszego rzutu na decydującym kierunku, aby zamknąć zarysowujące się włamanie w obronę wojsk własnych; przeprowadzenia szybkiego manewru siłami i środkami wzdłuż frontu celem wzmocnienia koncentracji wojsk na wskazanym kierunku; udziału w morskich operacjach desantowych.

3.1.2. Ogólne zasady zwalczania desantów powietrznych na obszarze kraju

3.1.2.1. Zagrożenie terytorium PRL desantami powietrznymi

Zagrożenie terytorium PRL przez siły powietrznodesantowe i powietrznomanewrowe NATO wynika z geograficzno-strategicznego położenia naszego kraju.

Aktualnie na środkowo-europejskim teatrze działań wojennych stacjonują wojska powietrznodesantowe o ekwiwalentnej sile dwóch dywizji. W razie konieczności mogą one być szybko wzmocnione co najmniej jedną dywizją powietrznodesantową ze Stanów Zjednoczonych. W tym też kierunku zmierzają starania Pentagonu, który przewiduje przystosowanie części samolotów /C-141, B-747 i DC-10/ z tzw. cywilnej rezerwowej floty powietrznej do transatlantyckich przerzutów ciężkiego uzbrojenia i sprzętu.

Czas, miejsce i siła lądującego desantu na obszarze Polski ściśle uzależnione będą od sytuacji strategiczno-operacyjnej na środkowoeuropejskim teatrze działań wojennych.

Teoretycznie desanty powietrzne mogą lądować wszędzie tam gdzie istnieją dogodne warunki terenowe. Jednak w praktyce wykorzystanie wojsk powietrznodesantowych uzależnione będzie od aktualnych potrzeb operacyjnych na określonym kierunku działań wojsk lądowych i desantów morskich lub podyktowane będzie potrzebą wykonania zadań o charakterze dywersyjnym.

Najbardziej zagrożonym obszarem przez desanty powietrzne na obszarze Polski jest rubież rz. ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ w początkowym okresie wojny i rubież rz. WISŁY w przypadku posiadania przez przeciwnika inicjatywy strategiczno-operacyjnej z jednoczesnym uzyskaniem znacznych sukcesów terenowych.

Rejony lądowania desantów powietrznych z reguły związane będą z głównym kierunkiem działań wojsk lądowych przeciwnika. Dlatego też na rubieży rz. ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ najbardziej zagrożone są obszary położone na południe od SZCZECINA, na północ i południe WROCŁAWIA, GUBINA i ZGORZELCA,

a na rubieży rz. WISŁY północ BYDGOSZCZ i południe WARSZAWA.

Lądowania desantów na rubieży rz. ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ w sprzyjającej dla przeciwnika sytuacji strategiczno-operacyjnej należy oczekiwać już w 2-4 dniu działań wojennych. Skład /siła/ lądującego desantu na rubieży rz. ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ może się wahać od jednej BPD do dwóch DPD.

Z uwagi na czas lądowania desantu powietrznego, jego głównym celem nie mogą być daleko idące osiągnięcia strategiczno-polityczne. Wydaje się, że głównym celem jaki sobie postawi przeciwnik będzie powstrzymanie ruchu przegrupowujących się wojsk, uwikłanie ich w uporczywe walki, rozbicie kształtującej się w toku marszu struktury ugrupowania operacyjnego, wymuszenie zmiany kierunku ruchu, wygranie na czasie - w sumie zdezorganizowanie całego planu działań bojowych. Takiemu celowi działania desantów powietrznych sprzyja charakter obszaru przyległego do rubieży rz. ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ. Pokryty on jest w większości lasami, które w zasadzie sprzyjają działaniom sił desantu, a utrudniają rozwinięcie działań przeciwdesantowych.

W przypadku dłuższego utrzymywania przez przeciwnika inicjatywy strategiczno-operacyjnej i uzyskiwania przez niego sukcesów terenowych, drugą główną rubieżą zagrożenia desantami powietrznymi na obszarze Polski stanie się rubież rz. WISŁY.

Prognozowanie czasu, siły i celu lądującego desantu powietrznego na rubieży rz. WISŁY z uwagi na wiele niewiadomych /dotychczasowy rozwój działań, stan sił powietrzno-desantowych itp./ wydaje się niecelowe.

Poza wymienionymi głównymi rubieżami zagrożenia desantowego, na obszarze Polski istnieje jeszcze szereg rejonów, które w wypadku wojny będą leżeć w sferze zainteresowań wojsk powietrzno-desantowych przeciwnika. Do takich rejonów należy zaliczyć DOLINĘ KŁODZKĄ, PRZEŁĘCZ JABŁONKOWSKĄ, BRAMĘ MORAWSKĄ, PRZEŁĘCZ TYLICKĄ, DUKIELSKA i ŁUPKOWSKA oraz wybrzeże morskie, szczególnie obszar płd KOŁOBRZEG i płd USTKA.

Oprócz desantów powietrznych działających w ugrupowaniu zwartym, na obszarze Polski należy oczekiwać desantów działających w rozproszeniu oraz rajdów powietrznych.

Rejony lądowania desantów do działania w rozproszeniu uzależnione będą od położenia obiektów, przeciwko którym skierowane będzie ich działanie. Z tego względu należy być przygotowanym do zwalczania desantów działających w rozproszeniu na obszarze całego kraju.

3.1.2.2. Ogólna charakterystyka walki z desantami powietrznymi na obszarze kraju

Podstawowym ogniwem w systemie obrony terytorium kraju, zdolnym do kompleksowego rozwiązywania zagadnień organizacji i planowania zwalczania operacyjnych i taktyczno-operacyjnych desantów powietrznych przeciwnika jest Sztab Generalny przy udziale okręgów wojskowych.

Ze względu na szczególne możliwości i metody walki sił powietrznodesantowych całą operację przeciwdesantową, jak też walkę przeciwko tym siłom można by podzielić na trzy etapy:

- etap pierwszy: zwalczanie sił desantów w rejonach wyjściowych i w czasie załadowania;

- etap drugi: zwalczanie sił desantu w czasie przelotu do rejonu desantowania;
- etap trzeci: zwalczanie sił desantu w czasie lądowania i po wylądowaniu.

Prowadzenie walki z desantem powietrznym w pierwszych dwóch etapach operacji przeciwdesantowej, będzie spoczywać w rękach tych szczebli dowodzenia, które dysponują odpowiednimi siłami do jej realizacji. Natomiast w gestii okręgów wojskowych będzie realizacja zadań wynikających z trzeciego etapu operacji przeciwdesantowej. Może zaistnieć również taka sytuacja /część strefy działań Frontu będzie się znajdować na obszarze kraju/, w której realizacją zadań wynikających z operacji przeciwdesantowej zajmie się wyłącznie Front.

Trzeci etap operacji przeciwdesantowej dla lepszego uwypuklenia jego złożoności można podzielić na trzy fazy jego trwania:

- faza pierwsza: rozpoznanie, zwalczanie i blokowanie sił lądujących /pozbawienie ich swobody manewru i opóźnienie osiągania gotowości bojowej/;
- faza druga: uderzenie odwodów w celu rozbicia sił głównych desantu;
- faza trzecia: niszczenie rozbitych i rozproszonych sił desantu.

W pierwszej fazie walki z desantem mogą wziąć udział wyłącznie te siły, które znajdują się w rejonie lądowania lub w pobliżu i które - mimo ogniowego przygotowania lądowania i lotniczego wsparcia desantu - zachowują zdolność bojową. Walka ogniowa z desantem dla sił znajdujących się w rejonie lądowania, zacznie się z chwilą rozpoczęcia zrzutu.

Skuteczność tych działań będzie wypadkową dwóch przeciwnie działających czynników. Z jednej strony w rejonie lądowania desantu prawdopodobnie znajdą się wyłącznie siły układu terytorialnego typu pododdziałów ochrony, MO i samoobrony /mało prawdopodobne, aby przeciwnik lądował na lub w pobliżu zgrupowań wojsk/ w większym lub mniejszym stopniu obezwładnione ogniowym przygotowaniem lądowania. Z drugiej zaś strony daleko posunięta bezbronność spadochroniarzy w powietrzu i tuż po wylądowaniu stwarza szczególne szanse. W sumie jednak, należy sądzieć, iż w większości wypadków wykorzystanie tych szans na większą skalę będzie mało prawdopodobne i ograniczy się w najlepszym wypadku do prób skutecznego rozpoznania, zadania jak największych strat przeciwnikowi i blokowania jego sił.

Początkowe lokalne działania wynikające z przypadkowych i zaskakujących spotkań walczących stron, w miarę upływu czasu będą się przeistaczać w zorganizowane działania obronno-zaczepne. Siły manewrowe znajdujące się w rejonie lądowania będą dążyć do obrony ważnych obiektów i rubieży.

Obrona ważnych obiektów w rejonie lądowania desantu w zasadzie będzie przedłużeniem obrony i ochrony obiektów przed siłami dywersyjnymi prowadzonej od początku działań wojennych. Organizacja obrony obiektu wyłącznie w ramach obrony przeciwdesantowej będzie wypadkiem rzadkim.

W zasadzie obronę obiektów przed siłami desantu prowadzić będą te same siły, które realizowały ją w ramach ochrony i obrony obiektów. Jednak w przypadku obiektów o bardzo dużym znaczeniu, z punktu widzenia nieprzyjaciela /np. lotniska/, siły te mogą być wzmocnione innymi pododdziałami.

W początkowej fazie działania zaczepne w rejonie lądowania desantu będą prowadzone w ograniczonym zasięgu małymi pododdziałami. Ich celem najczęściej będzie nękanie i niepokojenie przeciwnika, zadanie mu możliwie dużych strat oraz zmuszanie go do rozpraszania swoich sił. Zrealizowanie wspomnianego celu jest w pełni możliwe z uwagi na dokładną znajomość terenu i posiadanie wiarygodnych danych o przeciwniku od miejscowej ludności. Głównymi obiektami ataku pododdziałów działających zaczepnie powinny być jednostki i urządzenia tyłowe wojsk desantowych.

Oprócz sił układu terytorialnego i pododdziałów ochrony w rejonie lądowania mogą się znaleźć oddziały pontonowe, przeciwlotnicze,WOP, transportowe itp. Jednostki te z wyjątkiem WOP będą prowadzić obronne działania przeciwdesantowe w dotychczas zajmowanych rejonach, realizując jednocześnie uprzednio otrzymane zadania. Natomiast WOP będą realizować dotychczasowe swoje zadania z równoczesnym prowadzeniem działań zaczepnych pododdziałami /kompanie, bataliony/ odwodowymi. Niekiedy zaistnieją takie warunki, które zmuszą nas do zdjęcia jednostki WOP z ochrony granicy i użycia jej w całości do manewrowych działań przeciwdesantowych.

W czasie działań w rejonie lądowania szczególnie duże usługi w zakresie rozpoznania mogą oddać /nieuzbrojone/ siły samoobrony i ludność miejscowa.

Wszystkie pododdziały wojskowe, MSW i uzbrojone samoobrony, znajdujące się w obszarach przewidywanego lądowania desantu przeciwnika, powinny zawczasu być przygotowane do obrony okrężnej, łącznie z rozbudową odpowiednich punktów oporu. Pod kierunkiem komendantów /dowódców/ oddziałów samoobrony oraz sztabów terytorialnych, przygotowana też powinna

być siłami samoobrony i miejscowej ludności szybka rozbudowa najprostszych zapór w postaci zawałów na drogach, barykad itp.

Działania bojowe wewnątrz rejonu lądowania desantu pododdziały /oddziały/ winny podejmować z własnej inicjatywy bez oczekiwania na rozkaz przełożonego.

Głównym celem działań bojowych w rejonie lądowania powinno być niedopuszczenie do opanowania przez przeciwnika ważnych obiektów i rubieży do czasu rozpoczęcia działań zaczepnych przez podciągnięte do rejonu siły manewrowe.

Czas trwania pierwszej fazy działań bojowych uzależniony będzie głównie od odległości rozmieszczenia odwodów w stosunku do rejonu lądowania przeciwnika i może wynosić kilka, a niekiedy kilkanaście godzin.

Druga faza walki z desantem powietrznym rozpoczyna się od momentu uderzenia sił odwodowych w celu rozbicia głównego zgrupowania przeciwnika. Stwierdzenie to jest czysto formalne, dlatego, że w rzeczywistości rozpoczyna się ona w momencie, gdy do sztabu okręgu /Frontu/ dotrą pierwsze wiarygodne dane co do miejsca lądowania desantu powietrznego.

Od tego czasu sztab okręgu /Frontu/ rozpocznie wydawanie wstępnych zarządzeń siłom przewidzianym do zwalczania desantu. Zarządzenia te najczęściej będą dotyczyć osiągania gotowości do działań, wykonania marszu w określonym kierunku itp. Zadania bojowe postawione zostaną tym siłom po wypracowaniu decyzji przez sztab okręgu /Frontu/ przy pomocy technicznych środków łączności lub oficerów łącznikowych.

Siły zdążające do rejonu lądowania desantu powinny korzystać z prawa pierwszeństwa wykorzystania dróg, co w niektórych sytuacjach może bardzo wydatnie skrócić czas

rozpoczęcia działań bojowych.

Niekiedy, gdy to jest możliwe, siły do zwalczania desantu mogą być przerzucane drogą powietrzną, szczególnie przy pomocy śmigłowców. Wykorzystanie śmigłowców znacznie przyśpiesza przegrupowanie, zmniejsza straty, jakie mogą powstać w wyniku oddziaływania lotnictwa przeciwnika na kolumny wykonujące marsz do rejonu lądowania desantu.

Forma walki z desantem powietrznym w drugiej fazie uzależniona jest od charakteru i sposobu działania /zwarcie, w rozproszeniu/ przeciwnika.

W zależności od celu jaki sobie stawia przeciwnik, jego desant może działać w rozproszeniu na dużym obszarze /rejon działania desantu w rozproszeniu jest dziesięciokrotnie większy/. W tych warunkach likwidacja desantu odbywa się na zasadach zbliżonych do działań przeciwdywersyjnych.

W działaniach zaczepnych przeciwko siłom desantu powietrznego działającym zwarcie podstawową formą natarcia jest natarcie z marszu. Wykonane ono będzie przez siły przegrupowane do rejonu lądowania desantu.

Z sił przeznaczonych do wykonania natarcia celowe jest tworzenie zgrupowań uderzeniowych, dla wykonania natarcia na zbieżnych kierunkach w celu rozbicia sił głównych desantu na odizolowane od siebie ogniska walki. Taki sposób działania w poważnym stopniu uniemożliwia przeciwnikowi swobodę manewru odwodami. Nie należy jednak wykluczać możliwości natarcia klasycznego, kiedy jednostki wykonujące uderzenie otrzymają pasy natarcia, zadanie bliższe itp... Ten sposób natarcia najczęściej będzie stosowany gdy desant powietrzny opanuje określoną rubież i zorganizuje na niej obronę.

Najbardziej typowym ugrupowaniem bojowym w działaniach zaczepnych jest ugrupowanie jednorzutowe z odwodem ogólnym. Ugrupowanie jednorzutowe pozwala wykorzystać zdecydowaną większość posiadanych przez jednostkę sił i środków w pierwszym rzucie, aby w ten sposób zapewnić maksymalnie silne uderzenie początkowe, które pozwoli rozwinąć działania zaczepne w szybkim tempie, niezbędnym dla sparaliżowania zorganizowanego przeciwdziałania przeciwnika.

Na kierunku /w pasie/ natarcia jednostek działać będą określone siły, które znalazły się wewnątrz rejonu lądowania desantu. Siły te powinno się podporządkować jednostkom odpowiednio do ich kierunków działania i uwzględnić w planie prowadzenia działań zaczepnych.

W działaniach zaczepnych najczęściej brak będzie ciągłego frontu, a w ugrupowaniu bojowym wojsk własnych i desantu mogą wystąpić luki. W wykryte luki w ugrupowaniu desantu należy natychmiast wprowadzać własne siły w celu wykonania uderzenia na tyły i skrzydła przeciwnika lub opanowania ważnych obiektów /rubieży/. Własne otwarte skrzydła oraz poszczególne elementy ugrupowania bojowego i tyły należy silnie zabezpieczać ogniem oraz przewidywać odpowiedni manewr wojsk. W lukach należy prowadzić ciągłe rozpoznanie.

W toku działań zaczepnych wystąpią różne formy walki /pościg, bój spotkaniowy, okrążenie itp./, które w zależności od sytuacji będą z mniejszym lub większym powodzeniem stosowane.

W czasie prowadzenia działań zaczepnych nie należy wykluczyć możliwości przejścia na określonych kierunkach lub rubieżach do działań obronnych. Może to wystąpić w wyniku konieczności zapewnienia sobie zdecydowanej przewagi

na wybranych kierunkach działania lub gdy przeciwnik drogą manewru uzyska lokalną przewagę np. w czasie próby wyjścia z okrążenia.

Po rozbiciu desantu powietrznego siły układu terytorialnego i - w zależności od wielkości sił desantu jakim udało się przejść do działań w rozproszeniu - całość lub część sił okręgu wojskowego przystępuje do realizacji trzeciej fazy, to jest do likwidacji rozbitego desantu powietrznego przeciwnika.

Jednostki wojsk operacyjnych, uczestniczące w rozbiciu desantu powietrznego, po wykonaniu zadania, działają zgodnie z uprzednio otrzymanymi rozkazami nie angażując się w działania likwidacyjne.

Działania likwidacyjne najczęściej prowadzone będą według zasad i form charakterystycznych dla operacji przeciwdywersyjnej. Jednostkom /oddziałom/ prowadzącym działania likwidacyjne przydziela się rejony odpowiedzialności, w których będą musiały zapewnić obronę najważniejszym obiektom i liniom komunikacyjnym oraz prowadzić działania manewrowe mające na celu ostateczną likwidację rozproszonych sił desantu. Wielkość rejonu odpowiedzialności jednostki każdorazowo uzależniona będzie od ilości sił przeciwnika na danym obszarze i stopnia ich rozproszenia.

Ugrupowanie bojowe jednostki biorącej udział w działaniach likwidacyjnych będzie się składać z rzutu obronnego /obrona ważnych obiektów/ i rzutu zaczepnego /manewrowego/ do działań likwidacyjnych wykrytych i umiejscowionych sił desantu.

Prowadzenie działań w rejonie odpowiedzialności jednostki będzie się charakteryzować intensywnym rozpoznanie

przeciwnika i zaskakującym uderzeniem na wykryte i umiejscowione jego siły. Najczęstszą formą tych działań będzie okrążenie umiejscowionych sił przeciwnika.

W działaniach likwidacyjnych nieocenione usługi w zakresie rozpoznania i przewodnictwa mogą oddać oddziały samoobrony, ludność cywilna, służba leśna, straż pożarna itp.

Obszar, na którym prowadzone są działania likwidacyjne z reguły ogłaszany jest rejonem działań bojowych, a wszystkie znajdujące się na nim siły i organa władzy terenowej podporządkowane są dowódcy kierującemu tymi działaniami.

Najczęściej kierownictwo działaniami likwidacyjnymi spoczywać będzie - szczególnie w pierwszych dniach ich trwania - w rękach sztabu okręgu /grupy operacyjnej, brygady/. W miarę upływu czasu i osłabiania przeciwnika, kierownictwo działaniami likwidacyjnymi będzie przekazywane organom MSW.

Działania przeciwdesantowe z zasady będą bardzo skomplikowane i dlatego ważną rolę odgrywać w nich będzie inicjatywa dowódców wszystkich szczebli oraz pozostawienie oddziałom i pododdziałom dużej samodzielności decyzji oraz form walki.

3.1.2.3. Siły i środki do realizacji zadań obrony przeciwdesantowej

W zależności od sytuacji operacyjnej do walki z desantem powietrznym na obszarze kraju mogą być użyte:

- siły wojskowe;
- siły milicji obywatelskiej;
- - formacje samoobrony i zmilitaryzowane.

Ze składu sił wojskowych w walce z desantami powietrznymi mogą brać udział następujące związki taktyczne, oddziały i pododdziały;

- brygady artylerii rakietowej OPK;
- pułki lotnictwa myśliwskiego OPK;
- pułki artylerii przeciwlotniczej OPK;
- brygady manewrowe wojsk obrony wewnętrznej;
- brygady zabezpieczenia stanowisk kierowania wojsk obrony wewnętrznej;
- brygady wojsk ochrony pogranicza;
- jednostki szkolne, zapasowe i rezerwowe;
- pułki obrony terytorialnej;
- jednostki zabezpieczenia przegrupowania wojsk;
- pododdziały ochrony;
- dywizje i pułki wojsk operacyjnych znajdujące się na obszarze kraju.

Z sił milicji obywatelskiej do zwalczania desantów powietrznych wykorzystuje się odwody manewrowe milicji obywatelskiej sformowane w bataliony i pułki oraz te wszystkie pododdziały, które znalazły się w rejonie lądowania desantu.

Z formacji samoobrony i zmilitaryzowanych najczęściej do walki z desantem powietrznym będą wykorzystywane oddziały pierwszej pomocy medycznej, oddziały ratownictwa technicznego, oddziały odkażania i dezaktywacji oraz zakładowe i terenowe oddziały samoobrony. Te ostatnie szczególne usługi mogą oddać wojskom zwalczającym desant w zakresie rozpoznania i lokalizacji przeciwnika.

3.1.3. ORGANIZACJA OBRONY PRZECIWDESANTOWEJ

3.1.3.1. Planowanie obrony przeciwdesantowej

Podstawowym celem obrony przeciwdesantowej obszaru kraju jest uniemożliwienie przeciwnikowi pogłębienia i spotęgowania uderzeń wojsk lądowych działających zaczepnie na froncie zewnętrznym, opanowania ważnych rejonów i obiektów, izolowania wojsk operacyjnych od zaplecza kraju, przecięcia dróg dowozu i ewakuacji oraz stworzenia nowego obszaru działań bojowych.

Dlatego też organizacja obrony przeciwdesantowej na obszarze kraju ściśle się wiąże z organizacją działań na froncie zewnętrznym.

Zamiar obrony obszaru kraju opracowany na szczeblu centralnym zawiera między innymi problemy dotyczące obrony przeciwdesantowej oraz zadania w tym zakresie dla okręgów wojskowych, OPK, Marynarki Wojennej i innych zainteresowanych dowództw i sztabów.

W zamiarze tym wskazuje się między innymi przypuszczalne rejony lądowania desantów, prawdopodobny ich skład i siłę, cel i możliwe kierunki działania oraz przewidywany termin lądowania.

Planowanie obrony przeciwdesantowej realizowane w okresie pokoju ma charakter alternatywny i obejmuje kilka wariantów działania wojsk własnych i przeciwnika. Warianty planowania uzależnia się głównie od warunków i okoliczności rozpoczęcia wojny, rozwoju wydarzeń na froncie zewnętrznym oraz przewidywanej sytuacji na obszarze kraju w określonym etapie wojny.

Za całokształt prac planistycznych związanych z obroną przeciwdesantową obszaru kraju odpowiedzialny jest Sztab Generalny, który opracowuje część ogólną planu obrony przeciwdesantowej. Po opracowaniu części ogólnej planu Sztab Generalny do prac planistycznych włącza okręgi wojskowe, które pod jego kierownictwem opracowują plany obrony przeciwdesantowej administrowanych obszarów. W opracowaniu planów obrony przeciwdesantowej okręgów wojskowych biorą również udział przedstawiciele KOPK, WOP i Marynarki Wojennej.

Operacyjny plan obrony przeciwdesantowej okręgu wojskowego składa się z części ogólnej i załączników. Część ogólna planu obrony przeciwdesantowej powinna zawierać:

- zagrożenie obszaru okręgu przez desanty powietrzne /kierunki zagrożenia desantami powietrznymi, prawdopodobne rejony i czas lądowania desantu, sposoby i kierunki działania, obiekty ataki;
- geograficzno-topograficzną i operacyjną ocenę przewidywanych rejonów lądowania desantów;
- rejony wyjściowe, drogi domarszu, rubieże rozwinięcia, rejony rozmieszczenia poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego oraz kierunki ich działania;
- zamiar zwalczania desantów powietrznych przeciwnika /określanie ogólnego celu, głównego wysiłku w zakresie zwalczania desantu oraz koncepcję rozegrania walki/;
- podstawowe zadania operacyjno-taktyczne i głównych wykonawców;
- podział kompetencji oraz organizację dowodzenia i współdziałania.

Po zatwierdzeniu części ogólnej planu obrony przeciwdesantowej okręgu przez Sztab Generalny, okręg przystępuje

do opracowania wyciągów z planu dla poszczególnych wykonawców. Następuje pełne rozwinięcie planowania we wszystkich ogniwach dowodzenia i współdziałania okręgu, nadzorowanie i koordynowanie procesu planowania, zestawienie i sukcesywne zatwierdzanie poszczególnych dokumentów.

Operacyjny plan obrony przeciwdesantowej powinien zawierać następujące załączniki: plan mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił przewidzianych do działań przeciwdesantowych; plan politycznego zabezpieczenia działań przeciwdesantowych; plan działania KOPK w zakresie zwalczania desantów powietrznych; plan współdziałania; plan rozpoznania; plan operacyjnego maskowania i dezinformacji; plan łączności; plan inżynieryjnego zabezpieczenia; plan materiałowo-technicznego i medycznego zabezpieczenia; inne dokumenty.

Z operacyjnego planu obrony przeciwdesantowej sporządzane są wyciągi, które przekazuje się wojewódzkim sztabom wojskowym, związkom taktycznym, oddziałom i ogniwom współdziałającym, co umożliwia im rozwinięcie procesu planowania. Rola okręgu w tym czasie polega na udzielaniu pomocy, koordynowaniu i nadzorowaniu procesu planowania podwładnych.

Po zakończeniu planowania przez podwładnych zadaniem okręgu jest zorganizowanie współdziałania, rekonesansów, szkolenia i kontroli itp.

3.1.3.2. Organizacja współdziałania

Współdziałanie w obronie przeciwdesantowej organizuje się w celu zgrania wysiłków sił uczestniczących w jej realizacji zgodnie z podziałem kompetencji i zadań.

Organizatorem współdziałania jest Sztab Generalny, który ustala ogólne zasady współdziałania między podległymi sobie ogniwami uczestniczącymi w obronie przeciwdesantowej obszaru kraju /okręgi wojskowe, KOPK, Marynarka Wojenna, WOP, okręgi wojskowe państw sąsiednich/. Realizatorami współdziałania są okręgi wojskowe, które uzgadniają:

- z KOPK - udział korpusu w rozpoznaniu i zwalczaniu desantu powietrznego w czasie jego przelotu do rejonu desantowania; sposoby rozpoznania i zwalczania desantu przez siły korpusu w rejonie lądowania; osłonę z powietrza sił okręgu zdążających do rejonu lądowania desantu; sposób osłony i wsparcia sił okręgu wykonujących uderzenie w celu rozbicia desantu; zasady wzmocnienia ochrony i obrony siłami okręgu ważnych obiektów korpusu, które znajdują się w prawdopodobnych rejonach lądowania desantu powietrznego; zasady działania sił korpusu, które znalazły się w rejonie lądowania desantu powietrznego; sposób ostrzegania wojsk walczących z desantem; organizację łączności współdziałania:, sygnały współdziałania między lotnictwem a siłami walczącymi z desantem;
- z sąsiednimi okręgami wojskowymi - udział sił sąsiednich okręgów wojskowych w walce z desantem po jego wylądowaniu;

rejon i sposób przekazania sił; przewidywane zadania dla podporządkowanych sił; organizację łączności dowodzenia podporządkowanymi siłami; organizację łączności współdziałania między okręgami;

- z Marynarką Wojenną /dotyczy tylko POW/ - udział MW w rozpoznaniu i zwalczaniu desantu powietrznego w czasie jego przelotu do rejonu lądowania; sposoby rozpoznania i zwalczania desantu powietrznego lądującego na wybrzeżu; zasady wzmocnienia ochrony i obrony siłami okręgu wojskowego obiektów MW, które znajdują się w przewidywanym rejonie lądowania desantu powietrznego; zasady wsparcia ogniowego przez MW sił okręgów walczących z desantem w rejonie lądowania; zasady działania sił MW, które znalazły się w rejonie lądowania desantu powietrznego; organizację łączności współdziałania; sygnały współdziałania między MW a siłami walczącymi z desantem;
- z WOP - udział WOP w rozpoznaniu desantu w czasie jego przelotu, lądowania i po wylądowaniu; ilość wydzielanych sił WOP do działań zaczepnych; zasady wzmocnienia ochrony i obrony siłami okręgu wojskowego, które do czasu lądowania desantu były ochraniane wyłącznie przez siły WOP; organizację łączności współdziałania; sygnały współdziałania między siłami okręgu wojskowego a placówkami WOP.

Po uzgodnieniu działań z KOPK, MW, okręgami wojskowymi i WOP, okręgi wojskowe organizują współdziałanie między siłami /ogniwami/ przeznaczonymi do działań przeciwdesantowych. W pierwszym rzędzie współdziałanie organizuje się na korzyść tych oddziałów lub elementów ugrupowania operacyjnego /bojowego/, które w danej fazie walki wykonują zasadnicze zadania bojowe. Współdziałanie między siłami przeznaczonymi do działań

przeciwdesantowych organizuje się według faz trwania trzeciego etapu operacji przeciwdesantowej mając na uwadze kierunki, zadania i czas działań.

3.1.3.3. Dowodzenie obroną przeciwdesantową

Dowodzenie obroną przeciwdesantową na obszarze kraju spoczywa w ręku dowódców okręgów wojskowych czasu "W".

Dowodzenie wojskami biorącymi udział w zwalczaniu desantu może sprawować osobiście dowódca okręgu lub wyznaczona przez niego grupa operacyjna. Skład sztabu grupy operacyjnej może być różny, przy czym powinni się w nim znaleźć oficerowie dowództwa, sztabu i szefostw służb okręgu oraz przedstawiciele korpusu obrony powietrznej kraju, WOP, MW i inni. Skład sztabu grupy operacyjnej powinien zapewnić mu niezbędną operatywność i możliwość samodzielnego rozwiązywania różnych problemów związanych z prowadzeniem działań przeciwdesantowych.

Grupa operacyjna do zwalczania desantu może składać się z szeregu jednostek o różnym składzie i różnych walorach bojowych. Stąd też, dla zapewnienia sprawnego dowodzenia i właściwego wykorzystania posiadanych sił, celowe jest tworzenie zgrupowań bojowych.

Dowodzenie siłami i środkami układu terytorialnego dowódca okręgu /grupy operacyjnej/sprawuje poprzez wojewódzkie sztaby wojskowe.

Bezpośrednie dowodzenie walką sprawują dowódcy zgrupowań bojowych, oddziałów i pododdziałów.

3.1.3.4. Prowadzenie przeciwdesantowych działań bojowych

Przeciwdesantowe działania bojowe w ramach obrony obszaru kraju rozpoczynają się z chwilą nawiązania walki

w powietrzu ze środkami transportu i osłony desantu przez siły obrony powietrznej kraju. Walka ta trwa na trasie przelotu desantu do rejonu lądowania, nad rejonem lądowania desantu i w rejonie lądowania. Polega ona na niszczeniu w powietrzu środków transportu oraz lotnictwa osłony i wsparcia desantu. W walce tej głównie uczestniczą; lotnictwo oraz artyleria rakietowa i lufowa.

Po wylądowaniu desantu jednostki obrony powietrznej kraju w dalszym ciągu prowadzą z nim walkę poprzez osłonę sił walczących z desantem, niszczenie zgrupowań i wykrytych środków ogniowych desantu oraz prowadzenie rozpoznania. Zadania te głównie wykonuje lotnictwo. Jednostki naziemne wojsk obrony powietrznej kraju w tym czasie prowadzą bezpośrednią walkę ogniową z desantem tylko w przypadku gdy znalazły się wewnątrz rejonu lądowania.

Z chwilą rozpoczęcia zrzutu desantu do walki z nim wkraczają wszystkie siły, które w tym czasie znajdują się w rejonie, nad którym nastąpił zrzut. Siły te prowadzą walkę ogniową z desantem w czasie lądowania i po jego wylądowaniu. W zależności od ilości i jakości sił, które znalazły się w rejonie lądowania desantu, działania przeciwdesantowe mogą przybrać charakter działań czysto obronnych lub obronno-zaczepnych. Znając jednak zasady działań desantowych przeciwnika, należy przypuszczać, że siły, które znajdą się w rejonie lądowania nie zawsze nawet będą mogły skutecznie się bronić.

Właściwa walka z desantem powietrznym mająca na celu rozbicie i likwidację desantowych sił przeciwnika, rozpoczyna się z momentem wprowadzenia do działań odwodów przeciwdesantowych.

W zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej siły przeznaczone do walki z desantem powietrznym mogą być w różnej odległości od rejonu lądowania przeciwnika, co może poważnie utrudnić jednoczesne ich wprowadzenie do działań na wszystkich kierunkach. Jednoczesne wprowadzenie do walki wszystkich sił przeciwdesantowych szczególnego znaczenia nabiera w przypadku działania desantu przeciwnika zwarcie.

Taki sposób działania pozbawia przeciwnika możliwości stosowania szerokiego manewru siłami i zmusza go do równomiernego rozłożenia wysiłku obrony. Zasada jednoczesnego wprowadzenia odwodów przeciwdesantowych do walki szczególnie powinna obowiązywać w przypadku, gdy odwody te zorganizowane są wyłącznie z sił okręgowych. Jeżeli desant powietrzny lądował w rozproszeniu, wówczas z uwagi na jego małą siłę uderzeniową, wprowadzanie odwodu przeciwdesantowego powinno się odbywać poszczególnymi jednostkami w miarę osiągania gotowości do działań.

Jeżeli rejon lądowania desantu powietrznego objął swoim zasięgiem trasy przegrupowania wojsk operacyjnych, wówczas jednostki, które znalazły się na tych trasach, nie czekając na ich oczyszczenie przez odwody przeciwdesantowe, przebijają się przez desant i realizują uprzednio otrzymane zadania. Niekiedy jednostki przegrupowujących się wojsk operacyjnych mogą otrzymać zadanie udzielenia pomocy odwodom przeciwdesantowym w walce z desantem powietrznym, wówczas ich rola będzie polegała na rozbiciu desantowanych sił bez angażowania się w ich likwidację.

Dewizą działań przeciwdesantowych powinno być jak najszybsze nawiązanie bezpośredniej walki z przeciwnikiem,

tworzenie u niego psychozy ciągłego zagrożenia i niepewności wykonania otrzymanego zadania.

3.2. OBRONA PRZECIWDYWERSYJNA WOJSK ORAZ OCHRONA I OBRONA OBIEKTÓW WOJSKOWYCH I WAŻNYCH Z OBRONNEGO PUNKTU WIDZENIA

Obrona przeciwdywersyjna wojsk oraz ochrona i obrona obiektów wojskowych i innych obiektów wykorzystywanych przez wojska na obszarze kraju jest częścią zabezpieczenia sił zbrojnych.[1/]

3.2.1. Obrona przeciwdywersyjna wojsk

Obrona przeciwdywersyjna wojsk obejmuje przeciwdziałanie dywersji prowadzonej przez przeciwnika w sferze psychicznej i fizycznej /bojowej/. Przeciwdziałanie to prowadzi się ciągle, a w podejmowanych w tym celu przedsięwzięciach powinno się uwzględniać istniejącą sytuację zarówno w kraju, jak i na froncie zewnętrznym.

Na obronę przeciwdywersyjną wojsk na obszarze kraju złożą się przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego /operacyjnego/ oraz działania podejmowane przez władze terytorialne w ramach utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Organizatorami zabezpieczenia przeciwdywersyjnego w jednostkach są ich dowódcy. Obowiązani oni są w odpowiednim czasie postawić zadania dotyczące zabezpieczenia przeciwdywersyjnego jednostki oraz wydzielić niezbędne siły

---

1/ W opracowaniu "Problemy obrony przeciwdywersyjnej wojsk w systemie OTK", wyd.ASG, W-wa 1971, s. 25 obronę przeciwdywersyjną wojsk określa się"... jako samodzielny element zabezpieczenia operacyjnego sił zbrojnych...". Regulaminy /walki i służby polowej sztabów/, wśród podanych rodzajów zabezpieczenia działań, obrony przeciwdywersyjnej nie uwzględniają.

i środki do ich wykonania. W tym zakresie kierują się oni wytycznymi przełożonych i ustaleniami regulaminowymi, w zakresie zabezpieczenia bojowego /operacyjnego uwzględnia się przedsięwzięcia mające na celu uodpornienie składu osobowego jednostki na prowadzoną przez przeciwnika dywersyjną działalność w sferze psychicznej i fizycznej /bojowej/.

Możliwe skutki tego rodzaju działalności są powszechnie znane z doświadczeń minionych wojen. Stosowanie broni masowego rażenia może spowodować, że przy braku należytego przeciwdziałania będą one jeszcze bardziej groźne.

W zakresie zabezpieczenia bojowego /operacyjnego/ przedsięwzięcia mające na celu obronę przeciwdywersyjną jednostki powinny znaleźć odbicie w trakcie organizacji rozpoznania, ubezpieczenia, zabezpieczenia inżynieryjnego i maskowania.[1/]

Organizując rozpoznanie powinno się uwzględniać przedsięwzięcia mające na celu wykrycie sił dywersyjnych /szczególnie na przedpolach rejonów zajmowanych przez jednostkę i podejściach do dróg marszu/, ich ewentualnego zamiaru i prawdopodobnego charakteru działania. Tego rodzaju informacje są niezbędne dla skutecznego ubezpieczenia się przed dywersyjnym działaniem przeciwnika, a ponadto mogą pomóc terenowym ogniwom w ich umiejscowieniu i likwidacji.

W ramach organizowanego ubezpieczenia powinny być uwzględniane przedsięwzięcia mające na celu uniemożliwienie siłom dywersyjnym przenikania do rejonów rozmieszczenia i

---

1/ "Regulamin Służby Polowej Sztabów", wyd.MON, W-wa 1966, s.71-82 i "Regulamin Walki", wyd.MON, W-wa 1964, s.55-84

ugrupowania marszowego wojsk, uprzedzenie wojsk o niespodziewanym napadzie sił dywersyjnych oraz zapewnienie dogodnych warunków dla odparcia napadu i zniszczenia tych sił. Właściwe przeciwdziałanie dywersyjnym poczynaniom przeciwnika przez poszczególne jednostki wojskowe będzie dużą pomocą terytorialnym ogniwom odpowiadającym za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W trakcie organizacji zabezpieczenia inżynieryjnego należy mieć na uwadze wykonanie prac inżynieryjnych związanych z uniemożliwieniem rozpoznania szczególnie ważnych obiektów /elementów ugrupowania, sprzętu, urządzeń itp./ oraz z ich ochroną i obroną przed oddziaływaniem sił dywersyjnych.

Dla przeciwdziałania prowadzeniu przez siły dywersyjne rozpoznania w jednostkach wojskowych organizuje się obok ubezpieczenia i zabezpieczenia inżynieryjnego również maskowanie bezpośrednie. Przedsięwzięcia z tego zakresu należy przygotowywać dla zmylenia i wprowadzenia w błąd sił dywersyjnych.

Uwzględnianie potrzeb obrony przeciwdywersyjnej w ramach organizowanego przez jednostkę zabezpieczenia bojowego /operacyjnego/ sprzyja nie tylko przeciwdziałaniu dywersji przeciwnika, ogranicza również możliwości w zakresie rozpoznania, a więc wykorzystania wyników rozpoznania dla uderzeń przy pomocy lotnictwa i broni rakietowej.

Zabezpieczenie się przed dywersyjną działalnością przeciwnika jest stałym obowiązkiem wszystkich jednostek wojskowych. Musi ono być organizowane w czasie pokoju oraz w okresach zagrożenia i wojny. Złożą się na nie głównie takie przedsięwzięcia, jak:

- prowadzenie wyjaśniającej pracy partyjno-politycznej;

- utrzymanie porządku i dyscypliny wojskowej w miejscu dyslokacji, wewnątrz ugrupowania pododdziałów, oddziałów bądź związków taktycznych w rejonach ześrodkowania i postoju oraz w trakcie przegrupowania i działań;
- maskowanie elementów ugrupowania, sprzętu i urządzeń szczególnie narażonych na dywersję;
- organizowanie bezpośredniej ochrony i ubezpieczenia obiektów i rejonów zajmowanych przez jednostkę, jak też ubezpieczania się w czasie przemarszów;
- prowadzenie rozpoznania na przedpolach rejonów /obiektów/ zajmowanych przez jednostkę oraz na podejściach do dróg wykorzystywanych przez nią w czasie przemarszów;
- wydzielenie odwodów lub pododdziałów alarmowych do prowadzenia walki z wykrytymi siłami dywersyjnymi w rejonach rozmieszczenia i działań bojowych oraz na podejściach do dróg wykorzystywanych przez jednostkę w czasie przemarszów.[1]

Zabezpieczenie przeciwdywersyjne wojsk, organizowane przez poszczególne jednostki jest uzupełniane na obszarze kraju przedsięwzięciami realizowanymi w ramach funkcjonującego systemu obrony przeciwdywersyjnej. Przedsięwzięcia te mają charakter kompleksowy, bowiem obejmują działalność wywiadowczo-kontrwywiadowczą, polityczno-propagandową, administracyjno-porządkową, zapobiegawczo-ochronną /w tym z zakresu maskowania i mylenia/ oraz bezpośrednią walkę zbrojną z siłami dywersyjnymi. Celem tych przedsięwzięć jest przeciwdziałanie dywersji przeciwnika, tj. wzbronienie mu prowadzenia działalności dywersyjnej i zwalczania jego sił dywersyjnych bez względu na to przeciwko czemu bądź komu

---

1/ Por. "Problemy obrony przeciwdywersyjnej wojsk w systemie OTK", wyd. ASG, W-wa 1971, s. 38-39.

działalność dywersyjna może być wymierzona. Tym samym przedsięwzięcia realizowane w ramach istniejącego systemu obrony przeciwdywersyjnej służą również znajdującym się na obszarze kraju wojskom. Ma to szczególnie istotne znaczenie w odniesieniu do okresu zagrożenia i początkowego okresu wojny, kiedy wojskom należy zapewnić jak najlepsze warunki dla szybkiego osiągnięcia pełnej gotowości bojowej i sprawnego przegrupowania.[1/]

Koordynacja przedsięwzięć stosowanych w ramach funkcjonującego na obszarze kraju systemem obrony przeciwdywersyjnej należy do wojewódzkich komitetów obrony.

Ogniwa aparatu partyjnego, głównie komórki odpowiadające za pracę propagandową organizują przeciwdziałanie dywersji prowadzonej przez przeciwnika w sferze psychicznej i zwalczanie politycznych skutków dywersji prowadzonej w sferze fizycznej /bojowej/. Wykorzystują one do tego wszystkie niezbędne znajdujące się na danym terenie siły i środki, a zwłaszcza środki masowego przekazu pozostające w dyspozycji władz terenowych oraz posiadane możliwości oddziaływania poprzez organizacje polityczne, społeczne i zawodowe.

Organizowane na obszarze kraju przeciwdziałanie psychologicznej dywersji przeciwnika nie może pozostać bez wpływu i na wojska. Wpływ ten będzie przy tym dwojaki. Z jednej strony żołnierze będą bezpośrednimi odbiorcami wielu informacji i materiałów przekazywanych w ramach tego przeciwdziałania. Z drugiej natomiast skutki tego przeciwdziałania będą "odbierane" przez wojska w wyniku kontaktów z miejscową ludnością. Wszystko to będzie uzupełniało pracę polityczną prowadzoną w jednostkach wojskowych ale jednocześnie będzie wymagało zgrywania tych przedsięwzięć.

Ogniwa resortu spraw wewnętrznych - służba bezpieczeństwa i milicja obywatelska, a w pasie granicznym również wojska ochrony pogranicza - organizują przeciwdziałanie dywersji prowadzonej przez przeciwnika w sferze fizycznej /bojowej/ oraz wykrywanie i likwidowanie organizatorów i kolporterów materiałów i informacji służących dywersji w sferze psychicznej. Wykorzystują one do tego funkcjonujące w czasie pokoju i odpowiednio przygotowywane na okres wojny systemy rozpoznania specjalnego, ochrony obiektów i ochrony granicy państwowej oraz odwodowe, zwarte jednostki milicji obywatelskiej.[1/]

Rozpoznanie specjalne ma na celu zapewnienie stałego dopływu informacji o istniejącej na określonym obszarze sytuacji. Jednym z zasadniczych zadań realizowanych w ramach **rozpoznania specjalnego jest wykrywanie nieprzyjacielskich sił dywersyjnych.**

1/ Na rozpoznanie specjalne składa się rozpoznanie agenturalne, zorganizowana przez MO i służbę bezpieczeństwa współpraca z instytucjami i ludnością, inwigilacja podejrzanych o współpracę z wrogiem itp. W ochronie obiektów biorą udział jednostki wojskowe podlegające MSW, wszelkiego rodzaju straże ochronne nadzorowane przez MO, a w czasie wojny również formowane w tym celu oddziały ochrony obiektów. Ochrona granicy jest realizowana głównie przez jednostki wojsk ochrony pogranicza.

Dla wykonania tego zadania odpowiednie organa muszą znać poczynania osób, które mogą sprzyjać siłom dywersyjnym bądź też mogą być przez te siły wykorzystywane.

Zdobywane przez milicję obywatelską i służbę bezpieczeństwa aktualne informacje o sytuacji w terenie, a zwłaszcza dane z rozeznania środowisk podatnych na współdziałanie z siłami dywersyjnymi może być przez dowódców jednostek wojskowych wykorzystywane:

- dla ewentualnego ustalenia zamierzeń sił dywersyjnych, a co za tym i dla bardziej skutecznego przeciwdziałania ich zamiarom;
- dla zebrania informacji o sytuacji w przewidywanych miejscach postoju wojsk, rejonach rozmieszczenia lub działań, jak też na drogach przemarszu;
- w prowadzonym rozpoznaniu na podejściach do miejsc postoju wojsk, rejonów rozmieszczenia lub działań, jak też na podejściach do dróg przemarszu.

Możliwość korzystania z informacji będących w posiadaniu istniejącego systemu rozpoznania specjalnego nie zwalnia dowódców jednostek od organizacji rozpoznania w ramach regulaminowo przewidzianego bojowego bądź operacyjnego zabezpieczenia. Możliwość ta powinna być wykorzystana dla bardziej skutecznego zabezpieczenia wojsk.

Organizowany na obszarze kraju system przeciwdywersyjny obejmie ochroną szereg obiektów, które mogą znaleźć się w rejonach lub w sąsiedztwie rejonów rozmieszczenia wojsk, jak też na wykorzystywanych przez nie drogach. Istnienie ochrony tego rodzaju obiektów może być wykorzystywane w organizowanej przez jednostkę obronie przeciwdywersyjnej - w ramach ubezpieczenia, rozpoznania itp. Będzie ono zazwyczaj

zwalniało jednostkę od wystawiania wielu stałych załóg ochronnych.

W wypadku skierowania jednostki do prowadzenia walki na zapleczu /np. zwalczania desantu/ istniejące załogi ochronne będą stanowiły dodatkowe siły obrony przeciwdywersyjnej w wyznaczonym jednostce rejonie działań. Na okres walki mogą one zostać podporządkowane jednostce wojskowej.

Ochrona granicy państwowej opiera się na pracy zwiadowczej, technicznym rozpoznaniu oraz na służbie liniowej. zaangażowane w ochronie siły i środki, z racji spełnianych przez nie zadań, są stale wykorzystywane do zwalczania działalności, która ma bardzo wiele cech bliskich działaniom przeciwdywersyjnym. Stwarza to, że mogą one być z powodzeniem wykorzystywane również do przeciwdywersyjnego zabezpieczenia wojsk, które znajdą się w pasie granicznym.

Wyniki pracy zwiadowczej, jako części składowej rozpoznania specjalnego, mogą być przez dowódców jednostek wojskowych wykorzystywane identycznie jak omówione wyżej informacje milicji obywatelskiej i służby bezpieczeństwa.

Techniczne środki rozpoznania mogą być wykorzystywane przez wojska w wypadku, gdy miejsce postoju wojsk, rejony rozmieszczenia czy działań lub drogi przemarszu znajdują się na wybrzeżu. Środki te bowiem są używane do wykrywania dywersantów, którzy są przerzucani morzem lub których odskocznią są jednostki pływające.

Środki sygnalizujące o naruszeniach granicznych /bo one stanowią podstawową masę technicznych środków zabezpieczenia granicy państwowej/ mogą być wykorzystywane w ramach organizowanych przez wojska ubezpieczenia. Ich wykorzystanie

będzie wojskom zapewniało możliwość bardziej skutecznego przeciwdziałania dywersji przeciwnika.

Służba liniowa może być wykorzystywana w ramach organizowanego przez jednostkę rozpoznania i ubezpieczenia oraz do ewentualnego prowadzenia manewrowych działań przeciwdywersyjnych. W ramach rozpoznania i ubezpieczenia powinno się przede wszystkim wykorzystywać takie elementy służby liniowej, jak: patrole, posterunki obserwacyjne, stałe załogi ochrony obiektów granicznych.

Znajdujące się na obszarze kraju zwarte jednostki milicji obywatelskiej /oddziały manewrowe milicji obywatelskiej/ są między innymi przeznaczone do prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych. W wypadku wykrycia sił dywersyjnych przeciwnika mogą one być wykorzystywane do prowadzenia działań pościgowych i likwidacyjnych, współdziałając z pododdziałami wydzielanymi do wykonywania tych zadań przez jednostkę /najczęściej z pododdziałami alarmowymi/ lub nawet zwalniając wojska od tego obowiązku.

W warunkach istnienia szczególnie dużego zagrożenia dywersyjnego zwarte jednostki milicji obywatelskiej mogą również być wykorzystywane do przeciwdywersyjnej osłony dróg przegrupowania wojsk, umożliwiając przez to wojskom skoncentrowanie wysiłku na wykonaniu realizowanych przez nie zadań.

Funkcjonowanie podanych systemów oraz istnienie sił, które mogą podjąć bojowe działania przeciwdywersyjne będzie miało wpływ przede wszystkim na zabezpieczenie bojowe /operacyjne/ wojsk. Stwarza to bowiem warunki, w których dowódcy jednostek nie muszą liczyć wyłącznie na własne siły.

3.2.2. Ochrona i obrona obiektów wojskowych i ważnych z obronnego punktu widzenia

Obiektom znajdującym się na obszarze kraju zapewniają ochronę te resorty, do których poszczególne obiekty należą:

Dla ochrony ważniejszych obiektów są zorganizowane odpowiednie straże ochronne /przemysłowe, bankowe, kolejowe itp./, a resort obrony narodowej i spraw wewnętrznych wykorzystują ponadto wojskowe i milicyjne załogi ochronne. Straże organizowane we wszystkich resortach /z wyjątkiem straży organizowanych dla potrzeb ochrony obiektów Ministerstwa Obrony Narodowej/ są uzbrajane i nadzorowane przez milicję obywatelską.

Na czas wojny siły ochronne będą wzmocnione przez zwiększenie stanów osobowych straży ochronnych i milicji obywatelskiej oraz przez formowane w tym celu specjalistyczne oddziały samoobrony i pododdziały wojskowe. W czasie wojny ponadto do ochrony obiektów mogą być wykorzystywane służby porządkowo-ochronne terenowych i zakładowych oddziałów samoobrony /lub grup samoobrony/.

Wojskowymi pododdziałami przeznaczonymi do realizacji zadań ochronnych są bataliony, kompanie i plutony ochrony obiektów. Pododdziały te są przewidziane do ochrony i obrony obiektów wojskowych, oraz niektórych obiektów gospodarczych ważnych z obronnego punktu widzenia.

Specjalistyczne oddziały samoobrony przeznaczone do realizacji zadań ochronnych są nazywane oddziałami ochrony obiektów. Są one przewidziane do ochrony i obrony obiektów uznanych za ważne z gospodarczego punktu widzenia.

Załogi /milicja obywatelska, straże ochronne/ ochraniające obiekty w okresie pokoju będą z zasady kontynuowały ochronę tych obiektów w okresie zagrożenia i wojny, jeżeli ochrony obiektu nie powierzono wojskowemu pododdziałowi lub specjalistycznemu oddziałowi samoobrony. Odnosi się to również do obiektów wojskowych ochranianych siłami straży ochronnych.

Służby porządkowo-ochronne terenowych i zakładowych oddziałów samoobrony /lub grup samoobrony/ mogą być wykorzystywane do ochrony obiektów nie zaliczanych do ważnych z obronnego i gospodarczego punktu widzenia, do doraźnie organizowanej ochrony obiektów nieochranianych lub też do doraźnego wzmacniania sił ochronnych.[1/]

Ochronę i obronę obiektów na obszarze kraju organizuje się w ramach przedsięwzięć realizowanych w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa - głównie dla przeciwdziałania dywersji prowadzonej przez przeciwnika w sferze fizycznej /bojowej/. Stąd też zdecydowana większość obiektów będzie ochraniana przez siły resortu spraw wewnętrznych i siły formowane bądź nadzorowane przez ten resort. Będą to siły:

- jednostek wojskowych pozostających w dyspozycji MSW;
- komend milicji obywatelskiej /wojewódzkich, powiatowych, miejskich bądź dzielnicowych/, a niekiedy również jednostek zwartych milicji obywatelskiej./zmotoryzowanych oddziałów MO, oddziałów manewrowych MO/;
- specjalistycznych oddziałów samoobrony formowanych przez MSW /oddziałów ochrony obiektów/;
- straży ochronnych nadzorowanych przez MSW /przemysłowych, bankowych, kolejowych itp./.

Siły zbrojne będą ochraniały obiekty wojskowe i niektóre obiekty ważne z obronnego punktu widzenia.

Obiekty wojskowe ogólnie rzecz biorąc można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej można zaliczyć te, które będą

1/ Obiekty uznane za ważne z obronnego punktu widzenia są zaliczane do kategorii I, obiekty uznane za ważne z gospodarczego punktu widzenia - do kategorii II, pozostałe obiekty wymagające ochrony - do kategorii III.

przez określone jednostki wykorzystywane stale lub przez dłuższy okres czasu. Będą to lotniska, bazy marynarki wojennej, różnego rodzaju składy, posterunki radiotechniczne itp. Do drugiej grupy można zaliczyć takie, które po wybuchu konfliktu zbrojnego lub już w okresie zagrożenia zostaną przez wojska opuszczone, a wykorzystywać się je będzie niejako przejściowo, zależnie od potrzeb i możliwości. Będą to zwłaszcza koszary, urządzenia poligonowe itp.

Do ochrony pierwszej grupy obiektów w większości wypadków będą wykorzystywane pododdziały /załogi ochronne/ z jednostek /pododdziałów/ wykorzystujących te obiekty. Ochrona niektórych spośród tej grupy obiektów /mniej ważnych składnic, strzelnic itp/ będzie powierzana strażom ochronnym z reguły ochraniającym te obiekty już w okresie poprzedzającym wybuch wojny/.

Organizatorami ochrony i obrony tego rodzaju obiektów będą dowódcy wykorzystujących je jednostek /komendanci składnic itp/.

Do ochrony drugiej grupy obiektów wojewódzkie sztaby wojskowe formują pododdziały ochronne - plutony, kompanie bądź bataliony ochrony obiektów. Sztaby te również odpowiadają za organizację ochrony i obrony tych obiektów.

Do obiektów ważnych z obronnego punktu widzenia zalicza się przede wszystkim obiekty systemu kierowania państwem w okresie wojny,[1/] komunikacyjne i telekomunikacyjne. Do tej grupy są zaliczane również niektóre obiekty systemu energetycznego, przemysłowe, hydrotechniczne i związane z zaopatrywaniem w paliwo. Część spośród tego rodzaju obiektów będzie wykorzystywana przez siły zbrojne.

1/ Nie dotyczy to obiektów wykorzystywanych w czasie pokoju.

Do ochrony i obrony obiektów systemu kierowania państwem przeznaczona jest część jednostek wojsk obrony wewnętrznej.[1/] Natomiast ochrona i obrona obiektów uznanych za ważne z obronnego punktu widzenia będzie organizowana - podobnie jak ochrona i obrona obiektów wojskowych - przez **wojewódzkie sztaby wojskowe siłami formowanych przez te** sztaby pododdziałów ochrony obiektów.[2/]

Celem ochrony i obrony obiektu jest utrzymanie porządku i bezpieczeństwa w ochranianym obiekcie i na jego bliskim przedpolu - przeciwdziałanie aktom dywersji, sabotażu i innym przejawom wrogiej działalności, a także zabezpieczenie obiektu przed niespodziewanym atakiem.

Właściwe efekty w zakresie ochrony i obrony obiektu mogą być osiągnięte jedynie wówczas, gdy stacjonarna ochrona i obrona będzie uzupełniana działaniami manewrowymi na podejściach ochranianego obiektu. Stąd też organizując ochronę i obronę obiektów powinno się pododdziały ochrony - jeżeli jest to możliwe - przeznaczać do ochrony kilku obiektów. Stwarza to możliwość wydzielenia odwodu i prowadzenia działań manewrowych na bliskich podejściach do ochranianych obiektów.. Odwód powinien być w takiej sile, aby stwarzało to możliwość użycia go zarówno na korzyść poszczególnych załóg ochronnych, jak i sił prowadzących działania w rejonie przyległym do ochranianych obiektów /na przedpolach tych obiektów/.

1/ Obiekty systemu kierowania państwem wykorzystywane w czasie pokoju mają być ochraniane w czasie wojny siłami pozostającymi w dyspozycji MSW.

2/ Obiekty, których ochronę i obronę organizują **wojewódzkie** sztaby wojskowe są określane przez sztab generalny na pod**stawie propozycji tych sztabów wojskowych i opinii sztabu okręgu wojskowego.**

Jednostka lub pododdział wyznaczony do ochrony i obrony obiektów /obiektu/ powinien przyjąć odpowiednie ugrupowanie bojowe. Powinno ono się składać z następujących elementów:

- pododdziałów /załóg/ organizujących bezpośrednią ochronę i obronę obiektów;
- pododdziałów /sił/ prowadzących działania manewrowe na przedpolach obiektów /w rejonie do nich przyległym/;
- odwodu.

Zadaniem pododdziałów /załóg/ organizujących bezpośrednią ochronę i obronę jest niedopuszczenie do dokonania aktów dywersji na obiekcie lub do zniszczenia obiektu. Ich ugrupowanie powinno odpowiadać zamiarowi walki i uwzględniać warunki obiektu. Na ugrupowanie tych pododdziałów /załóg/ złożą się elementy tworzące system ochronny /posterunki, patrole, zasadzki/ i system obronny /gniazda i punkty oporu/. W wypadku ochrony i obrony obiektów ruchomych zajdzie potrzeba stosowania konwojów.

Zadaniem pododdziałów /sił/ prowadzących działanie manewrowe na przedpolach ochranianych obiektów jest patrolowanie terenów wokół obiektów w celu wykrycia sił dywersyjnych, paraliżowania ich działalności i podjęcia z nimi walki. Swoje zadania wykonują one w ścisłym współdziałaniu z pododdziałami /załogami/, którym powierzono stacjonarną ochronę i obronę obiektu.

Odwód jest przeznaczony do wzmocnienia obrony na atakowanych kierunkach, pościgu lub likwidacji sił dywersyjnych wykrytych na przedpolu obiektu. W warunkach działania większych liczebnie sił nieprzyjaciela /zwłaszcza prowadzących działania w ramach wypadów powietrzno-desantowych/ będzie na nim spoczywał główny ciężar walki.[1/]

1/ "Problemy obrony przeciwdywersyjnej wojsk w systemie OTK", wyd.ASG, W-wa 1971, s.57.

Nie zawsze jednak warunki pozwolą na objęcie systematyczną kontrolą przez siły pododdziału ochrony również rejonu przyległego do ochranianego obiektu. W takich wypadkach organizatorzy ochrony i obrony obiektu powinni zapewnić, aby na jego przedpolu funkcje te spełniały siły milicji obywatelskiej bądź oddziałów samoobrony /służb rozpoznawczych i porządkowo-ochronnych/. Konieczność taka będzie zachodziła zwłaszcza w trakcie organizacji ochrony i obrony obiektów linearnych /tras komunikacyjnych, rurociągów itp/. Ich ochrona wymaga bowiem angażowania stosunkowo dużej ilości sił chociaż, ze względu na brak możliwości ochrony i obrony całych tras bądź linii, sposobem stacjonarnym chroni się tylko wybrane na nich obiekty, które decydują o funkcjonowaniu trasy czy linii, a odcinki leżące między tymi obiektami są zabezpieczane tylko poprzez prowadzenie działań manewrowych na bezpośrednich podejściach do nich.

Należy zaznaczyć, że nie zawsze załogi ochranianych obiektów będą w stanie wydzielić odpowiednie siły do działań na przedpolu.

Pomimo tego w każdym przypadku załogi ochranianych obiektów powinny organizować współdziałanie z ogniwami resortu spraw wewnętrznych odpowiedzialnymi za zwalczanie działalności dywersyjnej na określonym terenie. Jest to konieczne, ponieważ stwarza warunki dla bardziej racjonalnego wykorzystania danych z rozpoznania /rozpoznaniem przeciwdywersyjnym na obszarze kraju zajmuje się służba bezpieczeństwa i milicja obywatelska/ oraz odwodów. Nawiązanie takiego współdziałania przez dowódców /komendantów/ jednostek /pododdziałów/ ułatwia istnienie wojewódzkich sztabów wojskowych.

3.3. UDZIAŁ WOJSK OTK W UTRZYMANIU PORZĄDKU I BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

W zakresie utrzymania na obszarze kraju porządku i bezpieczeństwa publicznego wiodącą rolę spełnia resort spraw wewnętrznych. Siły i środki innych resortów, w tym również resortu obrony narodowej, uczestniczą w realizacji poszczególnych zadań.

Uczestnictwo sił i środków resortu obrony narodowej w realizacji zadań z zakresu utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego sprowadza się do:

- wykorzystywania sił i środków rozpoznania wojskowego;
- utrzymania porządku wśród i przez żołnierzy;
- zapewnienia ochrony obiektom wojskowym i ważnym z punktu widzenia obronnego przez siły i środki wojska;
- organizowania obrony przeciwdywersyjnej wojsk w ramach bojowego zabezpieczenia działań;
- udzielania pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych w przypadkach, gdy stojące przed tymi siłami zadania przerastają ich możliwości.[1/]

Potrzeba udzielenia pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych przez wojska może wystąpić w zakresie zwalczania sił przeciwnika prowadzących działania dywersyjne, przeciwdziałania rozprz-ężeniu dyscypliny społecznej bądź przy wykonywaniu szczególnie ważnych zadań ochronnych.

1/ Za utrzymanie porządku wśród i przez żołnierzy odpowiadają dowództwa poszczególnych jednostek, komendy garnizonów i ogniwa wojskowej służby wewnętrznej, które zadania z zakresu utrzymania porządku realizują w oparciu o odpowiednie przepisy regulaminowe. Sprawy związane z ochroną obiektów wojskowych i ważnych z punktu widzenia obronnego oraz z obroną przeciwdywersyjną wojsk są omawiane w rozdziale 3.2., natomiast wykorzystanie sił i środków rozpoznania wojskowego jest pominięte, bowiem dotyczy głównie działalności służby wywiadowczej i wojsk OPK.

Wsparcie działań resortu spraw wewnętrznych w zwalczaniu dywersji może być realizowane w dwojaki sposób. Polega ono na:

- aktywnym uczestniczeniu jednostek wojskowych /zazwyczaj pododdziałów/ w działaniach przeciwdywersyjnych prowadzonych przez siły resortu spraw wewnętrznych, w tym głównie w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych;[1/]
- przejęciu zadań związanych z prowadzeniem działań przeciwdywersyjnych /operacji przeciwdywersyjnej/ przez siły wojska. Organizowanie działań przeciwdywersyjnych przez wojsko /przejęcie odpowiedzialności za zwalczanie sił dywersyjnych/ może mieć miejsce w przypadku, gdy działalność dywersyjna przybierze na określonym obszarze charakter walki zbrojnej, a więc przerośnie możliwości resortu spraw wewnętrznych.

Wsparcie działań resortu spraw wewnętrznych w zakresie przeciwdziałania rozprzężeniu dyscypliny społecznej bądź wykonywania szczególnie ważnych zadań ochronnych będzie wymagało uczestnictwa jednostek wojskowych /zazwyczaj pododdziałów/ w działaniach porządkowo-ochronnych prowadzonych przez siły resortu spraw wewnętrznych lub też wydzielenia przez wojsko środków, które w tego rodzaju działaniach będą wykorzystywane przez siły resortu spraw wewnętrznych.

Decyzja o skierowaniu jednostki wojskowej, jej pododdziałów lub wykorzystywanych przez nią środków do udzielenia pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych powinna być podejmowana przez przełożonego dowódcy tej jednostki. Będzie

---

1/ Bojowe działania przeciwdywersyjne w resorcie spraw wewnętrznych są określane jako przeciwdywersyjne działania zbrojne. Z.Krych "Działania przeciwdywersyjne jednostek manewrowych MSW w systemie OTK", Wyd.DSz i DZ MSW W-wa 1973.

ona zatem zazwyczaj podejmowana przez dowódców okręgów wojskowych /niekiedy - w odniesieniu do pododdziałów garnizonowych i ochrony obiektów - również przez szefów wojewódzkich sztabów wojskowych, którzy muszą uzyskać jej zatwierdzenie przez dowódcę okręgu wojskowego/.

W przypadku konieczności skierowania do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych jednostek centralnego podporządkowania lub przebywających na obszarze kraju jednostek wojsk operacyjnych decyzja o ich użyciu do wykonania zadań z zakresu utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego musi być zaakceptowana przez Sztab Generalny. Jednostka wojskowa skierowana do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych wykonuje zadania stawiane przez kierującego działaniami komendanta komendy milicji obywatelskiej, dowódcę zwartej jednostki milicji obywatelskiej lub dowódcę jednostki wojskowej pozostającej w dyspozycji MSW /np. przez dowódcę jednostki WOP, który może kierować działaniami w pasie granicznym/.

Decyzja o przejęciu zadań związanych z prowadzeniem działań przeciwdywersyjnych /operacji przeciwdywersyjnej/ przez siły zbrojne może być podjęta tylko przez Komitet Obrony Kraju. Teren, na którym zajdzie konieczność organizowania walki przez siły zbrojne ogłasza się "obszarem działań bojowych", a wszystkie siły biorące udział w działaniach przeciwdywersyjnych /w tym i resortu spraw wewnętrznych/ wykonują zadania stawiane przez wojsko.

3.3.1. Działanie jednostek wojskowych kierowanych do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych

Skuteczność pomocy okazywanej siłom resortu spraw wewnętrznych przez jednostki wojskowe będzie bardzo często

uwarunkowana czasem wejścia wojska do działań. W działaniach przeciwdywersyjnych czas wejścia do walki może bowiem przesądzić o utrzymaniu bądź utracie kontaktu z siłami dywersyjnymi. Opóźnione wejście do działań porządkowo-ochronnych może natomiast znacznie utrudniać wykonanie zadań ochronnych czy też przeciwdziałanie rozprzężeniu dyscypliny społecznej, a nawet uniemożliwić przywrócenie porządku. Mając to na względzie powinno się dążyć do tego, aby pododdziały alarmowe w jednostkach wojsk obrony terytorium kraju posiadały duże stany osobowe i były odpowiednio przygotowane bojowo. Dawałoby to w razie potrzeby możliwości kierowania do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych w pierwszej kolejności tych właśnie pododdziałów i skracałoby do minimum czas wejścia do działań wojska.

Jednostki wojskowe kierowane do pomocy w zwalczaniu sił dywersyjnych będą z reguły wykorzystywane do udziału w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych prowadzonych przez siły resortu spraw wewnętrznych, a zwłaszcza przez jednostki zwarte milicji obywatelskiej. Chociaż mogą brać udział zarówno w działaniach zaczepnych, jak i ochronno-obronnych, to należy jednak liczyć się z tym, że będą one przede wszystkim wykorzystywane do prowadzenia działań zaczepnych, a w ich ramach szczególnie do prowadzenia działań pościgowych, blokujących i likwidacyjnych. W tego rodzaju działaniach jednostki wojskowe, zwłaszcza o niewielkich stanach osobowych, mogą być wykorzystywane jako siły odwodowe.

Niekiedy jednostka wojskowa kierowana do pomocy w zwalczaniu sił dywersyjnych może być wykorzystywana do realizacji zadań wymagających równoczesnego użycia sił zarówno do prowadzenia działań zaczepnych, jak i ochronno-obronnych. Dotyczyć

to jednak będzie zazwyczaj jednostek o większych stanach osobowych.

Jednostki wojskowe, które otrzymają zadania wymagające prowadzenia działań zaczepnych organizują działania w wyznaczonych im rejonach lub pasach, bądź też na wyznaczonych kierunkach, rubieżach lub odcinkach. Jednostkom o większych stanach osobowych będą zazwyczaj wyznaczone rejony działania, a niekiedy pasy działania. Natomiast jednostkom o niewielkich stanach osobowych będą wyznaczone kierunki działania /w działaniach pościgowych, niekiedy w działaniach rozpoznawczych i przy wykorzystaniu jednostki jako odwodu w działaniach likwidacyjnych/ i rubieże lub odcinki działania /w działaniach blokujących i likwidacyjnych/.

Jednostki wojskowe, które otrzymają zadania wymagające prowadzenia działań ochronno-obronnych organizują ochronę i obronę na wyznaczonych im obiektach lub grupach obiektów. Jednostkom organizującym ochronę i obronę grupy obiektów wyznacza się również rejon działań obejmujący tereny bezpośrednio przyległe do ochranianych obiektów.

Jednostce wojskowej podejmującej bojowe działania przeciwdywersyjne może być przydzielona grupa funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa i milicji obywatelskiej znających dokładnie teren i zamieszkującą go ludność. Mogą też być przydzielone środki łączności zapewniające utrzymywanie łączności z ogniwami i oddziałami resortu spraw wewnętrznych kierującymi całością działań.

Mając na względzie specyfikę działań w walce z siłami dywersyjnymi dowódca jednostki wojskowej powinien:

- stwarzać warunki dla jak najbardziej efektywnego wykorzystywania przydzielonej grupy funkcjonariuszy służby

bezpieczeństwa i milicji obywatelskiej, natomiast w przypadku nie-przydzielenia jednostce takiej grupy - zapewnić warunki dla zbierania danych o siłach dywersyjnych od terenowych ogniw milicji obywatelskiej, oddziałów samoobrony i miejscowej ludności;

- zapewnić - w przypadku prowadzenia działań zaczepnych - współdziałanie z załogami ochraniającymi obiekty znajdujące się w wyznaczonym jednostce rejonie lub pasie działania, bądź na wyznaczonym jej kierunku, rubieży lub odcinku działania, natomiast w przypadku prowadzenia działań ochronno-obronnych - współdziałanie z siłami prowadzącymi działania zaczepne na obszarach przyległych do ochranianego /nych/ obiektu /tów/.

Jednostki wojskowe kierowane do pomocy w zakresie przeciwdziałania rozprzężeniu dyscypliny społecznej bądź dla wzmocnienia sił resortu spraw wewnętrznych realizujących szczególnie ważne zadania ochronne będą brały udział w działaniach porządkowo-ochronnych, których organizatorami będą ogniwa resortu spraw wewnętrznych. Będą one z reguły wykorzystywane do wykonywania zadań wymagających użycia jednostek w sposób zwarty. Dlatego też nie wykluczają możliwości użycia jednostek wojskowych w trakcie działań określanych jako rozpraszające i prewencyjne, należy liczyć się, że mogą one być wykorzystywane do prowadzenia działań określanych jako ochronne i zaporowe,[1/] a ponadto do regulacji ruchu.

---

1. Nazewnictwo stosowane dla określenia poszczególnych form działania zwartych jednostek milicji obywatelskiej.

W działaniach ochronnych jednostki wojskowe mogą brać udział zarówno w przypadku skierowania jednostki do pomocy siłom resortu spraw wewnętrznych wykonujących szczególnie ważne zadania ochronne jak również gdy istnieje groźba, że rozprzężenie dyscypliny społecznej może przybrać takie rozmiary, które mogą uniemożliwić funkcjonowanie obiektów szczególnie ważnych dla życia miasta, regionu, kraju. W obu przypadkach jednostkom wojskowym mogą być wyznaczone do ochrony pojedyncze obiekty, grupy obiektów lub określone rejony działania, a jednostkom kierowanym do ochrony obiektów liniowych /np.dróg/ będą zazwyczaj wyznaczane określone odcinki działania /ochronne/.

Wykonując postawione przed jednostką zadania ochronne jej dowódca uwzględnia zasady dotyczące prowadzenia przeciwdywersyjnych działań ochronno-obronnych.[1/]

W ramach działań zaporowych jednostki wojskowe mogą być wykorzystywane do zamykania dróg wyprowadzających na trasy marszu wojsk, organizowania kordonów dla zapewnienia porządku na przykład w trakcie prowadzenia akcji ratowniczych bądź dla przywrócenia porządku w rejonach objętych paniką, tworzenia szpalerów na przykład w celu kanalizowania ruchu ludności objętej paniką i do wykonywania innych zadań o podobnym charakterze. Jednostkom wojskowym kierowanym do udziału w wykonywaniu tego rodzaju zadań będą z reguły wyznaczane określone rubieże lub odcinki działania. Niekiedy jednak jednostki wojskowe mogą być skierowane do wzmocnienia, działających na określonych rubieżach lub odcinkach, sił resortu spraw wewnętrznych. W tym ostatnim przypadku wojsko może prowadzić

1/ "Instrukcja o zasadach prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych". Wyd.MON, W-wa 1974, s. 57-80.

działania wespół /razem/ z siłami resortu spraw wewnętrznych bądź też może stanowić odwód przeznaczony do działania na korzyść tych sił.

Dowódcy jednostek wojskowych wyznaczonych do prowadzenia działań zaporowych na określonych rubieżach bądź odcinkach powinni szczególną uwagę zwracać na organizację współdziałania z działającymi w sąsiedztwie jednostkami sił resortu spraw wewnętrznych.

W przypadku skierowania jednostki wojskowej do udziału w działaniach rozpraszających lub prewencyjnych realizuje ona zadania stawiane przez sztab powołany do kierowania całością działań mających na celu przeciwdziałanie rozprzężenia dyscypliny społecznej.

3.3.2. Organizacja działania wojsk po przejęciu odpowiedzialności za zwalczanie sił dywersyjnych

W wypadku przyjęcia odpowiedzialności za działania przeciwdywersyjne przez wojsko w wydzielonym rejonie, dowodzenie może przejąć wydzielona grupa operacyjna lub dowództwo i sztab jednej z jednostek, która została skierowana do działań w danym rejonie.

W trakcie organizacji działań pzczególnego uwzględnienia wymaga specyfika walki z siłami dywersyjnymi co omawia instrukcja o zasadach prowadzenia tego rodzaju działań[1/] oraz to, że będą w niej wykorzystywane siły resortu spraw wewnętrznych, formacje samoobrony i miejscowa ludność. Stąd też w składzie sztabów organizujących działania powinni znaleźć

1/ "Instrukcja o zasadach prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych". Wyd. IOT, W-wa 1974.

się przedstawiciele wojewódzkich komitetów obrony, a zwłaszcza służby bezpieczeństwa, milicji obywatelskiej i władz administracyjnych. Ich udział w pracy sztabów przyczyni się do jak najbardziej efektywnego wykorzystania dla potrzeb walki wszystkich istniejących w rejonie działań organów i sił. Będzie ponadto ułatwiać organizację, a następnie utrzymywanie współdziałania pomiędzy zaangażowanymi w działaniach wojskami i siłami milicji obywatelskiej, formacjami samoobrony oraz ludnością.

Problemy wynikające ze specyfiki walki i udziału w niej nie tylko wojska znajdą odbicie zwłaszcza przy ocenie przeciwnika oraz w czasie wypracowywania decyzji do działań.

W ocenie nieprzyjaciela będzie zazwyczaj bardzo trudno sprecyzować z jakimi siłami mogą mieć do czynienia poszczególne oddziały czy też pododdziały. Z reguły bowiem będzie ogólnie znany stan zagrożenia, natomiast niewiele znane siły, które stan ten powodują. Duża ruchliwość sił dywersyjnych będzie ponadto powodowała dezaktualizowanie się nawet względnie dokładnych danych. Stąd też w trakcie organizacji bojowych działań przeciwdywersyjnych ocena nieprzyjaciela najczęściej będzie niepełna, fragmentaryczna, co będzie powodowało, że w trakcie precyzowania decyzji i przekazywania zadań bojowych będzie podawana raczej synteza oceny możliwości sił dywersyjnych.

W zamiarze do prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych będą zazwyczaj określane: siły przeznaczone do prowadzenia działań zaczepnych i ochronno-obronnych, główny wysiłek i sposób prowadzenia działań zaczepnych oraz sposób współdziałania ze szczególnym uwzględnieniem współdziałania z ogniwami zabezpieczającymi realizację niebojowych przedsię-

wzięć przeciwdywersyjnych.

Do działań zaczepnych wykorzystuje się z zasady co najmniej 2/3 wojsk skierowanych do zwalczania sił dywersyjnych. Angażowanie jak największej ilości wojsk do prowadzenia działań zaczepnych jest uwarunkowane tym, że o powodzeniu w walce z siłami dywersyjnymi rozstrzyga ten właśnie rodzaj działań.

Do działań ochronno-obronnych wykorzystuje się przede wszystkim istniejące w rejonie działań załogi ochronne. Takie rozwiązanie stwarza możliwość zaangażowania jak największej ilości wojsk do działań zaczepnych, ale będzie wymagało również wzmocnienia ochrony niektórych obiektów. Może to być realizowane w trojaki sposób:

- przez powierzenie ochrony i obrony obiektu lub grupy obiektów pododdziałowi wojskowemu;
- przez skierowanie pododdziału wojskowego na ochraniany obiekt lub grupę obiektów dla uzupełnienia istniejącej załogi lub kilku załóg /najczęściej w charakterze sił odwodowych/;
- przez szczególnie aktywne prowadzenie działań zaczepnych na przedpolu obiektu lub określonej grupy obiektów.

Główny wysiłek w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych może być skupiany w określonych rejonach działań bądź też na określonych zadaniach. Określenie rejonu głównego wysiłku bądź zadań, na wykonaniu których zamierza się skupić główny wysiłek powinno być uwarunkowane możliwością uzyskania jak najpełniejszych skucesów w działaniach. Rejon głównego wysiłku najczęściej będzie obejmował obszar, na którym są rozmieszczone obiekty szczególnie narażone na działalność dywersyjną oraz teren przypuszczalnego bazowania sił

dywersyjnych. Nierzadko zupełny brak danych dotyczących rejonów bazowania sił dywersyjnych i konieczność zapobiegania narastającym akcjom dywersyjnym zmusi do ograniczenia rejonu głównego wysiłku tylko do obszaru, na którym są rozmieszczone obiekty szczególnie narażone na działalność sił dywersyjnych. W takich jednak przypadkach w miarę napływu danych o przypuszczalnych rejonach bazowania sił dywersyjnych winien on być przenoszony w te rejony w trakcie działań. Zadaniami, na wykonaniu których może być skupiany główny wysiłek będą przede wszystkim te zadania, których wykonanie doprowadzi do likwidacji sił dywersyjnych lub uniemożliwi realizację celu stawianego przed tymi siłami.

Sposób prowadzenia działań będzie każdorazowo uzależniony od posiadanych danych o siłach dywersyjnych. W przypadku braku informacji podstawowym sposobem działania będzie przeszukiwanie terenu. Po natrafieniu na ślady dywersantów dominującym sposobem działania staje się pościg, który może być uzupełniany zasadzkami i poprzez organizację zapór. Likwidacja umiejscowionych sił przeciwnika może być prowadzona po uprzednim ich okrążeniu lub w wyniku wykonania wypadu. Wypady stosuje się zazwyczaj dla likwidacji niedużych grup dywersantów i pojedyńczych dywersantów umiejscowionych w kryjówkach lub bazach.

W bojowych działaniach przeciwdywersyjnych bardzo istotną rolę odgrywa współdziałanie zaangażowanych sił z ogniwami zabezpieczającymi realizację niebojowych przedsięwzięć przeciwdywersyjnych.

Szczególnie dokładnych ustaleń wymaga zabezpieczenie współdziałania oddziałów i pododdziałów wyznaczonych do prowadzenia działań zaczepnych z siłami realizującymi zadania ochronno-obronne. Jest to konieczne zwłaszcza ze względu

na zapewnienie kontynuacji pościgów za siłami dywersyjnymi w wypadku wykrycia ich przez załogi ochraniające obiekty, jak też ze względu na potrzebę ukierunkowywania działań załóg ochronnych w przypadku stwierdzenia obecności dywersantów na terenach przyległych do ochranianych obiektów.

W ramach współdziałania wojsk z ogniwami zabezpieczającymi realizację niebojowych przedsięwzięć przeciwdywersyjnych powinno być ustalone, kto i w jaki sposób będzie zabezpieczał:

- dopływ do wojsk aktualnie zdobywanych i napływających od ludności informacji o siłach dywersyjnych;
- polityczno-propagandowe oddziaływanie na postawę ludności w stosunku do dywersantów i zwalczających je wojsk;
- ograniczenia porządkowo-administracyjne wprowadzone na okres zwalczania sił dywersyjnych.

Zapewnienie realizacji zamiaru walki wymagać będzie przyjęcia odpowiedniego ugrupowania do działań. Ugrupowanie powinno każdorazowo odpowiadać myśli przewodniej walki i stwarzać warunki dla elastycznego przejścia do innego sposobu działań, stosownie do zmieniającej się sytuacji. Ogólnie biorąc przy określaniu ugrupowania należy uwzględniać możliwość stworzenia warunków sprzyjających maksymalnej ruchliwości wojsk i elastyczności ich działania. Winno ono zatem przede wszystkim zapewniać:

- bezpośredni kontakt i jak najdogodniejsze warunki współdziałania na wszystkich szczeblach dowodzenia z ogniwami władz terytorialnych, szczególnie zaś z ogniwami milicji obywatelskiej kierującymi działalnością rozpoznawczą;
- odpowiednie nasycenie sił, stosownie do stopnia zagrożenia dywersyjnego poszczególnych rejonów;

- możliwość zwalczania sił dywersyjnych na podejściach do ochranianych tras i obiektów oraz dogodnych warunków współdziałania między siłami prowadzącymi działania zaczepne i ochronno-obronne;
- sprawnie działający system dowodzenia i wysoki poziom dyscypliny działań.

Ugrupowanie bojowe w działaniach przeciwdywersyjnych może składać się z:
- sił przeznaczonych do ochrony i obrony obiektów;
- sił przeznaczonych do prowadzenia działań zaczepnych;
- odwodu /ów/ ogólnowojskowego /ych/ i niekiedy - w zależności od możliwości i potrzeb - odwodów specjalnych.

Załogi ochronne będą w przeważającej mierze stanowiły siły przeznaczone do ochrony określonych obiektów zgodnie z planami opracowanymi w czasie pokoju lub w okresie poprzedzającym organizowanie bojowych działań przeciwdywersyjnych przez wojska. Stąd też - w zależności od tego, przez kogo obiekt jest użytkowany, a ponadto od znaczenia obiektu - mogą je stanowić siły wszelkiego rodzaju straży ochronnych, specjalistycznych oddziałów samoobrony przeznaczonych do ochrony obiektów, jednostek milicji obywatelskiej, wojskowych pododdziałów ochrony obiektów, a nawet siły wydzielone z jednostek wojskowych, znajdujących się na obszarze objętym działaniami.

Siły przeznaczone do prowadzenia działań zaczepnych będą stanowiły zgrupowania, oddziały lub pododdziały wojskowe i milicji obywatelskiej. Zgrupowania przeznaczone do prowadzenia działań zaczepnych tworzy się zazwyczaj wówczas, gdy do działań wykorzystuje się kilka różnych jednostek /np. jednostki wojsk obrony wewnętrznej, szkolne, milicji

obywatelskiej itp./.

Zgrupowanie, oddziały i pododdziały prowadzą działania w wyznaczonych im rejonach lub pasach, bądź też na wyznaczonych kierunkach lub rubieżach. Jest to związane z prowadzeniem przez nie działań na stosunkowo dużych przestrzeniach, przy rozproszeniu sił w terenie, które może zmuszać poszczególne pododdziały do stosowania różnych sposobów działania. Kierunki działania wyznacza się zwłaszcza w czasie organizowania pościgu, natomiast rubieże działania przy wyznaczeniu pododdziału do zorganizowania zapory lub do udziału w okrążeniu zlokalizowanych sił dywersyjnych.

Przy wyznaczaniu poszczególnym zgrupowaniom, oddziałom i pododdziałom rejonów działania należy uwzględniać istniejący podział administracyjny. Przystosowanie bowiem rejonów działań do podziału administracyjnego tworzy bardziej dogodne warunki bezpośredniego kontaktu, z ogniwami władz terytorialnych w zakresie zabezpieczenia realizacji niebojowych przedsięwzięć przeciwdywersyjnych oraz wykorzystania będących w ich dyspozycji sił bojowych.

W miarę uzyskiwania powodzenia i narastania warunków umożliwiających przejście do działań likwidacyjnych może zajść konieczność rezygnacji z przyjętego w czasie organizacji działań podziału na rejony. Okazać się wówczas może konieczne wyznaczenie rubieży i kierunków działania.

Odwód ogólnowojskowy używa się głównie do nasilania intensywności działań, szczególnie w rejonie głównego wysiłku lub w rejonach, w których wykryto większe grupy dywersyjne, jak też wzmocnienia obrony ważniejszych obiektów lub spotęgowania uderzenia w decydujących momentach walki. Odwód rozmieszcza się w jednym lub w kilku miejscach, z reguły w rejonie

głównego wysiłku.

Odwody specjalne tworzy się wówczas, gdy zachodzi konieczność wykonywania zadań specjalistycznych na korzyść oddziałów lub pododdziałów przeznaczonych zarówno do prowadzenia działań zaczepnych, jak i ochronno-obronnych. W bojowych działaniach przeciwdywersyjnych może zaistnieć potrzeba utworzenia odwodu inżynieryjnego, chemicznego i artyleryjskiego.1/

Odwód inżynieryjny może być przeznaczony do minowania rubieży na kierunkach możliwego wycofywania się sił dywersyjnych, rozminowywania podejścia do baz i kryjówek dywersantów, usuwania min, pułapek oraz do wykonywania innych zadań związanych z potrzebą użycia pododdziałów inżynieryjnych.

Odwód chemiczny będzie tworzony zwłaszcza w warunkach prowadzenia wojny przy użyciu broni jądrowej. Może on być przeznaczony do prowadzenia rozpoznania skażeń i zakażeń, zabiegów sanitarnych i specjalnych oraz do kontrolowania stopnia napromienienia stanu osobowego pododdziałów biorących udział w działaniach.

Odwód artyleryjski może być tworzony w przypadkach zwalczania dużych zgrupowań sił dywersyjnych /rozproszonych wojsk powietrznodesantowych, zwartych oddziałów zbrojnego podziemia/.Wykorzystuje się go wówczas zwłaszcza w trakcie działań likwidacyjnych.

Niezmiernej wagi problemem w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych jest dowodzenie wojskami. Skuteczność zwalczania sił dywersyjnych jest bowiem zależna od szybkości reagowania na na każdy przejaw działania tych sił, a to może być osiągnięte tylko w warunkach daleko posuniętej decentralizacji dowodzenia oraz wówczas, gdy nawet najniższe ogniwa

1/ "Problemy obrony przeciwdywersyjnej wojsk w systemie OTK". Wyd.ASG, W-wa 1971, s. 56.

będą miały skorelowane współdziałanie z miejscowymi władzami i z ludnością.

Podane wymagania powodują, że stanowiska dowodzenia w bojowych działaniach przeciwdywersyjnych powinno się rozmieszczać w pobliżu miejscowości, w których znajdują się siedziby władz terytorialnych.

4. OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA WOJSK I OBIEKTÓW WOJSKOWYCH

Obrona przed bronią masowego rażenia we wszystkich rodzajach wojsk i na każdym szczeblu dowodzenia stanowi podstawowy problem zabezpieczenia bojowego i operacyjnego /w zależności od szczebla/. Natomiast w systemie obrony terytorium kraju OPBMR jest głównym zadaniem, które realizują wszystkie siły obronne państwa, a głównym organem planowania, kierowania i koordynacji wszystkich przedsięwzięć w tym zakresie są organa obrony cywilnej.

Podstawowym celem obrony wojsk przed skutkami działania broni masowego rażenia jest zapewnienie im optymalnych warunków przetrwania oraz zachowania zdolności bojowej. Celem zaś obrony obiektów wojskowych jest zapewnienie im jak najmniejszych strat oraz niezbędnych warunków funkcjonowania w wypadku użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia.

Przedstawione cele obrony wojsk i obiektów wojskowych przed skutkami broni masowego rażenia realizowane są przez szereg przedsięwzięć charakteru organizacyjno-profilaktycznego i materialnego.

Przedsięwzięcia organizacyjno-profilaktyczne mają za zadanie zapoznania poszczególnych żołnierzy oraz dowódców i sztaby jednostek wojskowych z warunkami i sposobami prowadzenia współczesnej wojny uwzględniając możliwość stosowania w niej wszystkich posiadanych środków walki przez obie walczące strony. Znajomość środków walki posiadanych przez przeciwnika oraz stałe studium nad możliwością ich zastosowania w ewentualnej przyszłej wojnie daje dowódcy i jego sztabowi przewidywany obraz zagrożenia podległej mu jednostki oraz obiektów wojskowych.

Ocena skutków przewidywanych uderzeń broni masowego rażenia stanowi podstawę do podjęcia decyzji i wykonania szeregu przedsięwzięć charakteru profilaktycznego.

Wspomniane decyzje i przedsięwzięcia profilaktyczne polegają na utrzymywaniu wojsk i sztabów w garnizonach i w warunkach polowych w takim usytuowaniu, które zapewni im minimalne straty i umożliwi sprawny nieskomplikowany manewr w celu wyprowadzenia wojsk spod dalszych uderzeń i zachowania stałej gotowości bojowej. Przedsięwzięcia odnoszące się do bezpieczeństwa obiektów wojskowych polegają na usytuowaniu i rozbudowie ich w taki sposób aby zapewnić im niezbędne warunki przetrwania w przypadku uderzeń przeciwnika. Nie wszystkie jednak obiekty wojskowe mogą być zawczasu usytuowane w terenie i rozbudowane pod względem inżynieryjnym aby mogły być odporne na skutki uderzeń BMR.

Do grupy obiektów stałych, które można zawczasu rozbudować i tym samym uodpornić je na rażące działanie BMR można zaliczyć:

- składy paliw na kierunkach przegrupowania wojsk;
- składy i magazyny uzbrojenia i amunicji oraz materiałów wybuchowych;
- magazyny mundurowe, żywnościowe oraz wszelkie inne składy i magazyny wyposażenia i zaopatrzenia wojsk w różnego rodzaju materiały i sprzęt wojskowy;
- główne i zapasowe stanowiska dowodzenia, garnizonowe węzły łączności.

Wymienione obiekty mogą mieć również charakter obiektów ruchomych, a uzależnione to jest od szczebla danej jednostki. Oddziały i związki taktyczno-operacyjne w zasadzie nie posiadają obiektów stałych jedynie ruchome, przystosowane do manewrów. W garnizonach, w warunkach stałej gotowości bojowej jednostki taktyczno-operacyjne korzystają dla rozmieszczenia swoich zapasów z obiektów stałych.

Problem obrony wojsk i obiektów wojskowych przed bronią masowego rażenia stanowi proces stałych, dostosowanych każdorazowo do konkretnej sytuacji różnorodnych przędsięwzięć organizacyjno-wykonawczych. Bez względu jednak na dużą ilość

różnych sytuacji, które istnieją, bądź też mogą zaistnieć w czasie zagrożenia i wojny nasuwa się kilka podstawowych czynników mających zasadnicze znaczenie w obronie przed bronią masowego rażenia. Do stałych czynników składających się na obronę przed bronią masowego rażenia zalicza się: ocenę zagrożenia, prognozę strat i zniszczeń, potrzeby ratownicze, organizację, rozmieszczenie i wykorzystanie sił i środków ratowniczych, system dowodzenia, łączności i współdziałania w likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia.

Jednym z głównych czynników składających się na gotowość bojową wojsk jest gotowość obrony przed bronią masowego rażenia dostosowana do różnych stanów oraz możliwość elastycznego reagowania w przystosowaniu do różnych warunków terenowych i atmosferycznych.

Obrona wybrzeża polskiego w porównaniu z innymi rodzajami działań bojowych posiada swoją specyfikę mającą wiele dodatnich ale i również ujemnych stron. Do cech dodatnich w obronie własnego wybrzeża odnoszących się do przedsięwzięć z zakresu obrony przed bronią masowego rażenia wojsk i obiektów wojskowych można zaliczyć sam fakt obecności naszych wojsk w tym obszarze już w okresie pokoju. Wykorzystując wspomniany fakt można zawczasu wykonać w terenie szereg prac inżynieryjnych zapewniających ochronę wojsk, które przewiduje się użyć w obronie wybrzeża oraz ochronę sprzętu wojskowego i środków materiałowo-technicznego zaopatrzenia. Wojska przewidywane do obrony wybrzeża są w stanie już w okresie pokojowym dokładnie poznać teren, rozpatrzyć potrzeby i możliwości działania w różnych, zakładanych wariantach stosowania przez przeciwnika broni masowego rażenia, rozważyć wspólnie z organami obrony cywilnej rodzaj i zakres wzajemnych świadczeń.

Obok sprzyjających warunków przygotowania obrony przed bronią masowego rażenia wojsk i obiektów wojskowych na wybrzeżu w okresie pokoju można wymienić również i negatywne strony wcześniejszych przygotowań. Przeciwnik w okresie pokoju prowadzi penetrację wybrzeża wykorzystując do tego różne środki,

stosuje wszelkie metody, od najbardziej prostych do najbardziej skomplikowanych. Posiadając warunki do penetracji wybrzeża przeciwnik może na podstawie rozpoznanych postępów prac inżynieryjnych określić możliwe ugrupowanie a nawet ewentualny zamiar działania naszych sił w obronie wybrzeża. Rozpoznane przez przeciwnika obiekty i rejony inżynieryjnej rozbudowy na wybrzeżu są z zasady skrzętnie odnotowywane w jego planach taktyczno-operacyjnych jako obiekty ewentualnych przyszłych uderzeń środkami rażenia.

4.1. Przedsięwzięcia wojsk w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia

Podstawowymi przedsięwzięciami wojsk w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia są: przeszkolenie ogólne wojsk z zakresu umiejętności indywidualnego i zbiorowego postępowania w warunkach zagrożenia i zastosowania przez przeciwnika tej broni oraz szkolenie specjalistyczne oddziałów i pododdziałów do prowadzenia akcji ratowniczych.

Do prowadzenia akcji ratowniczych w rejonach porażonych wojsk i obiektów wojskowych niezbędne są siły, które usuną wszelkiego rodzaju zawały i utorują drogi dojścia do porażonych ludzi i sprzętu bojowego, następnie wyprowadzą w bezpieczne miejsce poszkodowanych ludzi i udzielą im niezbędnej pomocy medycznej i zabiegów specjalnych. Kolejną czynnością w porażonym rejonie jest wyprowadzenie ocalałego sprzętu oraz ewakuacja i zabezpieczenie uszkodzonego sprzętu. Ocalałych ludzi i sprzęt bojowy należy w jak najkrótszym czasie ująć w formy organizacyjne stwarzając warunki do osiągnięcia gotowości bojowej i wykorzystanie ich do wykonania stojących zadań. Przy dużych stratach tworzone są jednostki zbiorcze, w skład których wchodzą żołnierze z różnych pododdziałów. Bardzo ważną czynnością w porażonym rejonie jest ponadto identyfikacja i grzebanie zabitych z pełną, humanitarną godnością, na jaką konkretne warunki pozwalają.

Prowadzenie akcji ratowniczych w obiektach wojskowych to przedsięwzięcia szczególnie trudne. Trudności te wynikają z charakteru obiektu gdyż niekiedy można zaledwie część załogi uratować nie mówiąc o jakimkolwiek ratowaniu sprzętu lub materiału znajdującego się w danym obiekcie /składy paliw, amunicji itp./.
Szeroki zakres prac ratowniczych w porażonym rejonie oraz krótki na ogół czas w jakim one mają być wykonane zmuszają do przygotowania i posiadania w ciągłej gotowości dobrze przeszkolonych specjalistycznych pododdziałów ratowniczych.

W każdej akcji ratowniczej prowadzonej w rejonie porażonym bronią masowego rażenia występuje szereg specjalistycznych prac, które można usystematyzować w kilku charakterystycznych grupach przedsięwzięć - są to: ratownictwo medyczno-sanitarne, ratownictwo techniczne, ratownictwo przeciwpożarowe, odkażanie i dezaktywacja oraz działania porządkowo-ochronne.

Specyfika porażonego rejonu wymaga jednoczesnego użycia wszystkich specjalistycznych sił ratowniczych, wtedy bowiem tylko można liczyć na osiągnięcie pozytywnych wyników w akcji ratowniczej. Trudno sobie wyobrazić żeby do porażonego rejonu mógł wejść jakikolwiek pododdział bez uprzedniego ugaszenia pożaru, odgruzowania lub wykonania dróg dojścia, wyprowadzenia ludzi z zawalonego ukrycia bez uprzedniego odgruzowania, czy też udzielenia pomocy poszkodowanym nie posiadając do tego odpowiednio przygotowanych ludzi i sprzętu medycznego. Wymienione fakty potwierdzają konieczność posiadania niezbędnych sił specjalistycznych i użycia ich do akcji ratowniczej wspólnie pod jednym dowództwem, w myśl jednej koncepcji działania.
Połączone pododdziały różnych specjalności ratowniczych zorganizowane do prowadzenia akcji ratowniczej w porażonym rejonie zwane są w nomenklaturze wojskowej grupami awaryjno-ratunkowymi /GAR/, natomiast w obronie cywilnej taki zestaw oddziałów zmilitaryzowanych, samoobrony, a także i włączonych do nich pododdziałów wojskowych nazywa się zgrupowaniem ratowniczym.

Każda jednostka wojskowa w ramach własnych możliwości organizuje pododdziały do prowadzenia akcji ratowniczych zakładając przy tym różne warianty działania. Trudno przewidzieć kiedy, gdzie, na jaki element ugrupowania, czy na jaki pododdział przeciwnik dokona ataku, nie można więc stwierdzić, że wyznaczone do akcji ratowniczej pododdziały nie zostaną objęte rażącym działaniem. Można w tym przypadku rozważać, jak zorganizować i gdzie rozmieścić siły określonej jednostki wojskowej przeznaczone do prowadzenia prac awaryjno-ratunkowych, czy siły te wydzielić i wyprowadzić poza rejon rozmieszczenia danej jednostki,gdzie będą wyczekiwały na prowadzenie ratownictwa, czy mieć je rozmieszczone razem z innymi pododdziałami w gotowości do działania na umówiony sygnał.

Jednostki wojskowe przeznaczone do obrony terytorium kraju wykonują szereg różnych zadań związanych z ich specjalnością, a niekiedy mogą być również użyte do zadań o zupełnie krańcowym przeznaczeniu,jeżeli tego sytuacja obronna będzie wymagała. Wydaje się więc, że wyznaczenie pododdziałów wyłącznie do prac awaryjno-ratunkowych jest niecelowe i nie daje możliwości wykorzystania ich do innych czynności, które mogą być w pewnych okresach najważniejsze, a dany pododdział jako specjalista może być ich jedynym wykonawcą. Zasada wykorzystania sił według ich specjalności nie powinna być naruszana, a w warunkach dużej ilości zadań należy jej szczególnie przestrzegać. Kierując się takim tokiem rozumowania należy pododdziałom stawiać szereg różnych zadań, a wśród nich również zadania do prac ratowniczych wewnątrz macierzystej jednostki i na korzyść sąsiadów /wojsk i obrony cywilnej/.

Organizacja obrony przed bronią masowego rażenia w wojskach prowadzona jest na podstawie oceny zagrożenia, położenia danej jednostki oraz przyjęcia optymalnych warunków egzystencji danej jednostki wojskowej.

Zagrożenie środkami masowego rażenia ocenia się na podstawie znajomości i ciągłych studiów organizacji, uzbrojenia,

położenia przeciwnika, jego możliwości oddziaływania na obszar naszego kraju /wybrzeża/ /kiedy, skąd, jakimi środkami i w jaki sposób może przeciwnik oddziaływać/ oraz jakie mogą być skutki tych uderzeń. Rozpatrując możliwości przeciwnika można niejednokrotnie dojść do wniosku, że przeciwnik uderzając na określoną jednostkę dokonałby całkowitego jej zniszczenia. Taki wariant zagrożenia jest możliwy, ale nie można przy nim myśleć o jakichkolwiek przedsięwzięciach ratowniczych gdyż z góry założono, że wszystkie siły zostaną zniszczone. W planowaniu należy przyjmować trudne sytuacje, w których jednostka może jeszcze coś zrobić. W warunkach kiedy jednostka wojskowa zostanie całkowicie porażona, pracami ratowniczymi w jej rejonie zajmie się wyższy przełożony.

W ocenie położenia należy uwzględnić rozmieszczenie jednostki /w garnizonie, w terenie, w walce/, stan realizowania przez nią zadań, skutki uderzenia przeciwnika /rozmiar strat i ich wpływ na dalszą realizację zadań/, potrzeby i możliwości prowadzenia prac ratowniczych, możliwości organizacji grup awaryjno-ratunkowych, ich zadania oraz czas i kierunki ich wejścia do akcji ratowniczej. Rozmieszczenie jednostki, jej miejsce w ugrupowaniu ma zasadniczy wpływ na organizację i sposób przeprowadzenia ratownictwa.

Szczególnie niekorzystna sytuacja może zaistnieć w jednostce znajdującej się w garnizonie przed osiągnięciem przez nią stanu pełnej,względnie podwyższonej gotowości bojowej. Jednostka rozmieszczona w koszarach znajduje się w dużym zagęszczeniu, co z kolei wpływa na zwiększenie strat, a zwłaszcza przy zaskoczeniu, ponadto są trudności w zebraniu i użyciu sił do jakichkolwiek działań. Organizacja i prowadzenie akcji ratowniczej po uderzeniu broni masowego rażenia może odbywać się w toku mobilizacji lub uzupełniania,spowoduje to dodatkowe trudności organizacyjne.

Przeciwnik wysadzając desant na wybrzeżu poprzedzi go uderzeniami na wojska pierwszego rzutu oraz na odwody położone w głębi aby zapewnić sobie dogodne warunki lądowania. Porażone w tej sytuacji wojska będą miały szczególne trudności w prowadzeniu ratownictwa gdyż znajdą się pod ciągłym oddziaływaniem ogniowym lądujących i wspierających wojsk marynarki i lotnictwa.
Straty zadane pierwszym uderzeniem będą potęgowane kolejnymi uderzeniami przeciwnika wspierającymi desant. Każdy wykryty ruch wojsk w rejonie porażonym oraz ruch w kierunku porażonego rejonu może być natychmiast obezwładniony. Przeciwnik będzie usiłował izolować obszar, w którym mają lądować jego wojska, a szczególnie pierwsze rzuty. W tym też celu skieruje swoje oddziaływanie na wszystko co ożywa w porażonym rejonie, bądź też wchodzi do niego.

Niezbędnym warunkiem do sprawnego zorganizowania i przeprowadzenia akcji ratowniczej w rejonie pierwszorzutowych pododdziałów broniących wybrzeża jest zapewnienie osłony obszaru prowadzonej akcji przed oddziaływaniem przeciwnika. Po zapewnieniu takiej osłony możliwe jest wykorzystanie ocalałych sił oraz dokonanie manewru siłami ratowniczymi sąsiadów i wojsk rozmieszczonych w głębi ugrupowania do porażonego rejonu, w innym wypadku zostaną one rozbite przed dojściem do niego.

Przemarsz jednostek drugorzutowych do porażonego rejonu, względnie manewr ich na rubież do kontrataku jest szczególnym obiektem zainteresowania lądującego przeciwnika. W związku z tym skieruje on większość swoich środków ogniowych, a w tym także broń masowego rażenia na obezwładnienie lub całkowite zniszczenie podchodzących z głębi wojsk. Najbardziej wrażliwym momentem na oddziaływanie ogniowe przeciwnika jest wychodzenie z rejonu ześrodkowania i rozwijanie się do kontrataku lub do akaji ratowniczej. Wtedy bowiem następuje zmiana ugrupowania i powstają różnego rodzaju komplikacje zarówno w technicznym sposobie wykonywania marszu, jak i w dowodzeniu. Równie

wrażliwe na uderzenia przeciwnika są wojska w czasie przekraczania przeszkód wodnych, względnie innego trudnego terenu w czasie wykonywania manewru, a szczególnie w kierunku wybrzeża.

Każdy manewr sił w obronie wybrzeża ma szczególne znaczenie dla obrońcy, gdyż pomyślne wykonanie go może najczęściej decydować o wykonaniu podstawowego zadania, którym jest utrzymanie linii brzegowej.

Uderzenia broni masowego rażenia na maszerującą jednostkę wojskową zawsze wpływają hamująco na wykonanie przez nią planowanych zadań. W każdym jednak wypadku główną intencją każdego dowódcy powinno być dążenie do wykonania postawionego mu zadania. Najbardziej wskazane jest natychmiastowe przystąpienie do likwidacji skutków uderzenia, a szczególnie określenia rozmiarów rażenia i wyznaczenie sił do prowadzenia prac ratowniczych. Wszystkie siły znajdujące się poza porażonym rejonem powinny /z wyjątkiem sił wyznaczonych do ratownictwa/ realizować postawione im zadanie. Jeżeli natomiast większość sił jednostki zostanie porażona bronią masowego rażenia, musi ona wtedy zaangażować wszystkie ocalałe siły do ratownictwa. W takich przypadkach dużą pomoc dla wojsk będą siły obrony cywilnej znajdujące się w pobliżu porażonych wojsk.

Pomoc sił obrony cywilnej dla porażonych wojsk może przynieść ogromne korzyści w odtwarzaniu gotowości bojowej wojsk jednak w każdej sytuacji musi być spełniony warunek ścisłej współpracy między obu zainteresowanymi stronami.

Współpraca dowództw i sztabów wojskowych z organami obrony cywilnej istnieje już w okresie pokojowym, a w miarę wzajemnych potrzeb stale się zacieśnia i coraz bardziej się precyzuje. W najbardziej sprzyjających warunkach nawiązywania i kontynuowania takiej współpracy są wojska rozmieszczone na obszarze swego kraju, a szczególnie w granicach swego garnizonu.

W czasie przemarszu wojsk przez obszar kraju kontakt z organami obrony cywilnej nawiązywany jest poprzez wojewódzkie sztaby wojskowe.

Organa obrony cywilnej w planach wykorzystania swoich sił przewidują użycie ich do pomocy wojskom w prowadzeniu ratownictwa.

Działanie sił obrony cywilnej na rzecz porażonych wojsk realizowane jest w warunkach kiedy siły obrony cywilnej nie są zajęte w ratownictwie ludności cywilnej, względnie kiedy porażone wojska znajdują się w rejonie gdzie przebywa poszkodowana ludność cywilna. Z zasady siły obrony cywilnej działają w swoich granicach administracyjnych, ale w razie potrzeby ich organ nadrzędny może nakazać wykonanie zadań na terenie sąsiednim. Manewr sił obrony cywilnej do pomocy porażonym wojskom lub obiektom wojskowym nie może odbywać się na duże odległości, ani też zajmować zbyt wiele czasu. Odległość i czas niezbędny na dokonanie manewru zależy od warunków terenowych i środków transportu, jakimi dany oddział lub zgrupowanie ratownicze dysponuje.

Organa obrony cywilnej, jako gospodarze swego terenu powinny zadeklarować porażonym wojskom swoją pomoc i działać w myśl decyzji i potrzeb dowódcy porażonego oddziału lub obiektu. Dowódcy jednostek wojskowych organizujący i kierujący akcją ratowniczą powinni do składu kierownictwa włączyć przedstawiciela pomagających mu sił obrony cywilnej, co z kolei ułatwi mu kierowanie nimi.

Wojskowa służba zdrowia w warunkach stosowania broni jądrowej nie zawsze poradzi sobie w udzielaniu pomocy poszkodowanym, a szczególnie w leczeniu rannych.

Cywilna służba zdrowia na obszarze kraju zawczasu rezerwuje miejsca w szpitalach dla rannych żołnierzy, a także

przewiduje doraźną pomoc w ramach prowadzonych akcji ratowniczych.

Po zakończonej akcji ratowniczej w porażonym rejonie pozostaje uszkodzona i zniszczona broń, transport oraz inny sprzęt wojskowy wymagający długotrwałych, często skomplikowanych napraw. Do czasu skierowania uszkodzonego sprzętu do właściwych warsztatów /zakładów naprawczych/ dowódca porażonej jednostki musi go odpowiednio zabezpieczyć, organizując niezbędną ochronę.
Do tego celu dużą pomoc wojskom mogą świadczyć siły układu terytorialnego - oddziały samoobrony, milicja obywatelska, wojska terytorialne. Głównym reprezentantem układu terytorialnego w sprawach pomocy wojskom w realizacji ich przedsięwzięć związanych z obroną przed bronią masowego rażenia jest wojewódzki sztab wojskowy. Wojewódzki sztab wojskowy we współpracy z obroną cywilną winien ponadto zorganizować pomoc w grzebaniu zabitych, przestrzegając w miarę możliwości dokonania pełnej identyfikacji i trwałego oznaczenia poszczególnych mogił i cmentarzy. Bez względu na pomoc układu terytorialnego porażonym wojskom dowódcy i sztaby poszkodowanych jednostek powinny ująć na ewidencję kiedy, gdzie, jakie straty ponieśli, w jaki sposób został zabezpieczony uszkodzony sprzęt, gdzie, u kogo, pozostawiono rannych /według nazwisk i stanu zdrowia/ oraz kto, gdzie zginął i gdzie został pochowany.

Ocalałe siły porażonej jednostki należy uporządkować, a przy dużych stratach naruszających podstawową strukturę organizacyjną należy tworzyć zbiorcze oddziały według zarządzeń przełożonych. W przypadku braku łączności z przełożonym oddział zbiorczy organizuje się według potrzeb i możliwości porażonego oddziału i konkretnej sytuacji.

Obroną przed bronią masowego rażenia obiektów wojskowych organizują i kierują dowódcy /szefowie, komendanci/ danych obiektów. W planowaniu OPBMR poszczególnych obiektów uwzględnia się przede wszystkim siły stanowiące załogę

tego obiektu. Mogą to być pododdziały ochronno-obronne, robocze, transportowe, obsługa urządzeń technicznych, pracownicy administracyjni oraz inni pracownicy wchodzący w skład załogi obiektu.

Podstawowym elementem w planowaniu wykorzystania sił do funkcjonowania obiektu w czasie wojny /a w tym do prowadzenia akcji ratowniczych/ jest właściwa ocena zagrożenia.

Użycie załogi ochronnej do ratownictwa w swoim obiekcie jest możliwe jedynie w warunkach założenia optymalnych strat i zniszczeń, takich w których te siły mogą w jakimś stopniu funkcjonować.

Koordynowanie ratownictwem w kilku obiektach leży w gestii przełożonego lub wyznaczonej przez niego grupy koordynacyjnej, która może dysponować siłami wszystkich obiektów, a ponadto odwodami - jeżeli takowe zostały zorganizowane i istnieją. Grupa koordynacyjna może dokonywać manewru sił jednego obiektu na korzyść drugiego zgodnie z interesami wyższego szczebla.

Siły i środki przeznaczone do ratownictwa należy rozmieszczać z dala od zagrożonego obiektu z takim wyliczeniem, żeby nie zostały one zniszczone uderzeniem na obiekt i miały jednocześnie możliwie najkrótszą drogę do rejonu prac ratowniczych.

Nie zawsze jednak można sobie pozwolić, żeby siły specjalistyczne - dysponujące wysoce wydajnym sprzętem inżynieryjnym oczekiwały bezczynnie w rejonach wyjściowych na prowadzenie prac ratowniczych. Pododdziały przeznaczone do ratownictwa technicznego muszą być wykorzystane /w miarę potrzeby/ do prac w rejonie obiektu, a zwłaszcza do budowy urządzeń chroniących bądź też zmniejszających skutki rażącego działania broni jądrowej. W planowaniu użycia sił do prac ratowniczych należy przewidywać dla nich kilka kierunków

/obiektów/ działania. W przypadku porażenia sił w jednym obiekcie na ich miejsce należy kierować do prac ratowniczych siły z innych nie porażonych /ocalałych/ obiektów. Stąd też nasuwa się konieczność ścisłego współdziałania między sąsiadującymi z sobą obiektami.

5. ZABEZPIECZENIE PRZEGRUPOWANIA WOJSK WŁASNYCH I SOJUSZNICZYCH

5.1. Założenie ogólne

Zabezpieczenie przegrupowania wojsk operacyjnych przez obszar kraju w czasie wojny realizuje się w ramach wojskowego systemu, nazwanego umownie s y s t e m e m k i e r o w a n i a i k o n t r o l i r u c h u w o j s k .

System kierowania i kontroli ruchu wojsk przedstawia sobą zaintegrowany układ organów sił i środków, przy pomocy których zamierza się realizować poszczególne przedsięwzięcia zabezpieczające sprawny marsz i przewóz wojsk operacyjnych.

W realizacji poszczególnych przedsięwzięć na rzecz przegrupowujących się wojsk przewidziany jest udział organów, sił i środków Ministerstwa Obrony Narodowej resortów cywilnych /układu funkcjonalnego/ oraz sił podległych terenowym organom administracji państwowej /układu terytorialnego/.

Wiodącą rolę w zakresie organizacji i działania systemu spełniają organa wojskowe na poszczególnych szczeblach dowodzenia: Sztab Generalny, dowództwa /sztaby/ okręgów wojskowych oraz wojewódzkie sztaby wojskowe.

System kierowania i kontroli ruchu wojsk obejmuje swoim zasięgiem obszar całego kraju. Główny wysiłek w realizacji poszczególnych przedsięwzięć skupia się jednak w rejonach, w których zgodnie z oceną przewidywanego zagrożenia mogą powstać największe trudności w sprawnym przegrupowaniu wojsk.

Do takich rejonów na obszarze PRL można zaliczyć:

- rubież Granicy Państwowej z ZSRR /rubież stałych rejonów przeładunkowych/;

- rubież rzeki Wisły i Odry /strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk/;
- rubieże dużych węzłów komunikacyjnych, ośrodków przemysłowo-administracyjnych itp.

W zależności od obszaru, na którym organizuje się strefę oraz w zależności od funkcji, jaką ona spełnia w systemie kierowania i kontroli ruchu wojsk rozróżnia się następujące rodzaje stref:

1. Strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk /SKiKRW/, organizowane w rejonach szerokich przeszkód wodnych.
2. Strefy kontroli ruchu tranzytowego /SKRT/, organizowane na Granicy Państwowej pomiędzy PRL i ZSRR.
3. Strefy kontroli ruchu wojsk, organizowane na wybranych rubieżach, pomiędzy wyżej wymienionymi strefami.

Główną rolę w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk spełniają strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk. Obejmują one swoim zasięgiem obszar terenu o wymiarach:

- 100 i więcej km wzdłuż przeszkody wodnej /szerokość strefy/;
- do 75-100 km w poprzek przeszkody wodnej /głębokość strefy/.

Praktycznie granice określające szerokość strefy ustala się z wyliczeniem, aby przez strefę przechodziły 3-4 drogi marszu wojsk oraz 1-2 linie kolejowe, po których planuje się przewóz zaopatrzenia i wojsk.

Również głębokość strefy ustala się praktycznie w ten sposób, aby mogła ona zapewnić w granicach strefy swobodny manewr ruchu wojsk /z jednej drogi i marszu wojsk na drugą, z drogi marszu wojsk na zorganizowaną przeprawę doraźną itp./.

W związku z powyższym, w strefie kierowania i kontroli ruchu wojsk wyznacza się niezależnie od zasadniczych dróg

przegrupowania drogi pomocnicze /drogi rokadowe, manewru, dojazdu itd./.

Ważnym elementem sieci komunikacyjnej w granicach strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk są: stacje wyładowania i załadowania wojsk, rejony zbiórki i wyczekiwania dla pododdziałów przewozowych koleją oraz drogi kołowe, łączące wyżej wymienione elementy. Przeładunki wojsk przewożonych transportem kolejowym organizuje się w strefach kierowania i kontroli ruchu wojsk w ramach tymczasowych rejonów przeładunkowych.

Funkcje kierowania i kontroli ruchu wojsk spełniają w strefie następujące organa wojskowe:

- komenda strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk /KSKiKRW/;
- komenda tymczasowego rejonu przeładunkowego /KTRP/;
- oficerskie posterunki kontroli ruchu /PKR/;
- komendanci dróg marszu wojsk /KP/;
- komendanci odcinków przepraw /KOP/;
- posterunki regulacji ruchu /PRP/.

W zależności od przewidywanego charakteru i natężenia ruchu wojsk, ilości i stanu technicznego eksploatowanych dróg charakterystyki przeszkody wodnej, do strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk mogą być wydzielone następujące jednostki wojskowe:

- brygady lub 1-2 pułki pontonowe;
- pułk mostowy;
- batalion regulacji ruchu.

Do zabezpieczenia przeładunku środków materiałowo-technicznych w TRP mogą być wydzielone następujące pododdziały wojskowe:

- 1-2 bataliony samochodowo-transportowe;

- 1-2 bataliony roboczo-transportowe;
- 1-2 kompanie rurociągów;
- 1-2 kompanie drogowo-eksploatacyjne.

Oprócz sił wojskowych do tymczasowego rejonu przeładunkowego mogą być wydzielone 1-2 zmilitaryzowane oddziały przepraw promowych /OPP/, organizowane na bazie sił żeglugi śródlądowej.

Niezależnie od wyżej wymienionych sił na obszarze strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk mogą być rozmieszczone stale lub czasowo, na okres wykonywanych zadań, siły i środki układu funkcjonalnego i terytorialnego, wykonujące zadania na rzecz przegrupowujących się wojsk operacyjnych.

Strefy kontroli ruchu wojsk oraz strefy kontroli ruchu tranzytowego przedstawiają sobą rubieże, na których realizuje się podstawowe przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem przegrupowania wojsk.

Do tych przedsięwzięć zalicza się:

- prowadzenie kontroli przegrupowania wojsk;
- informowanie przegrupowujących się wojsk o sytuacji /operacyjnej, komunikacyjnej, skażeniach, zakażeniach itp./;
- przekazywanie przegrupowującym się wojskom rozkazów i zarządzeń od wyższych przełożonych.

Powyższe zadania wykonują komendy stref oraz podległe im posterunki kontroli ruchu wojsk.

5.2. Organa systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk

System kierowania i kontroli ruchu wojsk jest układem, w którym kierowniczą i koordynującą rolę spełniają organa wojskowe działające w okresie pokoju /Sztab Generalny, dowództwa i sztaby okręgów wojskowych, Wojewódzkie sztaby wojskowe, organa służby komunikacji wojskowej/ oraz organa wojskowe

powoływane specjalnie do zabezpieczenia ruchem wojsk, komendy stref, zespoły pilotów wojskowych, oficerskie posterunki kontroli dróg marszu wojsk, posterunki regulacji ruchu i komendy tymczasowych rejonów przeładunkowych.

Centralnemu organowi w systemie kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze kraju - Sztabowi Generalnemu podlegają bezpośrednio w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk takie organa jak centralne grupy kierowania ruchem wojsk oraz dowództwa /sztaby/ okręgów wojskowych.

Centralne grupy są elementem centralnego ogniwa kierowania ruchem wojsk na obszarze kraju. W skomplikowanych sytuacjach wykonują one funkcje centralnego organu kierowania z prawem podejmowania decyzji w zagadnieniach dotyczących zabezpieczenia przegrupowania wojsk oraz z prawem wydawania zarządzeń organom wchodzącym w skład systemu na danym obszarze. Odnosi się to szczególnie do takich organów jak komendy stref kierowania i kontroli ruchu wojsk. Podczas wykonywania swoich zadań centralne grupy ściśle współpracują ze sztabami związków operacyjnych przegrupowujących się wojsk.

Dowództwa /sztaby/ okręgów wojskowych są w systemie kierowania i kontroli ruchu wojsk operacyjnymi organami Sztabu Generalnego.

Do podstawowych zadań realizowanych na szczeblu OW w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk należy zaliczyć:

- planowanie zabezpieczenia przegrupowania wojsk przez obszar okręgu;
- rozwinięcie mobilizacyjne organów i sił wojskowych przewidzianych do zabezpieczenia przegrupowania wojsk;
- kierowanie zabezpieczeniem przegrupowania wojsk w granicach okręgu.

Dowództwa /sztaby/ okręgów wojskowych spełniają jednocześnie funkcje organów koordynujących wykorzystanie organów,

sił i środków Ministerstwa Obrony Narodowej, układu funkcjonalnego i terytorialnego wydzielonych do zabezpieczenia przegrupowania wojsk na obszarze okręgu.

Powyższe zadania dowództwa /sztabu/ okręgów wojskowych spełniają poprzez podległe organa wojskowe wchodzące w system kierowania i kontroli ruchu wojsk, do których należą:

- komendy stref kierowania i kontroli ruchem wojsk;
- zespoły pilotów kolumn wojskowych;
- szefostwa przewozów wojskowych przy DOKP;
- komendy stałych rejonów przeładunkowych;
- komendy tymczasowych rejonów przeładunkowych;
- wojewódzkie sztaby wojskowe.

Organem kierującym i koordynującym przegrupowanie wojsk operacyjnych transportem kolejowym na obszarze OW jest szefostwo służby komunikacji wojskowej okręgu.

Komenda strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk przedstawia sobą etatowy organ, składający się z oficerów o specjalnościach: operacyjnej, inżynieryjnej, służby komunikacji wojskowej, łączności służby zdrowia, kwatermistrzowskiej, przeznaczony do kierowania zabezpieczeniem przegrupowania wojsk w strefie.

Do podstawowych zadań komendy strefy należy:

- dokładna znajomość systemu i planu zabezpieczenia przegrupowania wojsk operacyjnych w strefie i na obszarze przylegającym do granic strefy;
- kierowanie osiąganiem gotowości do działań i działaniem organów i sił wydzielonych do zabezpieczenia przegrupowania wojsk przez obszar strefy;
- dokładna znajomość sytuacji operacyjnej, komunikacyjnej i ruchowej w strefie i na obszarze przylegającym od strefy;

- podejmowanie decyzji w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk w zależności od zaistniałej sytuacji;
- współdziałanie w zagadnieniach dotyczących zabezpieczenia przegrupowania wojsk ze sztabami przegrupowujących się związków operacyjnych i taktycznych oraz ze wszystkimi organami nie podporządkowanymi komendzie, a dyslokowanymi na obszarze objętym działaniem strefy oraz z innymi organami /np. WSzW/;
- prowadzenie kontroli i ewidencji przebiegu przegrupowania wojsk;
- składanie sprawozdań i meldunków o stanie zabezpieczenia oraz o przebiegu przegrupowania wojsk.

Komenda strefy kierowania i kontroli ruchu wojsk realizuje stojące przed nią zadania poprzez podległe organa wojskowe, do których należą:

- dowództwa i sztaby jednostek wojskowych, wydzielonych do danej strefy;
- oficerskie posterunki kontroli ruchu wojsk;
- komendy tymczasowych rejonów przeładunkowych /w zakresie przewozu transportem kolejowym wojsk i zaopatrzenia/.

Funkcje komend stref kontroli ruchu tranzytowego i stref kontroli ruchu wojsk mogą spełniać nieetatowe zespoły, działające na bazie istniejących w okresie pokojowym organów wojskowych. Tak np.: funkcje komend stref kontroli ruchu tranzytowego mogą wykonywać zespoły organizowane w dowództwach oddziałów WOP, a funkcje komend stref kontroli ruchu wojsk - zespoły organizowane przez wojewódzkie sztaby wojskowe.

Komendom stref kontroli ruchu tranzytowego /kontroli ruchu wojsk/ podlegają posterunki kontroli ruchu wojsk, rozmieszczone po jednym na każdej drodze marszu wojsk.

Jedną z form zabezpieczenia przegrupowania wojsk przez obszar kraju jest pilotowanie kolumn wojskowych po wyznaczo-

nych drogach marszu wojsk. Odnosi się to szczególnie do przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk sojuszniczych.

Do podstawowych obowiązków zespołu pilotującego należy:

- prowadzenie kolumny wojskowej po wyznaczonej drodze marszu z uwzględnieniem sytuacji operacyjnej, komunikacyjnej i ruchowej;
- pośredniczenie w organizacji współdziałania pomiędzy sztabami przegrupowujących się wojsk i organami zabezpieczenia ruchu;
- uczestniczenie w organizowaniu pomocy dla pilotowanej kolumny wojskowej w czasie przegrupowania przez obszar kraju.

Zespoły pilotów rozwija się w rejonach wejścia wojsk na obszar OW w ilości zapewniającej pilotowanie kolumn szczebla związku taktycznego.

Na szczeblu okręgu wojskowego w czasie masowych przegrupowań organizuje się patrole powietrzne ruchu wojsk.

W zależności od przeznaczenia patrole powietrzne mogą mieć charakter techniczny /rozpoznanie sytuacji komunikacyjnej/, ruchowy /rozpoznanie sytuacji w położeniu przegrupowujących się wojsk na drogach marszu/ lub ogólny /kompleksowy/.

Zadania realizowane przez patrole powietrzne każdorazowo zależą od konkretnej sytuacji w jakiej patrol ma działać.

Posterunki kontroli ruchu wojsk rozwija się na drogach marszu wojsk, wzdłuż charakterystycznych rubieży, do których należą: Granica Państwowa, szerokie przeszkody wodne, granice aglomeracji miejskich /przemysłowych/ itp.

Do podstawowych obowiązków posterunku kontroli ruchu wojsk należy:

- identyfikacja, kontrola i ewidencja przegrupowujących się wojsk;

- zbieranie danych o sytuacji w rejonie dyslokacji posterunku;
- informowanie sztabów przegrupowujących się o sytuacji na drodze marszu oraz przekazywanie im zarządzeń i rozkazów wyższych przełożonych;
- składanie sprawozdań i meldunków do komendy strefy.

Posterunki kontroli ruchu współpracują z komendami dróg oraz organami służby ruchu drogowego MO.

Komendy dróg i posterunki regulacji ruchu rozwija się na drogach marszu w strefach kierowania i kontroli ruchu wojsk.

Bazę do rozwinięcia tych organów stanowią bataliony regulacji ruchu.

Do jego obowiązków należy:

- rozwinięcie na drodze marszu wojsk, zgodnie z otrzymanym planem, systemu regulacji ruchu;
- znajomość planu przegrupowania wojsk na danym odcinku drogi;
- współdziałanie z organami i siłami uczestniczącymi w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk;
- składanie sprawozdań i meldunków dyspozytorowi dyżurnemu komendy strefy.

Posterunki regulacji ruchu wystawia się na ważnych rubieżach /granice stref, przeszkody wodne/ oraz na skrzyżowaniach zasadniczych dróg marszu wojsk z drogami pomocniczymi.

Do podstawowych zadań posterunku regulacji ruchu należy:

- zapewnienie kolumnie wojskowej posiadającej priorytet w przegrupowaniu swobody ruchu na kontrolowanym skrzyżowaniu;
- kontrola dyscypliny marszu wojsk na danym odcinku drogi;
- prowadzenie ewidencji i przekazywanie informacji o ruchu wojsk do punktu dyspozytorskiego komendy drogi;
- wprowadzenie zmian w ruchu wojsk w zależności od zaistniałej sytuacji i zarządzeń komendantur drogi.

Posterunki regulacji ruchu ściśle współpracują z organami służby ruchu drogowego MO.

Do sił regulacji ruchu należą również pododdziały /z zasady kompanie/ drogowo-eksploatacyjne wydzielane do kierowania ruchem pododdziałów transportowych w tymczasowych rejonach przeładunkowych.

Bardzo ważną rolę w systemie zabezpieczenia przegrupowania przez obszar kraju wojsk odgrywają wojewódzkie sztaby wojskowe.

Są to organ[2] realizujące zamiar dowódcy okręgu wojskowego w zakresie wykorzystania sił i środków układu terytorialnego na rzecz przegrupowujących się wojsk.

Do podstawowych zadań wojewódzkich sztabów wojskowych w tym zakresie należy zaliczyć koordynowanie udziału sił i środków układu terytorialnego oraz sił i środków układu funkcjonalnego działających w systemie administracyjnym województwa w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk.

W zabezpieczeniu przegrupowania wojsk transportem kolejowym bezpośrednio uczestniczą: szefostwa przewozów wojskowych przy DOKP oraz komendy stałych /przygranicznych/ i tymczasowych rejonów przeładunkowych.

Podstawowym zadaniem szefostw przewozów wojskowych przy DOKP jest organizacja i kierowanie w granicach DOKP zabezpieczeniem przewozu wojsk i ładunków wojskowych transportem kolejowym.

Szefostwom przewozów wojskowych podlegają bezpośrednio: komendy odcinków kolejowych, komendanci stacji kolejowych i komendy stałych rejonów przeładunkowych oraz pod względem funkcjonalnym wojskowe komendy tymczasowych rejonów przeładunkowych.

Sprawozdania i meldunki z organizacji i wykonania przewozu wojsk koleją szefostwa przewozów wojskowych przy DOKP

składają do szefostw służby komunikacji wojskowej okręgu wojskowego.

Do podstawowych obowiązków komend odcinków kolejowych, stałych i tymczasowych rejonów przeładunkowych należy:

- terminowe podstawienie próżnych składów pociągów na poszczególne punkty przeładunkowe;
- kierowanie załadowaniem /wyładowaniem/ wojsk i ładunków wojskowych;
- zapewnienie sprawnego przejazdu transportów operacyjnych, zaopatrzeniowych i ewakuacyjnych w granicach odcinka /rejonu/.

Sprawozdania i meldunki z organizacji i wykonania przewozów wojskowych komendy odcinków kolejowych /rejonów przeładunkowych/ składają szefostwom przewozów wojskowych przy DOKP.

5.3. Komunikacyjne zabezpieczenie przegrupowania wojsk

Do głównych przedsięwzięć komunikacyjnego zabezpieczenia przegrupowania wojsk należy zaliczyć:

- przygotowanie transportu do pracy w warunkach wojennych;
- osłonę techniczną dróg i obiektów komunikacyjnych;
- organizację rejonów przeładunkowych;
- organizację przepraw doraźnych na szerokich przeszkodach wodnych.

Przygotowanie obronne transportu do pracy w warunkach wojennych jest częścią obronnego przygotowania kraju.

Do podstawowych przedsięwzięć przygotowania transportu do pracy w czasie wojny zalicza się:

- budowę nowych oraz rekonstrukcję i modernizację istniejących dróg komunikacyjnych;

- przygotowanie stałych i tymczasowych rejonów przeładunkowych;
- produkowanie nowych typów i rodzajów środków materiałowych dostosowanych do przewozu wojsk i ładunków wojskowych;
- opracowanie planów osłony technicznej.

Osłona techniczna dróg i obiektów komunikacyjnych obejmuje kompleks przedsięwzięć o charakterze organizacyjnym i technicznym, których celem jest likwidacja skutków oddziaływania sił nieprzyjaciela na system komunikacyjny, w zakresie zapewniającym ciągłość przegrupowania wojsk, przewozu wojskowych środków materiałowo-technicznych oraz ładunków gospodarki narodowej.

Plany osłony technicznej dróg kołowych i sieci kolejowej opracowuje resort komunikacji.

Podstawę do opracowania planów osłony technicznej stanowią:

- stan dróg;
- ogólny zamiar wykorzystania transportu dla potrzeb sił zbrojnych i gospodarki narodowej;
- wnioski z oceny zagrożenia kraju;
- możliwości gospodarki narodowej w zakresie rozwinięcia na okres wojny sił do osłony technicznej oraz w zakresie zabezpieczenia materiałowego przewidywanych robót.

Do osłony technicznej sieci komunikacyjnej na obszarze kraju mogą być wykorzystane w czasie wojny następujące siły:

- siły odpowiedzialne za utrzymanie dróg w okresie pokojowym;
- jednostki zmilitaryzowane, przewidziane do rozwinięcia na okres wojny;
- jednostki wojskowe.

Podstawową grupę sił osłony technicznej dróg stanowią jednostki zmilitaryzowane, do których należą:

- w zakresie osłony technicznej dróg kołowych: oddziały budowy i odbudowy dróg /OBD/ oraz oddziały budowy i odbudowy mostów /OBM/;
- w zakresie osłony technicznej dróg kolejowych: pociągi odbudowy nawierzchni kolejowej /PON/, pociągi odbudowy mostów kolejowych /POM/, pociągi odbudowy urządzeń zabezpieczenia ruchu i łączności /POŁ/ oraz pociągi odbudowy trakcji elektrycznej /POTE/.

W zabezpieczeniu ciągłości przewozów kolejowych szczególnie ważną rolę odgrywają rejony przeładunkowe.

Na sieci PKP rozróżnia się dwa rodzaje rejonów przeładunkowych, a mianowicie:

- stałe /przygraniczne/ rejony przeładunkowe;
- tymczasowe rejony przeładunkowe.

Stałe rejony przeładunkowe zostały wybudowane na rubieży granicy państwowej pomiędzy PRL i ZSRR w związku z różnicą w szerokości torów kolejowych /1435 i 1524 mm/.

Tymczasowe rejony przeładunkowe przewidziane są do organizacji w czasie wojny na rubieży rzeki Wisły i Odry w celu zapewnienia ciągłości przewozów na wypadek długich przerw w bezpośrednim ruchu kolejowym, powstałym w rezultacie zminowania lub uszkodzenia mostów kolejowych.

Przeprawy doraźne na szerokich przeszkodach wodnych /Wisła, Odra/ przewiduje się organizować w ramach stref kierowania i kontroli ruchu wojsk.

Do podstawowych rodzajów przepraw doraźnych przewidywanych do organizacji w ramach stref kierowania i kontroli ruchu wojsk zalicza się: mosty pontonowe, mosty składane, przeprawy promowe oraz przeprawy po dnie /pod wodą/ i po lądzie.

Przeprawy doraźne organizują specjalne do tego celu przewidziane siły: jednostki pontonowe, jednostki mostowe oraz zmilitaryzowane oddziały przepraw promowych.

5.4. Bojowe zabezpieczenie przegrupowania wojsk

Bojowe zabezpieczenie obejmuje przedsięwzięcia realizowane przez siły i środki OTK w celu ograniczenia oddziaływania nieprzyjaciela na przebieg przegrupowania wojsk.

Do najważniejszych przedsięwzięć w zakresie zabezpieczenia bojowego należą:

- osłona powietrzna;
- osłona przeciwdywersyjna;
- obrona przed bronią masowego rażenia.

Celem obrony powietrznej jest niedopuszczenie do zniszczenia lub obezwładnienia z powietrza przegrupowujących się wojsk oraz ważnych obiektów komunikacyjnych.

Obrona powietrzna przegrupowania wojsk obejmuje dwa zasadnicze przedsięwzięcia: osłonę powietrzną przegrupowujących się wojsk oraz obronę przeciwlotniczą ważnych obiektów komunikacyjnych.

Osłonę powietrzną przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk realizują siły obrony powietrznej kraju. W działaniach tych sił możemy rozróżnić dwie podstawowe formy osłony powietrznej:

- osłonę powietrzną przegrupowujących się wojsk w ramach ogólnej obrony obszaru kraju objętego zakresem działania poszczególnych korpusów OPK;
- bezpośrednią osłonę powietrzną przegrupowujących się wojsk.

Obronę przeciwlotniczą ważnych obiektów komunikacyjnych, których funkcjonalność decyduje o sprawnym przebiegu przegrupowania wojsk operacyjnych organizuje się przy użyciu sił OPL systemu OPK.

Do obiektów komunikacyjnych osłanianych tymi siłami należy zaliczyć:

- główne elementy stałych i tymczasowych rejonów przeładunkowych;
- stałe mosty drogowe i kolejowe na szerokich przeszkodach wodnych, oraz mosty wybudowane przez jednostki wojskowe i oddziały zmilitaryzowane.

Pośrednią osłonę przeciwdywersyjną przegrupowania wojsk realizuje się w ramach prowadzonych na obszarze kraju działań przeciwdywersyjnych. Działania te polegają na rozpoznaniu sił dywersyjnych, ograniczeniu swobody ich działania i stopniowym ich likwidowaniu.

Działania przeciwdywersyjne organizują i prowadzą siły Ministerstwa Spraw Wewnętrznych - milicja obywatelska, szczególnie jednostki manewrowe MO - oraz organy bezpieczeństwa przy ścisłej współpracy z ludnością cywilną zamieszkałą na danym terenie. Przy dużym nasileniu działań dywersyjnych do akcji likwidacyjnych sił nieprzyjaciela mogą być zaangażowane pododdziały z wojsk OTK.

Do podstawowych przedsięwzięć bezpośrednio związanych z osłoną przeciwdywersyjną przegrupowania wojsk zalicza się:

- ochronę obiektów komunikacyjnych na drogach przegrupowania wojsk;
- patrolowanie szlaków komunikacyjnych w rozpoznanych rejonach działania sił dywersyjnych;
- skupienie głównego wysiłku w prowadzeniu rozpoznania przeciwdywersyjnego na obszarach przylegających do dróg marszu i przewozu wojsk;
- realizowanie przedsięwzięć z zakresu zabezpieczenia przeciwpożarowego w rejonach kompleksów leśnych, przez które przechodzą drogi marszu i przewozu wojsk.

Obrona przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk przed bronią masowego rażenia obejmuje analogicznie jak

we wszystkich innych działaniach bojowych wojsk, zespół przedsięwzięć mających na celu ochronę tych wojsk przed działaniem broni jądrowej, chemicznej i biologicznej.

Do najważniejszych przedsięwzięć w zakresie OPBMR przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk operacyjnych realizowanych w systemie OTK zalicza się:

1. Powiadomienie przegrupowujących się wojsk operacyjnych o niebezpieczeństwie napadu /powietrznego, jądrowego, chemicznego/ nieprzyjaciela.
2. Informowanie przegrupowujących się wojsk o skażeniach i zakażeniach na drogach i w pasie przegrupowania.
3. Udział sił obrony cywilnej w likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia, to jest:
   - udzielenie pomocy wojskom w prowadzeniu akcji ratunkowej;
   - udzielenie pomocy wojskom w prowadzeniu zabiegów specjalnych.

5.5. Zabezpieczenie tyłowe przegrupowania wojsk

Do podstawowych przedsięwzięć zabezpieczenia tyłowego przegrupowania wojsk należy zaliczyć pomoc materiałową, medyczną oraz pomoc techniczną.

Pomoc materiałowa obejmuje uzupełnienie bieżących zapasów środków materiałowo-technicznych, w szczególności materiałów pędnych i smarów /w odniesieniu do wojsk przegrupowujących się marszem/ oraz żywności, w tym również wody do celów technicznych i konsumpcyjnych.

W określonych sytuacjach, w celu odtworzenia naruszonych zapasów ruchomych, przegrupowujące się wojska operacyjne mogą być zaopatrywane również w inne środki materiałowe.

Może to mieć miejsce np. przy zużyciu części zapasów ruchomych amunicji przeciwlotniczej w wyniku odpierania ataków lotnictwa nieprzyjaciela na poszczególnych etapach przegrupowania.

Źródłem zaopatrywania przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk operacyjnych są:

- składnice wojskowe /centralne, okręgowe/;
- magazyny garnizonowe;
- polowe składy wojskowe /np. polowe składy mps rozwijane w planowanych rejonach długich odpoczynków wojsk/;
- składy gospodarki narodowej oraz składy Centrali Produktów Naftowych /CPN/;
- wojewódzkie hurtownie, a także inne terenowe zakłady produkcji środków żywnościowych /zakłady przemysłu mięsnego, piekarniczego itp/.

Zaopatrywanie przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk sojuszniczych odbywa się na podstawie umów międzysojuszniczych oraz na podstawie podjętych decyzji wynikających z konkretnej sytuacji w jakiej znalazły się wojska w czasie przegrupowania.

Dostawy środków materiałowych, przede wszystkim materiałów pędnych i smarów oraz żywności dla przegrupowujących się przez obszar kraju wojsk sojuszniczych, wykonywane są przez wyznaczone organy i jednostki w oparciu o przygotowane w tym zakresie zapasy środków materiałowych.

Ważnym przedsięwzięciem z zakresu zabezpieczenia przegrupowania przez obszar kraju wojsk operacyjnych jest wykorzystanie sił i środków OTK do udzielenia przegrupowującym się wojskom pomocy medycznej.

Straty sanitarne wśród przegrupowujących się wojsk mogą powstać w wyniku:

- katastrof drogowych i kolejowych, spowodowanych między innymi oddziaływaniem sił nieprzyjaciela /np. wysadzenie torów kolejowych w czasie przejazdu pociągu itp./;

- bezpośredniego oddziaływania nieprzyjaciela na przegrupowujące się wojska;
- skażeń i zakażeń obszarów /źródeł wody/, przez które przegrupowują się wojska.

Straty sanitarne wśród przegrupowujących się wojsk mogą powstać na obszarze całego kraju. Największe jednak straty sanitarne spowodowane uderzeniami z powietrza nieprzyjaciela mogą powstać w określonych rejonach, do których można zaliczyć:

- rejony dyslokacji, mobilizacji, oraz rejony alarmowe oddziałów i związków taktycznych;
- rejony wyczekiwania /zbiórki/ jednostek /pododdziałów/ przed załadowaniem /po wyładowaniu/ na transport kolejowy;
- stałe i tymczasowe rejony przeładunkowe;
- rubieże szerokich przeszkód wodnych, szczególnie odcinki doraźnych przepraw wojsk;
- rejony długich odpoczynków wojsk.

W udzielaniu pomocy medycznej przegrupowującym się wojskom udział biorą:

- siły i środki służby zdrowia MON;
- siły i środki cywilnej służby zdrowia;
- siły i środki służby zdrowia innych resortów np. Ministerstwa Komunikacji, szczególnie w zakresie udzielania pomocy medycznej wojskom przewożonym transportem kolejowym.

Do głównych przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w zakresie pomocy medycznej dla przegrupowujących się wojsk należy:

- udzielenie pierwszej pomocy medycznej poszkodowanym żołnierzom w rejonie prowadzenia akcji ratowniczej;
- ewakuacja chorych i rannych żołnierzy do zakładów leczniczych;
- hospitalizacja chorych i rannych żołnierzy.

Sprawne przegrupowanie wojsk marszem po drogach kołowych na średnie i duże odległości zależy między innymi od dobrze zorganizowanej obsługi technicznej.

Pomoc techniczną przegrupowującym się wojskom organizuje się w ramach OTK w oparciu o zaplecze remontowe sił zbrojnych i gospodarki narodowej.

Do wojskowego zaplecza remontowego zalicza się:

- wojskowe zakłady remontowe;
- stacjonarne warsztaty remontowe różnych szczebli /garnizonowe stacje obsługi, okręgowe warsztaty remontowe oraz zagospodarowane po wyjściu pododdziałów remontowych warsztaty dywizji i niektórych pułków/.

Z gospodarki narodowej wykorzystuje się:

- zaplecze techniczno-remontowe motoryzacji /stacje obsługi, zakłady naprawcze i warsztaty specjalistyczne sektora państwowego, spółdzielczego i rzemiosła, a także zajezdnie, stacje obsługi i bazy remontowe podlegające przedsiębiorstwom transportowym oraz zakładom produkcyjnym mającym własne gospodarstwa samochodowe/;
- zaplecze techniczno-remontowe mechanizacji rolnictwa /zakłady mechanizacji rolnictwa ZMR, państwowe ośrodki maszynowe - POM, międzykółkowe bazy maszynowe - MBM/.

W oparciu o wymienione jednostki zaplecza remontowego organizuje się na obszarze kraju następujące podstawowe elementy pomocy technicznej:

- punkty pomocy technicznej - PPT;
- punkty zbiórki pojazdów uszkodzonych - PZPU;
- warsztaty remontowo-naprawcze - WRN.

6. ZABEZPIECZENIE ROZWINIĘCIA I FUNKCJONOWANIA STANOWISK KIEROWANIA

6.1. Krótka charakterystyka stanowisk kierowania

Potrzeba powołania stanowisk kierowania /SK/ na poszczególnych szczeblach hierarchii państwowej powstaje w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. W tym czasie zachodzi bowiem konieczność szybkiego, ciągłego i operatywnego kierownictwa przez wyspecjalizowane grupy ludzi /komitety, sztaby/, w warunkach zagrożenia /bezpośredniego i pośredniego/ i zmieniającej się sytuacji zwłaszcza w dziedzinie obronnej, ale także chociaż w mniejszym stopniu w dziedzinie politycznej i gospodarczej.

Każda celowa działalność w państwie zostaje podporządkowana walce zbrojnej, która w nowym jakościowo okresie nabiera znaczenia podstawowego i od jej wyników zależy niepodległy byt narodu. Jednocześnie z realiów tej walki wypływają określone wymogi dla całego systemu kierowania, który powinien spełniać swoją rolę w skomplikowanych warunkach ewentualnej przyszłej wojny.
Dla zapewnienia ciągłości i trwałości kierowania przewiduje się odpowiednią rozbudowę i zabezpieczenie funkcjonowania wojennych stanowisk kierowania.

W warunkach naszego kraju uwzględniając określone potrzeby i możliwości przyjęte zostały następujące zasady rozbudowy i funkcjonowania stanowisk kierowania na czas wojny:

na szczeblu centralnym i wojewódzkim

Z odpowiednich zarządzeń Komitetu Obrony Kraju wiadomo, iż miasto stołeczne WARSZAWA i wszystkie pozostałe miasta wojewódzkie są szczególnie zagrożone uderzeniem broni masowego rażenia przeciwnika. W związku z tym dla władz centralnych

i wojewódzkich przewiduje się dwa stanowiska kierowania: SK nr 1 i SK nr 2.

SK nr 1 składa się z dwóch niezależnych od siebie, ale wzajemnie powiązanych elementów, a mianowicie: dotychczasowego miejsca pracy /DMP/ i zapasowego miejsca pracy /ZMP/. W DMP organy władzy sprawują kierownictwo tak długo, jak tylko to jest możliwe w konkretnych warunkach miejscowych. Równocześnie rozbudowuje się ZMP, które powinno stwarzać najlepsze warunki zapewniające ciągłość funkcjonowania organów kierowania i zarządzania w zawczasu wybranych obiektach przygotowanych systemem polowym /rozbudowa ukryć/ i wyposażonych w polowe urządzenia łączności. ZMP wybiera się i urządza na peryferiach zagrożonych miast, poza zasięgiem ewentualnych stref zniszczeń przyjętych dla określonego miasta jako optymalne.

SK nr 2 wybiera się i urządza w tym celu aby określone władze mogły sprawować swoje funkcje poza miastem, w którym z uwagi na skażenia, pożary, zagrożenie uderzeniem jądrowym itp. sprawowanie kierownictwa jest niemożliwe. Stanowisko kierowania nr 2 jest stanowiskiem polowym, które musi spełniać określone kryteria bezpieczeństwa, a równocześnie zapewniać dogodne warunki kierowania.

W okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, funkcjonowanie stanowisk kierowania /w dużym uproszczeniu/ może być następujące:

- DMP na SK-1 przygotowane i wyposażone do pracy oraz w pełni obsadzone przez organa kierujące i zabezpieczające;
- ZMP na SK-1 przygotowane i wyposażone do pracy, ale obsadzone tylko przez grupy operacyjne, zdolne w każdym momencie przyjąć kierowanie;

- SK-2 w zasadzie przygotowane pod względem rozbudowy i częściowo wyposażone w sprzęt i urządzenia.

Z chwilą przejścia organów kierowania na ZMP pozostawia się niewielkie zespoły na DMP oraz wysyła się grupy operacyjne na SK-2.

Przedstawiona struktura organizacyjna kierowania rzutuje na zabezpieczenie rozwinięcia i funkcjonowania SK-1 /DMP i ZMP/ i SK-2 w miejscach pracy oraz w czasie przejścia z jednego stanowiska na drugie.

6.2. Przedsięwzięcia zabezpieczające rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk kierowania

Przedsięwzięcia realizowane w celu zabezpieczenia rozwinięcia i funkcjonowania stanowisk kierowania można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

pierwsza - przedsięwzięcia charakteru bojowego /organizacja systemu łączności, ochrona i obrona, obrona przed bronią masowego rażenia, obrona przeciwlotnicza, rozbudowa inżynieryjna, maskowanie, regulacja ruchu/;

druga - przedsięwzięcia natury materiałowo-technicznej i medycznej /transport, mps, żywność, umundurowanie, uzbrojenie, sprzęt itp./ x/

Przedsięwzięcia charakteru bojowego

Łączność stanowi nierozłączną część systemu kierowania i zarządzania. Zasadnicze elementy łączności SK mające wpływ na jej funkcjonowanie muszą być przygotowane do działania w okresie pokoju i uruchomione już w początkowym okresie

---

x/ Druga grupa przedsięwzięć jako wybitnie specjalistyczna wymaga oddzielnego omówienia.

zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Łączność na SK-1 powinna być tak rozbudowana, aby zapewniała dogodne warunki kierowania z ZMP. Siły i środki muszą więc być zwiększone w stosunku do okresu pokojowego.

Węzły łączności poszczególnych stanowisk kierowania działają w oparciu o środki łączności przewodowej, radioliniowej, radiowej i pocztowej współpracując ściśle z publiczną siecią łączności kraju.

Łączność przewodowa i radioliniowa zapewnia stanowiskom kierowania połączenia telefoniczne utajnione, nieutajnione oraz połączenia telegraficzne. Na SK-2 w relacjach krótkich /do 30 km/ organizuje się łączność w oparciu o jednostki polowe, natomiast w relacjach dalekosiężnych wykorzystuje się łącza telekomunikacyjne wydzielane w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa przez resort łączności z ogólnej sieci telekomunikacyjnej kraju. Łącza dalekosiężne stanowiące urządzenia resortu łączności doprowadza się do polowych węzłów łączności SK-1 /tylko do ZMP/ i SK-2 na łącznice telefoniczne, urządzenia telegraficzne i utajniające.

Łączność radiowa w systemie łączności stanowisk kierowania /szczególnie SK-2/ szczebla centralnego i wojewódzkiego organizuje się za pomocą radiostacji średniej i dużej mocy /R-102, R-110 i R-118/, które są w wyposażeniu jednostek łączności zabezpieczenia stanowisk kierowania.

Łączność pocztowa organizowana jest w oparciu o wojskowe stacje pocztowe, placówki poczty specjalnej resortu spraw wewnętrznych i placówki polowo-telekomunikacyjne resortu łączności. Organizacja poczty polowej ma na celu zapewnienie obiegu poczty tajnej i jawnej do poszczególnych komórek organizacyjnych i osób funkcyjnych stanowiska kierowania.

<u>Ochrona i obrona stanowisk kierowania</u> ma na celu zapewnienie warunków ich funkcjonowania oraz uniemożliwienia przeciwnikowi prowadzenia działalności dywersyjnej zmierzającej do naruszenia ciągłości działania SK i niedopuszczenia do ich zniszczenia.

Ochrona stanowisk kierowania realizowana jest w sposób ciągły i jej głównym zadaniem jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w rejonie SK. Bezpośrednia obrona występuje natomiast w przypadku zaatakowania SK przez siły dywersyjne przeciwnika i stanowi pośrednie zabezpieczenie stanowiska kierowania, likwiduje bowiem zagrożenie i zapobiega temu zagrożeniu.

Ochrona i obrona SK zawsze powinna być organizowana w sposób łączny jako jedno nierozerwalne działanie. Przewaga elementów ochronnych lub obronnych zależy od wielkości obiektów SK, ich dyslokacji, charakteru zabudowy, stopnia zagrożenia oraz posiadanych sił i środków.

Zadania z zakresu ochrony i obrony stanowisk kierowania realizowane są przez siły resortu obrony narodowej i spraw wewnętrznych oraz siły układu terytorialnego. Centralne stanowiska kierowania będą bronione w zasadzie przez specjalne w tym celu zorganizowane jednostki wojskowe, natomiast terenowe stanowiska kierowania /wojewódzkie/ przez wojskowe pododdziały ochrony i obrony, jednostki odwodowe milicji obywatelskiej i ewentualnie przez specjalistyczne oddziały samoobrony.

Działania o charakterze ochronno-obronnym prowadzone są w rejonach rozmieszczenia SK i na terenach bezpośrednio przyległych. W ramach tych działań organizuje się dwie rubieże obronne. Pierwszą z nich stanowi zabezpieczenie podejścia do SK z odległości 1-2 km, natomiast druga zabezpiecza strefę ścisłą obiektów SK.

Dla wykonania zadań z zakresu ochrony i obrony stanowisk kierowania pododdziały ochronno-obronne /batalion, kompania/ przyjmują odpowiednie ugrupowanie bojowe, które może składać się z następujących elementów:

- załóg ochronnych;
- pododdziału manewrowego;
- odwodu ogólnowojskowego;
- pododdziału inżynieryjnego;

- pododdziału rozpoznania skażeń.

Załoga ochronna ma zapewnić bezpieczne warunki pracy na stanowisku kierowania. W tym celu organizuje wartę w skład, której wdzodzą posterunki i patrole wartownicze dla bezpośredniej ochrony obiektu. Załoga ochronna organizuje dwie strefy ochrony. Pierwsza strefa ochrony tzw. ścisła obejmuje obiekty SK. Z posterunkami, punktami obserwacyjnymi i organizacją systemu ognia. Druga strefa znajduje się w odległości 200--1000 m od strefy pierwszej. Na całej głębokości tej strefy w zależności od ukształtowania i pokrycia terenu organizuje się zasadzki, patrole i podsłuchy. Teren między strefą pierwszą a zewnętrzną granicą drugiej strefy rozbudowuje się pod względem inżynieryjnym,wiążąc system zapór z systemem ognia broni ręcznej i maszynowej. Zakłada się ponadto urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe i stawia pola minowe.

Warta sprawuje kontrolę osób i pojazdów mechanicznych w ramach systemu przepustkowego oraz zapewnia utrzymanie porządku i bezpieczeństwa wewnątrz stanowiska kierowania.

Pododdział manewrowy przeznaczony jest do działania na bliskich podejściach do obiektów stanowiska kierowania /na głębokość drugiej rubieży obronnej/. Głównym jego zadaniem jest zniszczenie /lub ujęcie/ działających tam sił dywersyjnych nieprzyjaciela, a przez to niedopuszczenie do rozpoznania i zaatakowania przez nie obiektów stanowiska kierowania.

Odwód ogólnowojskowy przeznaczony jest do udzielania pomocy załogom ochronnym i pododdziałom manewrowym w walce z siłami dywersyjnymi, a także zmiany załóg ochronnych lub pododdziałów manewrowych. Odwód ogólnowojskowy może brać udział także w wykonaniu innych zadań,jak np.: likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia na obiekty SK, budowie niekierowanych pól minowych itp.

Pododdział inżynieryjny stanowi odwód specjalny, który przeznaczony jest do wykonywania zadań z zakresu inżynieryjnego zabezpieczenia ochrony i obrony stanowiska kierowania /stawianie

zapór - szczególnie kierowanych pól minowych - budowa schronów, ukryć, zabezpieczenie źródeł wody, maskowanie itp./

Pododdział rozpoznania skażeń jako odwód specjalny przeznaczony jest do rozpoznania i organizacji powiadamiania o skażeniach i zakażeniach w rejonie SK oraz kontroli napromienienia ludzi i określania stopnia skażenia uzbrojenia, sprzętu i terenu.

Ponadto w skład ugrupowania batalionu /kompanii/ piechoty mogą wejść oddziały /grupy/ samoobrony i wydzielone siły układu terytorialnego działające w rejonie stanowiska kierowania. Siły te mogą między innymi uczestniczyć w zabezpieczeniu funkcjonowania obiektów w tym rejonie lub prowadzić działania manewrowe na bliskich podejściach do SK.

Ugrupowanie pułku/brygady/ prowadzącego ochronę i obronę obiektów stanowisk kierowania może składać się z następujących elementów:

- ugrupowań samodzielnych załóg ochronnych lub pododdziałów wydzielonych do pełnienia wart na ochranianych obiektach SK /w wypadku wydzielenia samodzielnych wart zamiast załóg ochronnych, istnieje zasada, że np. w batalionie 2/3 sił i środków wykorzystuje się do prowadzenia działań manewrowych na bliskich podejściach do ochranianych obiektów SK/;
- ugrupowań batalionów piechoty prowadzących ochronę i obronę poszczególnych obiektów;
- pododdziałów przeznaczonych do prowadzenia działań manewrowych na dalszych podejściach do obiektów stanowiska kierowania w celu zniszczenia lub ujęcia działających tam sił nieprzyjaciela;
- jednego lub dwu odwodów ogólnowojskowych w gotowości do wykonania zadań podobnie jak w batalionie;
- odwodu inżynieryjnego i chemicznego do wykonania zadań podobnie jak w batalionie piechoty.

Ponadto w skład ugrupowania pułku lub brygady mogą wejść określone pododdziały układu terytorialnego i jednostek będących w dyspozycji okręgu wojskowego działających w rejonie zastrzeżonym /gdzie rozmieszczone jest stanowisko kierowania/.

W ochronie i obronie stanowisk kierowania jednostki wojskowe wspólnie z siłami układu terytorialnego /milicja obywatelska/ oprócz działań ochronno-obronnych mogą prowadzić działania zaczepne.

Działania zaczepne będą stosowane na podejściach do ochranianych obiektów stanowiska kierowania, przeciwko siłom przeciwnika dokładnie umiejscowionym i będą miały charakter działań okrążających z jednoczesnym formowaniem grupy uderzeniowej do rozbicia zlokalizowanego nieprzyjaciela. W wypadku nieumiejscowienia przeciwnika przyjmuje się najczęściej formę działań rozpoznawczych. Celem tych działań jest umiejscowienie sił przeciwnika przez przeszukanie większych obszarów dla nawiązania z nim styczności bojowej i bezpośredniej walki w formie boju spotkaniowego lub pościgu. Działania rozpoznawcze będą prowadzone z reguły w masywach leśnych, obszarach trudno dostępnych o małej gęstości zaludnienia lub w ogóle nie zamieszkałych przez ludność cywilną.

Bój spotkaniowy będzie rzadko miał miejsce z uwagi na to, że zasadą działania sił dywersyjnych jest uchylanie się od walki.

Pościg będzie prowadzony z chwilą uzyskania wiadomości o pojawieniu się sił dywersyjnych celem ich umiejscowienia i zniszczenia.

Uzupełnieniem form działań zaczepnych są działania zaporowe, które stosuje się w celu ograniczenia swobody ruchu sił dywersyjnych do ściśle określonego obszaru, w którym są prowadzone działania rozpoznawcze lub pościgowe.

Obrona przed bronią masowego rażenia obejmuje zespół przedsięwzięć wykonywanych w celu zabezpieczenia obsady stanowisk kierowania i pododdziałów ochronno-obronnych przed porażeniem bronią jądrową, chemiczną i biologiczną lub maksymalnego osłabienia skutków jej użycia.

Przedsięwzięcia OPBMR obejmują:

- prowadzenie rozpoznania skażeń i zakażeń;
- alarmowanie o zagrożeniu uderzeniami jądrowymi oraz skażeniach i zakażeniach;
- rozbudowę budowli ochronnych i utrzymanie ich w stanie używalności;
- kontrolę napromieniowania ludzi, uzbrojenia i sprzętu.
- prowadzenie ratownictwa.

Rozpoznanie skażeń i zakażeń oraz obserwację wybuchów jądrowych organizuje się w celu określenia miejsca, czasu, rodzaju i mocy wybuchów jądrowych, wykrycia i określenia stopnia natężenia promieniowania oraz wykrycia skażeń chemicznych, identyfikacji środków trujących i biologicznych. Zadania te wykonują posterunki SK wyposażone w sprzęt do wykrywania skażeń /PChR/, sprzęt optyczny i nomogram do określania parametrów wybuchów jądrowych.

Informacje z tego rodzaju rozpoznania SK może otrzymywać ponadto z ośrodków analizy obrony cywilnej i centralnego ośrodka analizy skażeń oraz z danych przekazywanych przez wojska obrony powietrznej kraju w sieci ostrzegania.

Budowle ochronne na SK-1 powinny być przygotowane już w okresie pokoju i wyposażone w urządzenia OPBMR. Na SK-2 zakończenie rozbudowy tych budowli powinno najpóźniej nastąpić w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub w początkowym okresie wojny. Na sygnał alarmu cały stan osobowy SK wykorzystując indywidualne środki ochrony chroni się w schronach, szczelinach itp. Wartownicy na posterunkach przebywający na zew-

nątrz ukryć wykorzystują do ochrony odzież ochronną i maski przeciwgazowe.

Kontrolę napromieniowania prowadzi się w celu ustalenia zdolności do pracy personelu SK i możliwości bojowych pododdziałów /oddziałów/ wykonujących zadania ochronno-obronne, określenie wielkości dawek promieniowania, jakie pochłonął stan osobowy oraz ustalenia przedsięwzięć leczniczo-profilaktycznych. Kontrolę stopnia skażenia substancjami promieniotwórczymi i środkami trującymi ludzi, sprzętu, uzbrojenia i środków materiałowych prowadzą posterunki i patrole rozpoznania skażeń.

Akcję ratowniczą w wypadku uderzenia bronią jądrową na rejon rozmieszczenia SK prowadzą na ogólnych zasadach pododdziały /oddziały/ wojskowe, zmilitaryzowane i samoobrony szczebla centralnego lub układu terytorialnego rozmieszczone poza SK. Personel SK i załogi ochronno-obronne nie są w stanie wykonać tych prac ponieważ same poniosą straty lub mogą być porażone w tym stopniu, że same będą wymagały pomocy.

Prowadzenie akcji ratowniczej uzależnione jest od stopnia strat i zniszczeń w rejonie porażenia bronią jądrową, których wielkość i rodzaj zależy od: wagomiaru ładunku jądrowego, rodzaju wybuchu, stopnia zabezpieczenia sił żywych i sprzętu, odległości punktu zerowego wybuchu od SK, określonych warunków terenowych i meteorologicznych.

W rejonie porażenia bronią jądrową mogą znaleźć się oprócz personelu SK, pododdziały ochrony i obrony, które narażone będą na straty. Całkowitemu zniszczeniu lub częściowemu uszkodzeniu ulegną istniejące budowle, obiekty i urządzenia wojskowe, drogi i obiekty drogowe. W rejonie tym mogą powstać strefy skażeń i zakażeń oraz pożary.

Załoga ochronna obiektów SK w wypadku nieznacznego porażenia w wyniku uderzenia jądrowego, w pierwszej kolejności odtwarza system ochrony obiektu i ustala zakres strat i zniszczeń w sile żywej i sprzęcie. Następnie w miarę swoich

możliwości udziela pomocy rannym i poszkodowanym. Jeżeli załoga ochronna poniesie duże straty i nie jest zdolna do samodzielnego odtworzenia dowodzenia o ochrony obiektów SK, to do akcji przystępuje odwód pododdziału /oddziału/.

Siły i środki odwodu do wykonania tych zadań dzieli się na trzy grupy: rozpoznania, odtwarzania dowodzenia i ochrony obiektów SK oraz ratownictwa i ewakuacji. Grupa rozpoznania organizuje i prowadzi rozpoznanie dróg dojazdu /ewakuacji/, uwzględniając obejścia stref zniszczeń i rejonów promieniowania.

Grupa przeznaczona do odtwarzania dowodzenia i ochrony SK przejmuje ochronę obiektu, organizując równocześnie służbę porządkowo-ochronną bezpośrednio na drogach dojazdu i ewakuacji.

Grupa ratownictwa i ewakuacji po przybyciu do rejonu działania załogi ochronnej przystępuje do prowadzenia akcji ratowniczej.

Niezależnie od sił ochronno-obronnych, w miarę potrzeb akcję ratowniczą dla personelu SK - jak już wspomniano wcześniej prowadzą jednostki wojskowe, zmilitaryzowane i samoobrony rozmieszczone poza stanowiskiem kierowania. Działanie tych sił musi być ściśle skoordynowane z pracami ratowniczymi i prowadzeniem ochrony przez pododdział /oddział/ ochrony i obrony SK.

Obrona przeciwlotnicza obiektów stanowisk kierowania realizowana jest przez siły i środki wojsk obrony powietrznej kraju w ramach ogólnego systemu obrony przed środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Do bezpośredniej osłony niektórych ważniejszych obiektów stanowisk kierowania mogą być dodatkowo wydzielone oddziały /pododdziały/ artylerii przeciwlotniczej lufowej lub rakietowej, a nawet klucze /eskadry/lotnictwa myśliwskiego.

Informacje o zagrożeniu z powietrza dla SK i wojsk przekazywane są przez specjalne etatowe komórki analizy sytuacji powietrznej i ostrzegania rozmieszczone na stanowiskach dowodzenia Korpusu Obrony Powietrznej Kraju w wydzielonych radiowych i przewodowych sieciach ostrzegania. W informacjach tych są podawane kryptonimy zagrożonego rejonu, kierunek nalotu, wysokość i rodzaj nalotu. Przekazywane przez KOPK sygnały odbierane są między innymi przez SK oraz pododdziały ochraniające te stanowiska. Na tej podstawie dla całego stanu SK i pododdziałów ochrony ogłasza się alarm powietrzny. Do ogłoszenia alarmu wykorzystuje się wszystkie dostępne środki alarmowania /łączność telefoniczną, radiową, telewizyjną, syreny i inne urządzenia/. Ostrzeganie o zagrożeniu z powietrza jest dokonywane z odpowiednim wyprzedzeniem, umożliwiającym wykonanie niezbędnych przedsięwzięć ochronnych, zmniejszających skutki uderzeń nieprzyjaciela. Decyzja zarządzenia /odwołania/ alarmu o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniu lub zakażeniu podejmowana jest przez przewodniczącego odpowiedniego komitetu obrony /lub przez dowódcę pododdziału prowadzącego działania ochronno-obronne/ przebywającego aktualnie na określonym stanowisku kierowania.

Środki obrony przeciwlotniczej pododdziałów ochrony i obrony SK wykorzystuje się do niszczenia celów powietrznych /szczególnie śmigłowców/ działających na małych wysokościach.

Rozbudowa inżynieryjna stanowisk kierowania ma na celu między innymi stworzenie jak najlepszych warunków ochrony ludzi i techniki przed działaniem przeciwnika, szczególnie w warunkach stosowania przez niego broni masowego rażenia.

Rozbudowa inżynieryjna obejmuje wykonanie następujących prac:

- budowę schronów i ukryć dla stanu osobowego SK;
- rozbudowę fortyfikacyjną terenu /stanowiska ogniowe, punkty oporu itp./;
- budowę zapór inżynieryjnych i sygnalizacyjnych;

- budowę i utrzymanie dróg;

- zabezpieczenie źródeł wody.

Budowa schronów i ukryć dla stanu osobowego SK powinna być prowadzona jeszcze w okresie pokoju przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa budowlane. Mowa tu jest oczywiście o SK-2 oraz ewentualnie o ZMP na SK-1. Budowle ochronne powinny być równocześnie wyposażone w urządzenia umożliwiające pracę w warunkach skażeń promieniotwórczych. Urządzenia te powinny być zainstalowane najpóźniej w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa.

Prace fortyfikacyjne mogą być wykonane w całości lub częściowo przed wybuchem wojny i dokończone przez pododdziały /oddziały/ przechodzące do ochrony i obrony SK. Pododdziały te udoskonalając rozbudowę fortyfikacyjną rozbudowują równocześnie system zapór inżynieryjnych w postaci przeszkód z drutu kolczastego /szczególnie małowidocznych/, urządzeń sygnalizacyjno-alarmowych i pól minowych /kierowanych i nie kierowanych/.

Budowę dodatkowych dróg dojazdowych i ewakuacji należałoby także przeprowadzić przed wybuchem wojny ponieważ są to prace bardzo pracochłonne.

Zabezpieczenie źródeł wody leży w gestii pododdziału /oddziału/ ochronno-obronnego.

Maskowanie ma na celu zapewnienie maksymalnie dogodnych warunków skrytości funkcjonowania stanowisk kierowania. Maskowanie musi być ciągłe i ma uniemożliwić przeciwnikowi prowadzenie działalności rozpoznawczej w zakresie: rozpoznania agenturalnego, radiotechnicznego, radiolokacyjnego, optycznego i akustycznego.

Przeciwdziałanie rozpoznaniu agenturalnemu /prowadzone przez sieć wywiadowczą i siły dywersyjne/ sprowadza się do zachowania tajemnicy, co do miejsca rozmieszczenia SK w okresie jego rozbudowy i funkcjonowania. Rozbudowa SK prowadzona

przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa budowlano-instalacyjne i wyposażenia technicznego powinna być tak zaplanowana, aby uniemożliwiała orientację do jakiego celu przeznaczony jest budowany obiekt. Celowe jest także prowadzenie w szerokim zakresie dezinformacji.

Maskowanie radiotechniczne i radiolokacyjne obejmuje zachowanie odpowiedniego reżimu pracy urządzeń promieniujących energię elektromagnetyczną, stosowanie urządzeń odbijających i pochłaniających tę energię /odbijacze kątowe, maski radiolokacyjne i farby/ oraz skryte rozmieszczenie urządzeń i sprzętu. Węzły łączności powinny być rozmieszczone co najmniej 10-15 km od SK oraz tak usytuowane w terenie aby wizualnie nie stanowiły całościowego kompleksu. Należy zwrócić uwagę również na to, aby urządzenia nadawcze były wykorzystywane tylko w absolutnie koniecznych warunkach, w maksymalnie krótkim czasie przy zastosowaniu kodu.

Maskowanie optyczne obejmuje cały kompleks przedsięwzięć zmierzających do uniemożliwienia przeciwnikowi prowadzenia rozpoznania za pomocą wzroku, fotografii, podczerwieni i telewizji. Ma ono na celu także ukrycie obiektu, aby utracił on oznaki demaskujące i przybrał cechy otaczającego terenu. Maskowanie może być naturalne i przy zastosowaniu środków sztucznych. Najbardziej efektywnym rodzajem maskowania jest maskowanie naturalne. Polega ono na wykorzystaniu właściwości maskujących przyrody: ukształtowania i pokrycia terenu, miejsc trudnych do obserwacji, warunków atmosferycznych, pory roku i doby. Dobre rezultaty maskowania osiąga się przez stosowanie tak zwanego maskowania roślinnego i to przede wszystkim przy użyciu roślinności żywej. Maskowanie za pomocą roślinności ściętej jest bardzo pracochłonne /wymaga częstej zmiany przykryć szczególnie w porze letniej/ i nawet przy małej nieuwadze może powodować demaskowanie.
Maskowanie sztuczne /maski, siatki, farby, dymy, zaciemnianie/ stosuje się wówczas, gdy nie ma możliwości maskowania naturalnego lub jako uzupełnienie tego maskowania.

Ważną rolę odgrywa maskowanie ruchu, który w dzień należy ograniczyć do niezbędnego minimum, a w nocy przestrzegać zasad maskowania świateł.
Należy także maskować drogi, szczególnie przed rozpoznaniem z powietrza.

Maskowanie akustyczne polega na zachowaniu bezwzględnej ciszy w rejonie SK. Lądowiska dla śmigłowców urządza się w dużym oddaleniu od miejsca rozmieszczenia stanowiska kierowania.

Regulacja ruchu ma na celu zapewnienie sprawnego przegrupowania /przesunięcia/ poszczególnych zespołów stanowiska kierowania z jednego miejsca pracy na drugie. Szczególnie chodzi o zabezpieczenie przejścia z SK-1 na SK-2, które może odbywać się w warunkach dużego ruchu /przegrupowanie wojsk, rozśrodkowanie ludności itp./.

Regulację ruchu prowadzą wyspecjalizowane pododdziały regulacji ruchu wojskowej służby wewnętrznej i pododdziały milicji obywatelskiej.

Pododdziały wojskowe regulacji ruchu będą w zasadzie zabezpieczały przegrupowanie /przesunięcie/ elementów stanowisk kierowania władz centralnych, natomiast milicja obywatelska - stanowisk kierowania władz wojewódzkich.

Organizację i kierowanie regulacją ruchu prowadzi się na ogólnych zasadach.

BIBLIOGRAFIA

1. Biuletyn Informacyjny nr 2/76/, 5/79/, 1/91/, 4/94/, 1/101/, 1/115/, 4/118/ Wyd. MON Warszawa.

2. B.CHOCHA. Obrona terytorium kraju. Wyd. MON. Warszawa 1974 r.

3. "Działania pododdziałów wojsk obrony wewnętrznej w ochronie i obronie stanowisk kierowania". Wyd. IOT. Warszawa 1972 r.

4. "Instrukcja o zasadach prowadzenia bojowych działań przeciwdywersyjnych". Wyd. MON /IOT/. Warszawa 1974 r.

5. D.KUBAJEWSKI. "Właściwości bojowych działań przeciwdywersyjnych". Wyd. ASG. Warszawa 1975 r.

6. S.MAGNOWSKI, B.ROSZKOWSKI. "Struktura organizacyjna, zakres działania oraz przygotowania resortu komunikacji na okres zagrożenia i wojny". Wyd. ASG. Warszawa 1974 r.

7. J.MROCZKO, DĘBICKI. "System obrony państwa". Wyd. ASG. Warszawa 1974 r.

8. W.MAJCHER. "Właściwości systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze kraju". Wyd. ASG. Warszawa 1970 r.

9. Myśl Wojskowa nr 6/66. Wyd. MON. Warszawa 1966 r.

10. "Problemy obrony przeciwdywersyjnej wojsk w systemie OTK". Wyd. ASG. Warszawa 1971 r.

11. Podręcznik. "Lądowa obrona wybrzeża morskiego". Wyd. MON /IOT/. Warszawa 1971 r.

12. Podręcznik. "Zwalczanie desantów powietrznych". Wyd. MON /IOT/. Warszawa 1971 r.

13. Przegląd obrony terytorium kraju nr 1/74 i 2/74. Warszawa 1974 r.

14. "Właściwości organizacji i prowadzenia działań przeciwdywersyjnych", Wyd. ASG. Warszawa 1971 r.

15. "Wojna partyzancka i działania wojsk specjalnego przeznaczenia". Regulamin Polowy Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych. FM 31-21. Wyd. MON. Warszawa 1969 r.

16. Wojska specjalnego przeznaczenia Stanów Zjednoczonych. Wyd. Sztab KBW. Warszawa 1963 r.

17. Zasadnicze problemy operacyjnej /militarnej/ obrony terytorium kraju oraz jej powiązania z organami i siłami pozamilitarnymi systemu obronnego państwa. Wyd. MON /IOT/. Warszawa 1974 r.

Wykonano w 60 egz.
Egz.nr 1-60 B.Gł.OZS
Wyk. Zespół oficerów
Druk. J.Ł. dnia 12.04.1975r.
Nr ks. 0951/02734/WW

BIBLIOTEKA SZKOŁY GŁÓWNEJ
0107
Nr ewid.

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KADEMICKIEGO [illegible]
im. gen. bryg. K. Świerczewskiego
Nr 038601